

ÚJ KÖZNEVELÉS

ÉRTÉKMENTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP

69. ÉVFOLYAM 6–7. SZÁM

Böjte Osaba

Biztassuk egymást a jóra!

Iskolaváltás

Tanénekezdés

*Művészeti
nevelés*

Vizuális kultúra

Zene – Tánc

200 éve született

Eötvös József

Néptanítók Lapja

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM.

Eötvös, a miniszter.

Az új Magyarország politikai vezér-egyéniségei között Eötvös József bárónak oly előkelő szerepe volt már a negyvenes években, hogy a parlamenti kormányrendszer behozatalakor mindenki természetesen tartotta, — még ő maga is, — hogy helyet kell foglalnia az első kabinetben.

Reá mint miniszterre sokkal nagyobb feladatok vártak, mint bármely utódára. Feladatainak nagyságát igazán csak próféta-lélek ismerhette fel; ez a próféta-lélek még volt Eötvösben, a nagy költőben és filozófusban, — az eszközökről azonban, amelyekkel nagy feladatait megközelítheti, legfőleg csak sejtései lehettek. Magának kellett teremtenie az eszközöket, a szerszámokat is, amelyekkel munkához láthatott. Nem vett át betanult és begyakorolt személyzetet az elődétől, mert hiszen előde sem volt, sőt még csak törvények sem voltak, melyek működésének irányt szabtak volna, nem is szólva arról, hogy nem is rendelkezhetett több pénzzel, mint amennyi ma egy közepes nagyságú város kultúr-tanácsnokának az évi költségvetése. De ha igen kicsinyek voltak is az eszközök, annál nagyobbak voltak a feladatok, és annál nagyobb volt az ember, aki e feladatok végrehajtására vállalkozott.

Legelső munkája volt a miniszterium megszervezése és a legfontosabb személyi kérdések megoldása. Az első magyar kultusz-miniszter öt ügyosztályt szervezett s ezek közül három kizárólag vallási ügyekkel, a katolikus, protestáns és görögkeleti egyház ügyeivel volt hivatva foglalkozni; a negyedik ügyosztályba szorultak az összes közoktatási ügyek, s az ötödikbe a gazdasági és alapítványi ügyek. Bizarr dolognak látszik, hogy öt ügyosztály közül csak egynek a hatáskörében voltak közoktatási ügyek, de ne feledjük el, hogy ez akkor volt, amikor az államnak nem volt se fő-, se közép-, se nép-, se szakiskolája egyetlenegy se és a tanügy terén, a miniszterium személyzetén kívül, nem volt még egyetlenegy alkalmazottja se. Egyelőre nem voltak ügyek, nem voltak emberek, következésképpen nem voltak akták sem.

A miniszterium megszervezése után legelső dolga volt Eötvösnek: az ország tanügyi állapotának megismerése. Formális statisztikai felvételt akart csináltatni; 1848 április végén fogott hozzá az erre a célra szóló rubrikázott ívek megszerkesztéséhez, és május 12-én már expedialta a miniszterium a statisztikai felvételi lapokat az összes iskolafenntartóknak.

Eötvös szükségessé tartotta az állami tanítóképzőintézetek szervezését és hogy ez lehetségessé váljék, mindenekelőtt alkalmas tanárokról kívánt gondoskodni. A sajtó útján felhívást intézett mindazokhoz, akik a képzőintézeti tanítói állásra hivatottságot érznek, hogy jelentkezzenek. Az volt a szándéka, hogy a jelentkezők közül tizenkettőt kiküldjön Poroszországba a képzőintézetek tanulmányozására. Nem kevesebb, mint 196 pályázó akadt, s ezek közül 1848 július 16-án 16 fiatal embert ki is választott a miniszter.

Amily természetes volt, hogy Eötvös az 1848-iki miniszteriumban helyet foglalt, oly természetes volt az is, hogy az alkotmányosság helyreállítása után a vallás- és közoktatásügyi tárcát ismét neki kellett elválnia. 1867 február 20-án nevezték ki ismét miniszterre.

Igy nagyjelentőségű cselekedete volt a Néptanítók Lapja megteremtése. Ezzel is külön cikkben foglalkozunk.

E bizottság javaslatának alapján Eötvös megbízatásokat adott tankönyvek írására és a tankönyvek íróinak *ivenkint tizenöt aranyat sivelett honorarium* gyanánt.

A népiskolai törvény megalkotása után Eötvös József báró megszervezte a tanterületi tanfelügyelőségeket, az iskolatanácsokat és a községi iskolaszékeket. Mindezek számára már 1869-ben igen kimerítő utasításokat készíttetett s azokat minden hazai nyelvre lefordítva kiadta. A tanfelügyelők feladatává tette a tanügyi statisztika elkészítését is.

A tanítók kiképzésére állandóan nagy gondja volt Eötvösnek. 1869-ben 4 tanító- és 1 tanítónőképző-intézetet, a következő évben pedig 8 tanító- és egy tanítónőképző-intézetet szervezett. Ezek voltak az első állami képző-intézetek. Mivel akkoriban igen nagy számban voltak még képesítés nélküli tanítók, ezek részére 1870-ben az ország tíz különböző városában egyévi tanfolyamot szervezett. Már 1869-ben rendeztek nyári továbbképző tanfolyamokat is a tanítók számára. Ugyanazon a nyáron 36 tanítót hat-heti külföldi tanulmányútra küldött Eötvös.

ÚJ KÖZNEVELÉS

Értékmentő oktatási tájékoztató havilap

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma
és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
havilapja,
elődje a Néptanítók Lapja (1868–1945)
Alapította: **Eötvös József**

Felelős kiadó:

Dr. Kaposi József

Szerkesztőbizottsági tagok:

Dr. Aczél Petra, Gloviczki Zoltán,
Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán

Tanácsadó testület:

Bagdy Emőke, Gáspár Mihály,
Lányi András, Lévai Balázs

Felelős szerkesztő:

Pálfi Erika

Főszerkesztő:

Balatoní Kinga

Tervezőszerkesztő:

Pattantyus Gergely

Olvasószerkesztő:

Gyimesné Szekeres Ágnes

Szerkesztőség:

Köznevelés Szerkesztősége
1055 Budapest, Szalay utca 10–14.

Telefon: 235-7276

Email: kozneveles@ofi.hu

Hirdetésfelvétel:

a szerkesztőség címén

Kiadja:

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Nyomda:

Geopress Magazin- és Szaklap Kiadó Zrt.

Terjesztés:

Magyar Posta Zrt.

Előfizetés:

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Az Új Köznevelés lapszámait
minden iskola egy példányban
ingyenesen megkapja.

További példányszámok rendelése,
illetve egyéb megrendelések esetén
egy lapszám ára **600 Ft.**

Címdalton: Eötvös József kultuszminiszter
– Barabás Miklós (1810–1898) képe,
színezett litográfia, papír, 25,2 x 19,7 cm,
Magyar Nemzeti Múzeum,
Történelmi Képcsarnok

Fotók: Europress Fotóügynökség

*Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk
vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll
módunkban honoráriumot fizetni.*

ISSN 2064-0625

TARTALOM

Hoffmann Rózsa: Beköszöntő 2

AKTUÁLIS

TANÉVKEZDÉS

Eger, az iskolaváros 4
Felkészültünk az új tanévre..... 6
A tanári pálya vonzásában 7
Az első szülői értekezlet..... 8

VAN ÚJ A NAT ALATT

MINDENNAPOS MŰVÉSZETI NEVELÉS

Élményközpontú zeneoktatást hoznak az új tantervek..... 9
Énekeljünk újra együtt! – Aki dudás akar lenni..... 10
Várnagy család – A muzsika (magyar) hangjai..... 14
A néptánc az önkifejezés egyik eszköze..... 18
Kocsis Enikő és Fitos Dezső: Csokitorta, hiperaktivitás és a néptánc..... 21
Alkotás és befogadás – A rajz és vizuális kultúra szerepe 24
Múzeumpedagógia, művészet és köznevelés – kölcsönhatás közhelyek nélkül 26

LÉLEKBÚVÁR

ISKOLAVÁLTÁS

„A legfontosabb, hogy a gyerek szeressen iskolába járni” 28
Új tanév, új iskola 30
Maradtak is, váltottak is..... 31
Diákok visszaemlékezései 32

ÉS MÉGIS MOZOG...

A muzsikuskok és a kémia..... 34

SZEMÉLYESEN

Eötvös József 36
Pukánszky Béla: A zene: fölmérhetetlen előny! 39
Böjte Csaba: Biztassuk egymást a jóra! 41

SZÍNES

Aczél Petra: De nehéz... 44
Balázs Géza: Közösségbe. De melyikbe? 45
Kultúra és vita 46
Az iskolatervezés: jövőtervezés 48
Bardócz Zsuzsanna: Táplálkozás – egészség – vidékfejlesztés 54
Ma tananyag, holnap történelem..... 57

AJÁNLÓ

Korszerű neveléstudományi konferencia Egerben 58
Nyári szabadegyetem Tusnádfürdőn 59
Programok..... 60
Iskolakapunk kívüli programok – Sportos vakáció a városban..... 62
HOL/MI? 63

Beköszöntő

Fotó: Indri Dániel

Beköszöntő

Bizonyára ismerősen csengene, kedves Kollégák, kedves Munkatársak, ha azzal kezdeném a 2013/14-es tanév köszöntését, hogy most már könnyebb lesz, mint tavaly volt. Legyünk őszinték: jószívrrel minden hivatalos évnyitói beszéd, írás, üdvözlés, cikk először az elmúlt esztendő, vagy az előző köznevelési korszak nehézségeit és gondjait ecseteli, utána pedig az új tanév feladatait, előrelátható gondjait-bajait mint kívánatos, alig várt hőstettek lehetőségét festi elénk.

Hogy egyik hibába se essünk, most igyekszem tényekre alapozott felsorolással jelezni, mi minden történt eddig, ami emberi számítás szerint a következő tanévben hozza meg a gyümölcsöt, vagy állít bennünket új feladat elé. A tények, mint köztudott, makacs dolgok: utánuk lehet nézni, ellenőrizni lehet, hogy tényleg tények-e vagy csak utópiák. Az igazi kontroll persze az, amit a bőrünkön érzünk, ha nincsenek prekonceptióink sem egyik, sem másik irányban. Önök, kedves Kollégák, mint a köznevelés változásait nyomon követő és értelmező, életüket az embernevelésnek szentelő szakemberek, remélem, ilyen módon, prekonceptió nélkül olvassák az új tanévet köszöntő soraimat.

A nemzeti köznevelési törvény értelmében szeptembertől felmenő rendszerben hatályba lép az új *Nemzeti alaptanterv*. Önök, kedves Kollégák, figyelemmel kísérhették születésének eredményeit és nehézségeit, értesültek (értesülhettek) a vitákról, amelyek végül megegyezéssel zárultak. A Nat elkészítésénél abból indultunk ki, hogy ha a köznevelést közszolgáltatásként tekintjük, akkor a választók által ránk ruházott felelősség és jog okán gondoskodnunk kell arról, hogy minden magyar gyermek egyaránt részesülhessen a magyar és az egyetemes kultúra meghatározott elemeiből. És hogy a vérbeli pedagógus örül annak, ha az oktatási kormányzat nem dobja a gyepelőt a lovak közé, mondván, hogy majdcsak kialakul valami konszenzus a tanítandó tárgyköröket illetően, hanem a szabad választás sávjának biztosításával a tanítandó anyag birtokába jut. Mivel a Nat nevében is benne van, hogy az csak az alap, ebből nőnek ki az új kerettantervek és a helyi tantervek, amelyek a tanítás tartalmának finommunkáit képviselik: végső soron azt tanítjuk, ami ezekben a tantervekben konkrét megfogalmazást kap.

A Nat életbe lépésével párhuzamosan elkészültek az *új tankönyvek*, amelyek – logikusan – szintén felmenő rendszerben jelennek meg. Az iskolák pontosan értesülhettek a tankönyvrendelés mikéntjéről. A családok helyzetét könnyítő újdonság, hogy ez évtől kezdődően (szintén felmenő rendszerben) az elsősök, valamint az eddig is jogosultak (nagycsaládok, rászoruló) ingyen kapják a tankönyveket. Az első osztály és később a többi évfolyam is tartós tankönyvet kap. Ennek célja a takarékoságon túl az is, hogy a gyerekek erkölcsi nevelésében gyakorlati terepet jelentsen az, hogy amit kapnak, azt kímélni kell, arra másnak is szüksége lesz.

Folytatódik a *mindennapos testnevelés* kiterjesztése: a tavaly szeptemberben indult évfolyamokat a következők követik. E kiemelt célunkat és törekvésünket is a társadalom igen nagy többségének helyeslése kíséri.

Mindnyájan tudjuk, hiszen a beiratkozáskor már döntöttek a szülők, hogy szeptembertől a gyerekek új tantárgyat tanulnak, választhatóan az első és ötödik osztályban: *erkölcstant* vagy *hit- és erkölcstant*. Ez utóbbit az egyházak tanterve és hittankönyve segítségével, felekezetenkénti szervezésben, de ugyanúgy, mint az erkölcstannál, állami finanszírozásból.

A pedagógusok egzisztenciális felemelkedését, a társadalmi tisztelet és megbecsülés előmozdítását szolgáló, kiszámítható életutató biztosító program bevezetése szintén az új tanév feladata. Ennek első lépése a minden pedagógust egyaránt érintő béremelés, amely szeptember elsejétől a tervezett teljes béremelés 60%-át jelenti. A megemelt béreket kiszámítható modell szerint, mindenki által követhetően, minden köznevelési intézményben megkapják a Kollégák, első ízben az október elején esedékes fizetésükben. A továbbiakat lépcsőzetesen, már a minősítések utáni új besorolásokat is beszámítva fogják elérni.

Lényeges elemként megváltozik a *munkaidő-számítás* is: szakítunk azzal a méltatlan gyakorlattal és szemlélettel, amely csak a megtartott órák, foglalkozások alapján mérte és díjazta a pedagógusok munkaidejét és tényleges munkáját.

Az új tanévben megszerveződik a *Nemzeti Pedagógus Kar* is, amelytől azt reméljük, hogy komoly társadalmi és szakmai tekintélyt szerez majd a hivatás gyakorlóinak.

A minősítések támaszául az ősszel elindul az új rendszerű külső szakmai ellenőrzés, a *tanfelügyelet*. Kutatók bevonásával kidolgoztuk mind a tanfelügyelet, mind a minősítések szabályozását, szakmai kritériumait, személyi feltételeit.

Újjászerveződnak a *pedagógiai intézetek*, a tanácsadás, a továbbképzések és a tantárgygondozás rendszere is. A vérbeli pedagógus hozzáállására hivatkozom: akinek a pálya nemcsak foglalkozás, hanem *hivatás*, nem a munkanélküliség helyett tanít, hanem azért, mert *nem tud nem tanítani*, igényli, hogy tapasztalt kollégák folyamatosan figyelemmel kísérjék a munkáját, tanácsaikkal, tapasztalataikkal támogassák, bonyolult pedagógiai feladataiban segédkezet nyújtsanak neki. Ha ilyen hátterünk van, meg tudjuk valósítani a tanítás hatékonyságát növelő ötleteinket, elképzeléseinket. Éppen ez lesz a bizonyítéka annak, hogy a tartalmi kötöttségek nem a tanítás korlátozását jelentik, sőt: felszabadítják a pedagógiai energiáinkat.

Hasonlóképpen újjászerveződnak és egységes szakmai irányítás alá kerülnek a pedagógiai *szakszolgálatok*, például az iskolaérettség vagy a fogyatékoság kérdésében szakvéleményt kiállító szakértői bizottságok, a logopédiai, nevelési tanácsadás stb.

Elkezdődik a *pedagógusképzés* megújítása, amely a felsőoktatás és a köznevelés egymással összekapcsolódó egyik nagy kihívása. Új továbbképzési programok indulnak. A Klebelsberg Képzési Ösztöndíj ezeket a feladatokat hivatott támogatni, valamint a Nemzeti Pedagógus Kar építését.

Mindez olyan óriási léptékű és mértékű szakmai szervező munkát igényel, amelyet nem lehet egyik percről a másikra „beindítani”, hanem – mivel egyik a másikára épül – a fokozatosság, a lehetőség szerinti legaprólékosabb tervezés és kidolgozottság az egyik feltétele a sikernek.

Végül, ami a közjövőt, de még nem a most kezdődő tanévet illeti, meg kell említenem a *hároméves kortól kötelező óvodát* 2014 szeptemberétől. Az érvek mellette oly komolyak a jövő nemzedék fejlődése szempontjából, hogy indokolt kivételektől eltekintve minden kisgyerekre érvényesnek kell tekinteni ezt a rendelkezést. Az esélyek egyenlőségét, a nehéz körülmények között élők felzárkóztatását ugyanis nem lehet akkor megoldani, ha a gyerekek leginkább rászoruló részénél csak

hat-hétéves korban kezdjük el fejleszteni azokat a szokásokat, készségeket, kompetenciákat, amelyeket hároméves kortól kell indítani, és amelyekkel a többi gyerek iskoláskorra már rendelkezik.

2016-tól lép életbe az a rendelkezés, amely az érettségi vizsgára való jelentkezés feltételül *50 órás közösségi szolgálatot* ír elő. Tanáraink és diákjaink kiváló értékrendjét dicséri, hogy az elmúlt tanévben már sok iskolától kaptunk jelzést, amely szerint a középiskolások máris gyűjtik az önkéntes szolgálati órákat-napokat.

Ugyancsak ettől az évtől szigorodnak bizonyos fokig a jogszabályi előírások a *nyelvi előkészítő és két tanítási nyelvű osztályok, valamint a hat- és nyolcosztályos gimnáziumi osztályok* működését illetően. Ennek a változásnak a minőség állandó szem előtt tartása és növelése a célja és az oka.

Végül kirajzolódik az új *érettségi-felvételi rendszer* beindításának időpontja is, ami legkorábban 2017-re várható.

Az itt vázolt változások anyagi-tárgyi feltételeiként az Új Széchenyi Terv keretében folytatódnak, illetve részben befejeződnak, részben újonnan indulnak a köznevelés megújítását szolgáló pályázatok.

Kedves Olvasó, kedves Kollégák és Munkatársak! Mint látják, rengeteg a tennivalónk, de rengeteg az eddig elvégzett munka is. Ám, mint ahogy nem volt lehetetlen eddig sem győzni a feladatok özönét, nem lesz lehetetlen a ránk várókkal sem megbirkózni. Ehhez az a legfontosabb, hogy egyfelé „húzzuk a szekeret”. Ez a szekér a miénk: a mi gyerekeink ülnek rajta, akikből a mi országunk felnőtt polgárai lesznek hamarosan. Nem engedhetjük meg, hogy szakadékba zuhanjon, vagy mocsárba süllyedjen. Rajtunk áll. Ehhez kívánok minden pedagógusnak, minden szülőnek és mindenkinek, aki a pedagógusok és a szülők nevelő munkáját segíti, eredményes új iskolaévet és bizalmat, sok türelmet, szeretetet a gyerekek és egymás iránt.

2013. augusztus 15.

Dr. Hoffmann Rózsa

Tanévkezdés

EGER,

*Romantikus, zezugos utcák, egyedülállóan finom bor, családi hangulat, történelmi emlékek egész sora – főleg e tényezők miatt látogatnak turisták tízezrei évről évre Egerbe. Kevesebben tudják viszont, hogy a hevesi megyeszékhely egyben iskolaváros is. Arról, hogy a város milyen erőfeszítéseket tesz e fogalom tartalommal való megtöltésére, **Habis László** polgármesterrel beszélgettünk.*

– A statisztikai adatok is azt mutatják, hogy Eger felfelé ívelő pályán halad. Mit tudnak tenni annak érdekében, hogy ne forduljon meg a kedvező folyamat?

– Ha Észak-Magyarországot csak a számadatok alapján igyekszünk elhelyezni Európa és Magyarország térképén, akkor bizonyos értelemben hátrányos helyzetű térségről beszélhetünk. Az egy főre jutó GDP tekintetében a szomszédos Észak-alföldi Régióval közösen a sereghajtók közé tartozunk. A régió és szűk pátriánk sikere érdekében rengeteget kell dolgoznunk, hiszen Eger a térség geográfiai, oktatási, egészségügyi és egyházi központja. Arra törekszünk, hogy a kulturális értékeinket megőrizzük, gyarapítsuk.

– Milyen, a turisták, a városba látogatók számára is látványos elemekből áll az ötmilliárd forintból megvalósuló városfejlesztési program?

– Amikor a 25 komponenset tartalmazó projektet kidolgoztuk, felmértük a középületeink állapotát. A felújítandók sorában elsőként a török hódoltság után épült minorita templomot említeném, a rekonstrukcióra 100 millió forintnál nagyobb összeget fordítunk. Megújul az irgalmas rendi kápolna, és több évtized után látogatható lesz a Valide Sultana fürdőrom is. Mindemellett újjászületik az egeri történelmi belváros szíve, a Dobó tér és környéke, és létrejön egy sok izgalmas lehetőséget tartogató térrendszer, parkokkal, hangulatos pihenő- és találkozási helyekkel.

– Eger esetében mit jelent az iskolaváros fogalma?

– Családi okokból számomra pedagógusok nemzedékét, emellett rengeteg szellemi, kulturális értéket. Több iskolánk a tehetséggondozásban jeleskedik, mindig örömmel olvasom, amikor diákjaink rangos helyezéseket érnek el az országos tanulmányi versenyeken. Ugyanilyen jók az eredményeink a felzárkóztatásban, a hátrányos helyzetű fiatalokkal való foglalkozásban.

– Az előbb említett tények az oktatási intézményekben dolgozó pedagógusok és diákok eredményei. Kérem, említsen néhány konkrétumot, amely azt igazolja, hogy a város is fontosnak tartja az oktatásügyet!

– Számunkra az iskolaváros valóban nemcsak szlogen. Az iskolaépületek karbantartási, korszerűsítési, akadálymentesítési programja tervszerűen

és folyamatosan zajlik, hazai és uniós pályázatok segítségével. A Balassi Bálint Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola székhely épületében nyílászáró-csere és a tornaterem korszerűsítése valósult meg, a Szilágyi Erzsébet Gimnázium és Kollégium kollégiumi épületét összesen 300 millió forintból újítjuk meg, amelynek 85 millió forintos önrészét önkormányzatunk biztosította. Említhetném még a Lenkey János Általános Iskola homlokzati felújítását és tornaszoba-bővítését, amely összesen több mint 260 millió Ft-ot jelent. 2011-ben az önkormányzati fenntartásban működő általános iskolák és középiskolák mintegy 180 millió forint értékű informatikai eszközfejlesztése valósult meg a TIOP pályázati keretből.

– Milyen a kapcsolat az oktatási intézmények működtetői és fenntartói között?

– Eger Önkormányzata 2013. január 1-jétől vállalta a korábban önkormányzati fenntartású általános iskolák, gimnáziumok, kollégiumok, zeneiskola, nevelési tanácsadó és logopédiai foglalkoztatók működtetését. Önkormányzatunk már 2009-ben létrehozta az Egri Községüzemeltetési Városi Intézményét (EKVI), amely a közoktatási feladatok átszervezését követően a működtetési feladatokat látja el. Városunk iskolafenntartói szerkezete igen sokszínű, az állami fenntartású iskolák mellett jelentős az egyházi és az alapítványi fenntartású iskolák szerepvállalása. Ezért a nevelési-oktatási feladatok összehangolása és az intézményrendszer hatékony működése érdekében a Közgyűlés a Városi Oktatási Egyeztető Fórum létrehozását javasolta, amely a tervek szerint a 2013/2014-es tanévben kezdi meg szakmai munkáját.

Fotó: Gerner András

az iskolaváros

Összeállította: **Gerner András**

*A köznevelési intézmények állami fenntartásba vételével Heves megyében hét tankerület kezdte meg működését 2013. január 1-jétől. Ezek közül a legnagyobb az Egri Tankerület, amelynek 27 fenntartott intézményében 1700 alkalmazott dolgozik, és 13 ezer diák tanul. **Ballagó Zoltán**, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Egri Tankerületének igazgatója tizenhárom éve dolgozik a helyi közoktatás irányításában, ebből tizenkét esztendő az egri önkormányzat oktatási irodáján töltött. Ezt követően a Heves Megyei Kormányhivatal Oktatási Főosztályának vezetője, majd 2012 novemberében az Egri Tankerület igazgatója lett.*

Fotó: Gerner András

– Miért vállalta el a feladatot?

– A magyar közoktatás történelmi léptékű változásokon megy át, ezért szükség van olyan szakemberekre, akik kellő tapasztalattal és helyismerettel rendelkeznek. Fontosnak érzem azt a lehetőséget, hogy a köznevelés ügyét, szakmai előrehaladását a magam eszközeivel segíthetem.

– Mert „nagyot álmodni” a kezdetekben? Milyen célokat, tervekkel fogalmazott meg rövid- és középtávra?

– Meg kellett teremteni tankerületünk működésének tárgyi és infrastrukturális feltételeit, amelyhez példás segítséget kaptunk sokaktól. Eger Megyei Jogú Városa a Tankerület elhelyezésében segített: egy önkormányzati tulajdonban lévő ingatlan emeletét biztosította számunkra. Az Egri Közszolgáltatások Városi Intézményével együttműködve megteremtődtek a munkánk infrastrukturális feltételei is. Ebben a folyamatban külön köszönet illeti *Habis László* polgármester urat. A másik nagy feladatcsoport az önkormányzati fenntartású köznevelési intézmények átadás-átvételéről szóló megállapodások előkészítése volt. Ezt a települési önkormányzatokkal együttműködve, az előre kijelölt határidőre sikerült végrehajtanunk az összes település esetében. A tankerület szakmai színvonalának megteremtésére pedig olyan kiváló szakembereket hívtam magam mellé, akikkel együtt igazi csapatot alkotunk.

– Működtetés és fenntartás – két egymással összefüggő, ám élesen elválasztható fogalom, melyek az elmúlt évben reflektorfénybe kerültek. Téves használatukból sok félreértés adódott. Ez jellemző volt az Egri Tankerületben is?

– Szerencsére nálunk gördülékeny volt az átmenet. Tankerületünkben három önkormányzat – Eger, Felsőtárkány és Verpelét – vállalta a működtetéssel járó kötelezettségeket. A fenntartás a szakmai feladatok irányítását, a működtetés pedig a valódi üzemeltetési teendők ellátását és az ehhez szükséges infrastrukturális feladatokat jelenti. A vonatkozó jogszabály értelmében a működtetés a 3000 fő feletti települések esetében kötelességet, a 3000 lélekszám alatti települések esetében pedig lehetőséget jelent. Az év elején egy új jogszabály egyértelműen tisztázta a Klebelsberg Intézményfenntartó Központra és a települési önkormányzatokra rótt felelősségi köröket. Ettől függetlenül az önkormányzatok vezetőivel azóta is folyamatosan konzultálunk, és az elmúlt hónapokban minden vitás kérdést sikerült tisztáznunk, az együttműködésünk zavartalan. Ugyanígy a közoktatási intézményeket irányító szakemberek véleményét is mindig kikérjük, ha stratégiai lépésre készülünk.

– Milyen tényezők nehezítették a rendszer létrehozását kezdetben?

– Az új szisztémát el kellett fogadtatni, és annak felépítését, illetve törvényszerűségeit magunknak is meg kellett ismernünk. Az intézmények állapotának felméréséhez számos adatra volt szükségünk, amelyeket be kellett kérnünk, ráadásul nagyon szűk határidőkhöz igazodva. A partneri együttműködésnek köszönhetően sikerrel túljutottunk a nehézségeken.

– Az új rendszer elindításakor nemegyszer felröppent a hír, hogy iskolabezárások is lesznek. Az Egri Tankerületben került-e veszélybe oktatási intézmény?

– Miután összegyűjtöttük a szükséges adatokat, tavasszal neki kezdtünk azon szakmai anyagok összeállításának, amelyek meghatározzák a további működés keretfeltételeit. A Heves Megyei Kormányhivatal munkatársai és külsős szakemberek által készített fejlesztési koncepció a jövőbeni tervezés alapja. Május végéig megszülettek a nagyobb átszervezéssel kapcsolatos fenntartói döntések, a Magyar Katolikus Egyház több járásban további oktatási intézmények fenntartását veszi át. Tankerületünkben egyetlen esetben sem merült fel iskola bezárásának lehetősége. Csak egy példa, hogy az új rendszer okozta változások mit jelenthetnek egy intézmény életében: még főosztályvezető koromban találkoztam azzal a problémával, hogy az önkormányzat fizetőkép telensége miatt esetleg nem tudnak majd fűteni télen az egercsehi iskolában. Az akkori polgármester a kormány megbízotthoz fordult segítségért – sikerrel, így kormányzati segítséggel a probléma megoldódott, de csak ideiglenesen. Amióta tankerületünk átvette az intézményt, annak közüzemi számláit folyamatosan fizetjük, nincs tehát fennakadás a szolgáltatásban.

– Milyen terheket, feladatokat ró az Egri Tankerületre a 2013/2014-es tanév előkészítése?

– Alapvetően valom, és a kollégáimtól is elvárom, hogy szakszerűen, hatékonyan, csapatmunkában és proaktív szemlélettel végezzék munkájukat. A pedagógus életpálya-modell munkatársaimmal és persze a tankerület oktatási intézményeinek vezetőivel együtt üdvözljük. Bevezetése nagyon komoly előkészítő munkát igényel tőlünk, amelyhez várjuk a szükséges jogszabályi feltételek megteremtését: a köznevelésről szóló törvény módosítását, illetve a foglalkoztatásról szóló kormányrendeletet. Ezek jelentik ugyanis számunkra a keretet a kinevezések módosításához, illetve a tantárgyfelosztások elkészítéséhez.

Fotó: Molnár Attila

Felkészültünk az új tanévre

*Alig hatéves elsősök, mindennapos testnevelés, hit- és erkölctan, tanári portfólió – és ez még csak egy része a változásoknak. Természetesen nem a nyár közepén kezdi a felkészülést a szakma, hiszen van, ami már évek óta a gyakorlat része. És van olyan terület is, amire interjúnk készítésekor még nem volt válasz, nem lehetett készülni, csak tervezni. **Jeszenszkyné Gallai Gabriellát**, a XVI. kerületi Móra Ferenc Általános Iskola igazgatóját, az Általános Iskolai Igazgatók Országos Szövetségének elnökét épp azon a napon kerestem fel, amelyen bejelentették, hogy két hét múlva jelennek meg a tanárok kötelező óraszámáról és a bértábláról szóló jogszabályok.*

Sződy Judit

– A mi iskolánk szerencsére rendkívül jó adottságokkal rendelkezik, így nem okozott különösebb nehézséget a mindennapos testnevelésóra bevezetése az 1., 5. és 9. évfolyamban. Van, ahol ez probléma, sok helyen besegítenek a település sportlétesítményei. Nálunk az sem gond, hogy az iskolakötelezettség változása miatt több elsősünk lesz, hiszen elférünk, és föl tudunk venni új kollégákat. Nincs pedagóguselbocsájtás, idén még nyugálományba vonuló sem volt, sőt, új munkatársakat keresünk.

– Az új tantárgyak oktatására hogyan készül fel az iskola?

– A hittan oktatása nálunk nem jelent újdonságot, eddig is példaértékűen szervezett volt: a történelmi egyházak kerestek meg minket annak idején, a tanítókat is ők biztosították. Az erkölctanórák sem állítanak minket megvalósíthatatlan nehézségek elé. A társadalomismeret – emberismeret-etika című tantárgyak korábban is szerepeltek a helyi tantervünkben, hetedik osztályban. Természetesen tudjuk, hogy az alsósokat teljesen másképpen kell tanítani. De felkészültünk rá. Tantestületünk tagjai közül sokan elvégezték az életvitel-, életmód programokhoz tartozó továbbképzéseket, illetve más hasonló témájú tanfolyamot. Ezekben minden benne van, amire szükségük lesz a kicsik tanítása során.

– Eddig azok a gyerekek minősültek tankötelesnek, akik az adott naptári év május 31-éig betöltötték a 6. életévüket, mostantól ez a határ augusztus 31. Ez a három hónap különbség sokat számít ebben a korban?

– A tanítóink már gyakorlottak, hiszen az elsősök érettsége, ügyessége, felkészültsége mindig is nagy változatosságot mutatott, tehát nagy türelmet igényelt összehangolni egy osztályt. Emellett persze bízunk kell az óvodapedagógusokban és a nevelési tanácsadóknak, hogy csak az iskolai feladatokra érett gyerekeket engednek elsőbe. Természetesen mi is készülünk. Évek óta szervezzük az *Innováció az Átmenetek megsegítéséért*

programot, melynek során a gyerekek az utolsó óvodás évükben rendszeresen, hetente látogatják az iskolát, ahol a kicsiknek és a szülőknek is remek programokat és ismerkedési lehetőséget biztosítunk. Minden héten találkozhatnak a leendő osztályfőnökkel, megismerhetik a könyvtárat, a tornatermet, és persze sokat játszunk velük. Így már ismerősként kezdik az évet. A szülőkkel pedig nevelési kérdésekről beszélgetünk, szakemberek bevonásával. Ez a programunk nagyon népszerű a családok körében.

– Újdonság lesz az intézményi értékelés és a pedagógusminősítés.

– A nemzeti köznevelési törvényben szereplő feltételeknek minden iskolának és pedagógusnak meg kell felelnie. A minőség biztosítására való törekvés nem újdonság – talán emlékeznek, hogy izgultak gyerekként is a padban, amikor jött a szakfelügyelő. Most is külső szakemberek értékelik majd a munkánkat, de ez számunkra nem újdonság. Én magam éveken át hívtam a különböző tantárgycsoportokhoz szakértőket, akik az óralátogatás után elemezték a tapasztaltakat, és ezeket megbeszéltük együtt a munkatársaimmal.

A tanári portfólió elkészítése sokaknak fejtörést okozott. Én azzal biztatom a munkatársaimat, ne csináljanak mást, csak vegyék elő a fiókokból a kincseiket. A diplomától egészen a diák által írt köszönőlevél, minden fontos! Fotók, interjúk, elismerések, cikkek, óravázlatok. Az életük. És milyen jó az egészet egyben látni! És van is mit oda beletenni! Igazgatóként sok éve úgy alakítom az iskola életét, hogy a munkatársaim mindig kapjanak visszajelzéseket. Minden tanév végén minden tanár, és véletlenszerű kiválasztással sok szülő, gyerek kap egy kérdőívet, több nyitott végű kérdéssel. Ebben értékelhetik az iskola, a vezetés és a tanár teljesítményét, valamint javaslatokat tehetnek. Hihetetlen, mennyit számít egy-egy őszinte mondat, még akkor is, ha az éppen negatív.

A tanári pálya vonzásában

Tanárnak lenni nem csupán munka, igazi elköteleződést kíván.

Dénes Diána (25) pályakezdő pedagógusként lelkesen várja a tanévkezdést, a diákokat. Készül az első találkozásra a szülőkkel és a közös munkára a tantestület tagjaival. Olyan ember, akit a jobb lehetőségek és az anyagi megfontolások nem szakítanak el szülővárosától. Neki most is Balassagyarmat a világ közepe.

Kuslits Szonja

– **Manapság ingadozó népszerűségnek „örvend” a tanári pálya. Te mikor és miért döntöttél úgy, hogy ezt a hivatást választod?**

– Már gyermekkoromban a játékaimba szóttem a tanítás meseterségét, kreatívan berendeztem a képzeletbeli osztálytermet a szobámban, és tanítottam a nálam három évvel fiatalabb húgomat. Jó mintát adott számomra az édesanyám, aki maga is pedagógus egy helyi óvodában. Az érettségit követő bizonyítványosztáson a tanáraink is megerősítettek abban, hogy én erre a pályára születtem.

– **Szerinted milyen egy ideális tanár?**

– Elsősorban elhivatott, ami meglátszik a hozzáállásán, ezzel is mintát és buzdítást adva a tanulóknak. Másrészt kitartó és igényes a nevelésben és a tanításban egyaránt. Fontos, hogy mutasson jó példát, legyen megfelelő magyarázókézsége, és legyen kreatív, hogy feltalálja magát a váratlan helyzetekben.

– **A tanároknak mindig komoly szerepük van abban, milyen szakmát választanak a diákjaik. Rád kik voltak nagy hatással?**

– Főleg a magyar-, illetve a némettanárom, mindketten fiatalok voltak, és sikerült velem megszerettetniük a tantárgyaikat. Biztosan ez is közrejátszott a döntésemben, amikor a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának magyar szakára jelentkeztem. Az egyetemen később az idegen nyelv is fontossá vált számomra, a magyar mellett angolt is tanultam, végül magyar-pedagógia szakosként diplomáztam.

– **A Pázmány hallgatójaként Piliscsabán, majd Budapesten éltél, de rögtön az egyetem befejezése után hazaköltöztél. Fel sem merült, hogy Budapesten maradj?**

– A tanítási gyakorlatomat egy budai gimnáziumban végeztem, ahol pozitív tapasztalatokat gyűjtöttem, ennek ellenére Balassagyarmaton, a szülővárosomban szeretnék tanítani. Sokan elhagyják a vidéket a jobb és biztosabb megélhetés miatt, én mégis ezt a várost szeretném támogatni, hozzásegíteni a fejlődéshez, az életben maradáshoz. Számomra a vidék egyet jelent a biztonsággal és a nyugalommal, itt tudok csak igazán feltöltődni.

– **Azért ez a nyugalom kicsit alábbhagy, ahogy közeledik a tanévkezdés. Mit érzel, ha az első napokra gondolsz?**

– Kicsit izgulok az előttem álló feladatok miatt. Leginkább az foglalkoztat, hogy a legelső tanítási napon egy számomra új

környezetben, egy teljesen ismeretlen osztálynak – az előre eltervezettekhez képest – vajon mit fogok mondani, milyen élményeim lesznek, hogyan érzem majd magam. Nehézség, hogy még nincs meg a kiépített tekintélyem, mely elengedhetetlen tartozéka a tanár mivoltának, tehát ezt is meg kell alapoznom. Ugyanakkor fiatal, pályakezdő tanárként könnyebbég, hogy még lelkes vagyok, tele vagyok ötletekkel, tervekkel, amelyeket szeretnék a gyerekekkel együtt megvalósítani.

– **Tudod már, hány éves diákokat fogsz tanítani?**

– Végzettségem szerint általános iskola felső tagozatában, középiskolában és gimnáziumban is taníthatok. Korosztály szerint ez a 11-18 éves tanulókat jelenti, vagyis elég széles a paletta. Még nem írták ki a pályázatokat, ezért magam sem tudom pontosan, hogy szeptemberben hányadikos osztályban kezdek. Lesz hely egy általános iskolában és egy gimnáziumban is.

– **Mit gondolsz, milyen lesz az első találkozás a szülőkkel?**

– Úgy gondolom, pályakezdőként nagyon fontos, hogy minden olyan eseményen, ahol önállóan kell megnyilvánulni, írjunk magunknak vázlatpontokat. Az első alkalommal szeretnék bemutatkozni a szülőknek, és beszélni az általam tanított tantárgyról, a követelményrendszeréről és az az évi kötelező olvasmányokról. Ezután következniének az egyéb megbeszélésalkalmak. Elmondanám, hogy szeretném, ha partnerek lennének a gyerekek nevelésében, és azt is, hogy bármilyen problémával fordulhatnak hozzám, amik a gyerekeiket érintik. Mindemellett beszélnék a velük való kapcsolattartás formáiról.

– **Kezdő tanárként biztosan lesz néhány váratlan helyzet, akár a szülőkkel is. Tervezel a tantestület tagjaitól segítséget kérni a problémák megoldásához, vagy vannak elképzeléseid, hogy mit hogyan szeretnél csinálni?**

– Biztosan fogok segítséget és tanácsokat kérni a kollégáimtól. Úgy érzem, nem kell tartanom sem a szülőktől, sem a gyerekektől, hiszen mindennek a kulcsa az, ha mindenkivel úgy közöljük a problémákat, információkat, hogy leginkább az érdekeltek igényeihez igazítjuk a tájékoztatást.

Az első szülői értekezlet

*Az első szülői értekezlet kiemelten fontos a szülők számára, hiszen végre találkozhatnak a pedagógusokkal, feltehetik kérdéseiket, megoszthatják aggályaikat. **Strorigel-Nagy Diána**, volt pedagógus is idén kíséri először iskolába hatéves kislányát. Nem ideges, szerinte a legfontosabb a közös munka és a folyamatos kommunikáció.*

Kuslits Szonja

– Korábban pedagógusként dolgoztál Pécs mellett egy általános iskolában mint gyógytestnevelő és napközis nevelő. Jelenleg Sopronban éltek. Hogy jött a váltás, és mennyire bonyolította meg az iskolaválasztást?

– A férjem itt talált munkát, ezért decemberben ide költöztünk Sopronba. Nem is tudtam szinte semmit az itteni iskolákról. Tapasztalat hiányában megnéztem az iskolák honlapját, azt, hogy hol, milyen lehetőségek vannak, és az alapján választottam. Fontos volt, hogy erős legyen a nyelvtanítás, így végül a Fenyő Téri Általános Iskola mellett döntöttem.

– Pécsen, mint tanár, beleláltál az iskola működésébe. Mennyire különbözik a rendszer Sopronban?

– Amit eddig a „nulladik” szülői értekezleten megtudtam, az alapján nem sokban tér el a pécsi és a soproni iskolarendszer. Jóval a beiratkozás előtt, még az előző tanév végén volt egy leendő elsős szülői értekezlet, ahol lehetőség volt megismerni a tanítókat, megtudni, hogy kinek milyen elvárásai vannak. Szülőként fontos volt tudni, hogy ki lesz a gyermekem tanára, milyen szempontok lényegesek neki, engedékeny, esetleg karakánabb típus?

– Vagyis ti választottatok pedagógust?

– Igen, lényegében erről van szó. Ezen a szülői értekezleten lehetőség volt elbeszélgetni a tanítókkal és az itt megszerzett tapasztalatok alapján választhattunk. A kicsik ilyenkor az összes tanító néni csoportját végigjárják. Fontos volt, hogy a lányomnak is szimpatikus legyen a választott pedagógus, a nap végén őt is megkérdeztem, hogy hol érezte magát a legjobban. Lényeges, hogy a gyereket is bevonjuk a döntésbe, mert ő az, aki napi nyolc órát tölt majd az iskolában a választott tanítóval.

– Most a pedagógus vagy a szülő szól belőled?

– Nem lehet elkülöníteni a kettőt. Érdekes volt, hogy a kislányom is olyan tanítót választott, akinek ugyanazok a fő szempontjai, mint amik nekem voltak. Sok szülő kicsit túlmisztifikálja ezt az egész választást és az iskolakezdést, talán annyiban volt könnyebb dolgom a tanári tapasztalatok miatt, hogy én kicsit lazábban álltam a kérdéshez. A legfontosabb az volt, hogy a gyerekek legyen szimpatikus a választott tanító. Nem jó ráerőszakolni a szülő döntését, mert akkor nem fogja jól érezni magát az iskolában, ami hosszútávon többet árt, mint használ.

– A szülők gyakran a tanárral szemben is makacsok a gyermekük vélt érdekében, olykor nehéz belátni, hogy nem mindig a pedagógus a hibás. Mit gondolsz, mi lehet az arany középút a szülő-pedagógus konfliktuskezelésben?

– A pedagógus részéről a kommunikáció a legfontosabb, az, hogy ne szorítsák háttérbe a szülőt, akinek pedig nem szabad elfogultnak lennie, mert ebből a gyerekek származik kára. Annak a szülőnek a gyerekét, aki bemegy a tanítóval vitázni, biztosan kiközösítik, kicsúfolják, vagyis sokkal több hátránya származik belőle, mint előnye. Sok szülőnek azért van konfliktusa a tanárokkal, mert hozzám hasonlóan egyetlen gyereke van, aki most megy elsőbe. Ilyenkor gyakran azt hiszik, hogy mivel az egyszem kicsi gyerekük van ott, mindenkinek rá kell figyelni, arra koncentrálni, hogy ő mit csinál, és persze elfogultak is vele szemben.

– Hogy zajlott az első szülői értekezlet még az év végén? Ezeket a dolgokat már akkor tisztáztátok?

– Nem, akkor nem beszéltünk ilyen jellegű konfliktuskezelésről, nem voltak konkrétumok, inkább gyakorlati dolgokat tisztáztunk. Kaptunk egy listát arról, hogy miket kell beszerezni a tanévkezdésre. Aztán majd szeptember elején lesz egy nagyobb szülői értekezlet, ahol már részletesen megbeszéljük azokat a dolgokat, amik korábban nem voltak aktuálisak.

– Milyen kérdések fogalmazódtak meg benned?

– Szeretném megbeszélni a pedagógussal, hogy minden, a gyereket érintő eseményről tájékoztatást várok. Csak úgy lehet gyereket nevelni és eredményeket elérni, ha mindketten ugyanazt mondjuk. Lényeges, hogy ne legyen ellentmondás aközött, amit az iskolában hall, és amit otthon. A legfontosabb, hogy együttműködjünk a gyerek érdekében. Nincsenek nagy elvárásaim, mert láttam, hogy min áll vagy bukik a dolog.

– Korábbi tapasztalataid fényében, mi az, amit mégis mindenképp elvársz majd az iskolától és a pedagógusoktól?

– Nyelvtanuláshoz kapcsolódó igényeim vannak, kifejezetten azért írtam ebbe az iskolába a gyereket, mert már a bemutatkozásakor ígéretet kaptam arra, hogy a lányom az első év végére ezer szót fog tudni németül. Bízom benne, hogy ez valóban így lesz.

Élményközpontú zeneoktatást hoznak az új tantervek

*A felesleges és száraz zeneelméleti ismeretanyag magoltatása helyett a Nat és a ráépülő kerettantervek ének-zene fejezetei elsősorban az éneklés élményére, az aktív zenélésre és a zenei befogadásra helyezik a hangsúlyt. Cél, hogy a zenetanulás örömforrássá, igazi közösségi élménnyé válhasson az iskolákban – mondta lapunknak **Nemes László Norbert**, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Kodály Intézetének igazgatója. Véleménye szerint mindehhez azonban nem elég a szabályozás: jól képzett tanárookra és megfelelő számú órára van szükség.*

Csókas Adrienn

Fotó: Schiller Kata

– Ön részt vett az új alaptanternv és az egyik választható kerettanternv zenepedagógiai fejezeteinek megalkotásában. Miben újul meg ősztől az iskolai ének-zene oktatás?

– Az egyik fontos eredmény, hogy alsó tagozaton heti egy helyett két énekórja lesz a diákoknak. A felsőbb évfolyamokon sajnos nem tudtuk megvalósítani az óraszámemelési szándékunkat, így ötödiktől tizedikig továbbra is marad a heti egy óra, a középiskola utolsó két évfolyamán pedig a választható tantárgyak között szerepel az ének-zene. Ilyen alacsony óraszámok mellett az a típusú zenei nevelés, amelyről valaha Kodály álmodott, megvalósíthatatlan. Csak az ének-zenei iskoláktól remélhetőek magas színvonalú eredmények, hiszen egy bizonyos óraszám alatt megkérdőjelezhető a művészeti nevelés hatékonysága. Szeretnénk, ha később egészen nyolcadik osztályig heti két órát biztosítanának a tantervek minden iskolában.

– Mit jelent pontosan az alsó tagozatos mindennapos művészeti nevelés? Heti öt különböző művészeti órát, vagy beleszámlítanak a délutáni foglalkozások is?

– A művészeti tárgyat valamelyike minden nap megjelenik az órarendben, s az iskolák a szabad órakeretek terhére még tovább növelhetik a művészetoktatásra fordított időt. Az ének-zene tagozatok így továbbműködhetnek. Reméljük, hogy ezzel a lehetőséggel fognak élni más iskolák is.

– Változott-e a tananyag, és várhatóak-e új tanítási módszerek a következő tanévtől?

– A tantervek csak akkor hozhatnak változást, ha a tanárképzés tartalma is igazodik azokhoz. Mindenesetre a merev „módszerkedést” fel kell váltania az élményszerűségnek és az éneklés szépségének. A Nat tartalma a kodályi elveket követi, kiegészítve azokat a zenebefogadás készségének kialakításával és a rendszeres zenehallgatással. Hangsúlyosan jelenik meg az improvizáció, és a zenehallgatási anyagban több lett a kortárs zene, kerültük a kronologikus sorrendet. A kodályi elveknek megfelelően a zenei anyag a klasszikus remekműveket és népzenei anyagot foglal magában, ezen keresztül tanítjuk meg a fiatalokat tájékozódni a zeneileg sokszínű világban. A magasabb évfolyamokban megjelenő populáris zenei példák pedig a széleskörű tájékozódást segítik.

– Úgy ítéli meg, hogy a fiatalok zeneileg tájékozatlanok? És mi a helyzet a könnyűzenével? A gyerekek a napi slágerekért rajonganak, de azok általában nem kapnak teret az órán.

– A fiatalokra nagy hatással van a populáris zene, de nyitottak másra is. Segíteni kell őket eligazodni ebben a színes kavalkádban, meg kell őket tanítani a zene adekvát befogadására: más hozzáállást kíván a koncertteremben szimfonikus zenekart hallgatni, vagy szórakozás közben popzenét hallgatni. Jó, ha műfaji határoktól függetlenül felismerik az értékeket. A jó zenetanárnak tudnia kell, hogy a gyerekek mit hallgatnak és milyen zenei tevékenységeket végeznek szabadidejükben. Ne legyen szakadék a között, amit tanulnak, és amivel maguktól foglalkoznak. A klasszikus művekkel az iskolán kívül szinte egyáltalán nem találkoznak a gyerekek, ezért ez a tananyag hangsúlyos részét kell képezze, de törekedni kell az élőzenei élményekre. Alsó tagozatban elsősorban a gyermekdalokon és népdalokon keresztül ismerik meg a zene alkotóelemeit.

– Nemzetközi összehasonlításban hol áll a magyar zeneoktatás?

– Sokszor hivatkozunk arra, hogy Kodály országában magas színvonalú a zeneoktatás, s ez ma is érvényes az ének-zenei iskolákra, a zeneiskolák egy részére, illetve azokra az intézményekre, ahol kiváló tanárok kezében van a zene ügye. Igazi tehetséggondozásról is főleg ezekben az intézményekben beszélhetünk. De a kodályi álom szertefoszlan látszik. Nekem legalábbis nagyon rossz tapasztalataim vannak. Bízni kell azonban a magasan kvalifikált pedagógusainkban, akik akár heti egy-két órában is képesek csodát művelni.

– Hogyan alakult az elmúlt években a zenei felsőoktatásba jelentkezők aránya?

– Az elmúlt évtizedekben igencsak megnövekedett a zenei konzervatóriumok száma, ez ugyanakkor jelentős színvonalbeli felhígulást is magával hozott. Mivel a közoktatásban nem megfelelő az ének-zene oktatás színvonala, a felsőoktatásba bekerülő hallgatók tudása sem mindig kimagasló. Bízom benne, hogy ha vonzóbbá válik a tanári pálya, ha a legrátermettebb és legfelkészültebb jelöltek kerülnek majd be a pedagógusképzésbe, valamint ha a közoktatásban megszilárdulnak az új tartalmi elemek, akkor hosszabb távon pozitív változás indulhat el. Mindehhez persze elengedhetetlen a művészetoktatást támogató környezet.

Énekeljünk újra együtt!

Népzenei karaoke CD

Az *Aki dudás akar lenni* lemezsorozat célja, hogy a gyerekek ismét merjenek, és ami még fontosabb, szeressenek énekelni. A fiatal pedagógusok és zenészek alkotta csapat „népzenei karaoke” jellegű lemezeket készített, amelyeken a dalok először énekszóval és autentikus zenei kísérettel, majd ének nélkül szólalnak meg. A CD-kkel szeptembertől az Apáczai Kiadó új ötödikes ének-zene tankönyvei mellékleteként találkozhatunk, de megrendelhetőek interneten is. Az oktatási programot az ötletgazda házaspár, **Jánosi Ágnes** és **Kisgyőri Krisztián** mutatta be.

Gősi Lilla

– Hogyan pattant ki a fejetekből az *Aki dudás akar lenni* ötlete?

Kisgyőri Krisztián: – A Nyíregyházi Főiskola ének-zene tanszékén végeztem népzene szakon 2008-ban. Az évfolyamtársaimmal ellentétben, akik főleg muzsikálással akartak foglalkozni, engem a tanítás érdekelt. Rögtön fejest ugrottam a sűrűjébe, tanítottam zeneiskolában, általános iskolában, gimnáziumban. Tapasztalatokat gyűjtöttem, és közben mindenhol azt láttam, hogy az ének-zene oktatás haldoklik. Elkezdett járni az agyam, mi lehet a megoldás.

– Miben láttátok a probléma gyökerét?

Krisztián: – Azt tapasztaltam, hogy az olyan készségegyeseknek, mint a rajz és az ének-zene, nem adnak elég teret. A heti egy óra nagyon kevés.

Jánosi Ágnes: – Rádadásul, ha valaki ének szakos, és nincs mellé szakpárja, lehetetlen egy intézményben teljes állásban elhelyezkednie. A tanár így teljesen szétforgácsolódik, és érthető módon nem tud teljes mellbedobással ott lenni mind a négy munkahelyén. Ezzel sok művészeti tárgyat tanító küzd.

Krisztián: – A gyerekek nem énekelnek. Nem szeretnek énekelni. Én gyakorló zenész vagyok, zongorázom, harmoni-

kázom, ha kell, brácsázom, bőgözöm, klarinétozom. Zene-bohócnak tartom magam, gyakran vittem be hangszereket az óráimra is, ami a gyerekeknek nagyon tetszett. Két-három éve akadt a kezembe egy gyereklemez *Ökrös Csabától*, akik magasan képzett népzeneészek, és összeért bennem a két gondolat: készítsünk a gyerekeknek népzenei lemezt! Az ének-zene könyvek tele vannak népdalokkal, viszont kíséret nélkül, lekottázva, ami kényes dolog, mert a népdal ízét a kotta önmagában nem tudja visszaadni.

– **Két éve dolgoztok, és a munkátok eredménye már kézzelfogható. Először a hatodikos, majd az ötödikes korosztálynak szóló lemez készült el. Ezeken először a dal hangszeres változata, majd egy karaoke verzióhoz hasonlóan az ének nélküli dallam szerepel. Jelent már meg hasonló lemez?**

Krisztián: – Utólag botlottam bele az interneten *Pécsi Géza* és a *Kulcs* a muzsikához Kiadó egy korábbi kiadványába, amelyen olyan rutinos zenészek dolgoztak, mint *Majorosi Marianna*, a Csík Zenekar énekes. Ők viszont a felső tagozatnak szedtek össze dalokat, míg nálunk minden lemez közel ötven dallamot tartalmaz, osztályfokonként.

– Hogyan terjesztitek a lemezeket és a programot?

Ágnes: – Megkerestünk iskolákat és ének-zene tanárokat, de a kísérleteink általában kudarcba fulladtak. Ha a szaktanár üdvözölte is az elképzelést, az iskolának sokszor nem volt pénze a lemezekre. Nagy örömünkre az Apáczai Kiadó felismerte a lehetőséget, és a mi CD-nk lett az idén megjelenő új ötödikes ének-zene tankönyv melléklete. Új könyv készül a hatodikosoknak is, felmenő rendszerben jelennek meg a könyvsorozat részei.

– **Az ötlet az énekórákba könnyen beilleszthetőnek tűnik, az óra menetében nem igényel nagy változtatást. Alkalmazásához kellhet bármilyen speciális tudás?**

Krisztián: – Nincs semmi trükk, közösen meghallgatjuk az adott dallamot, betanítjuk, aztán mehet az ének nélküli változat, és gyönyörűen lehet együtt csicseregni. A lemezt a gyerek otthon is meg tudja hallgatni, nem felejt el. Remek példa: amikor egyik kollégánóm énekórán helyettesített, kétségbe volt ugyan esve,

***A lemezt mindegyik kiadó könyvével
lehet majd használni, szerepel rajta a törzsanyag
és számos további választható dal.***

de bevitte a CD-t, és teljes döbbenet, a gyerekek hangosan énekeltek, jókedvvel kérték a következő dalt. Kvázi énekórát tartott egy nem ének szakos.

Ágnes: – A fő cél az lenne, hogy a családokba, a köztudatba, az otthoni gyakorlásba kerüljön be az éneklés és a népzene. Az évek során a törzsanyag nagyon keveset változott. Ezek a dalok generációkon ívelnek át, ugyanezt tanulták a szüleink, a nagyszüleink, így a család is tudja együtt énekelni.

– Gondoljátok, hogy a népzene kiszoríthatja a popzenét?

Ágnes: – Szó sincs kiszorításról, a kettőt külön lehet választani. Megfér egymás mellett. Egy nagyszülővel nem lehet popszámokat meghallgattatni, de a népdalokat tudjuk együtt énekelni. Ezek örök értékek, és itt a kulcs.

Krisztián: – A növendékeim azért járnak az esztergomi zeneiskolába, hogy népzene-t tanuljanak, de nemegyszer hozzák a telefonjukat, hogy ezt a popszámot vagy azt az új nótát hallgassam meg. Ezzel semmi probléma, közben ugyanúgy kamaraénekelnek, hangszerből is kiemelkedőek, és imádják a magyar népzene-t.

– Emlékeztek a saját gyerekkorotokra, ti már akkor is énekeltek?

Krisztián: – Hatéves lehettem, amikor apám először elvitt templomba, és a harmadik mise után már a kórusban énekeltem. Húszéves koromig jártam oda, az utolsó évben már karnagyoskodtam is. Az ikertestvéremmel a zene folyamatosan körülvett bennünket, állandóan ott lógott a nyakunkban a klarinét, aztán jött a zeneiskola, a zenekar, a népzene... Néha azt hiszem, későn kezdtem el, de a fáma szerint sosem késő.

Ágnes: – Én táncos családból származom, gyógypedagógia szakon végeztem. Az énekléshez a férjemen keresztül kapcsolódom, a háttér munkákban segíték, pályázatot írok, szervezek. Egyébként táncot tanítok, és jelenleg a kicsi lányunkkal, Sárival otthon vagyok. De úgy gondolom, a zene és a tánc nem elválasztható. Táncórán látom, hogy ha énekelni kell, a gyerekek leblokkolnak, illetve az iskolában tanult helyett az a dal jut eszükbe előbb, amit táncon tanultunk meg együtt dalolva, zenei kísérettel. Élesen él bennem a saját gyerekkorom, amikor mindig szorongva ültem be énekórára. Borzasztó nagy elvárás egy gyerektől, hogy álljon ki az osztály elé, és énekelje el, amit ilyen körülmények között nehezen tudunk neki megtanítani. Viszont a hangszeres zene azt a gyereket is vezeti, akinek nincs erős zenei hallása, ő is sokkal jobban be tudja mutatni a dalt, és élvezni fogja. A gyerekek már első osztályban is megélik a kudarcot, és annak, hogy a művészeti tárgyak kudarcot jelentsenek, nincs értelme az oktatásban.

– Jól látom, hogy a programotok célja, hogy minden gyermek, még a kevésbé ügyes is megszeresse az éneklést?

Krisztián: – Pontosan, és mivel az Apáczais énekkönyv mellett ott lesz a lemez, ez meg is valósulhat, sok gyerekhez eljut.

Ágnes: – Jól jött, hogy a kiadónál pont akkor kezdtek új könyveket írni, amikor mi is elkezdtünk a CD-n dolgozni. Ilyenkor gon-

dolom, hogy nincsenek véletlenek. Az új szerző nyitott volt, együtt dolgoztunk, láttak benne fantáziát a szakmabeliek.

Az sem mellékes, hogy a kiadónak gyakorlatilag dupla annyi példányt sikerült a könyvből a hanganyaggal eladnia, mint amire számítottak, valamint a könyv nagyon jó értékelést kapott a minisztériumtól. De fontos hozzátenni, hogy a lemezt mindegyik kiadó könyvével lehet majd használni, szerepel rajta a törzsanyag és számos további választható dal.

– Min dolgoztok és mit terveztek jelenleg?

Krisztián: – A hatodikos CD kis kiigazításán dolgozunk, bővül, még nagyobb repertoárból lehet majd válogatni.

Ágnes: – Elsőtől nyolcadik osztályig szeretnénk lemezeket készíteni, valamint dalszövegeket és tematikus, ünnepi válogatásokat. Olyan CD-ket, amit elő tudnak venni karácsony vagy anyák napja alkalmából, jók lehetnek műsorokhoz vagy diákszínjátékoknak betétdalként...

Krisztián: – Nagy álmunk az *Aki dudás... országos énektáncverseny* és egy bemutatóóra-körút. Az első rendhagyó énekórát Mezőkovácsházán tartottuk, döbbenetes eredménnyel. Hatszáz diák énekelte, figyelt és tapsolt ütemesen már a második nótánál! A turnét talán tavasszal tudnánk elkezdni, de először ismerjük meg, kezdjék használni a lemezeket. Egy bemutatóóra komoly elő-

***„Annak nincs értelme,
hogy a művészeti tárgyak
kudarcot jelentsenek.”***

készítést kíván, itt szeretnénk táncot és hangszereket is bemutatni. Egy ceterát élőben látni, és azzal a dallammal összekapcsolni, amit órán tanult a gyerek, új élmény lehet. Tananyagként ötödikben veszik a népi hangszereket, éppen ezért ezen a lemezen tíz különböző hangszer szólal meg, valamint szeretnénk pedagógus-továbbképzésekre és a határainkon túli magyar iskolákba is kivinni a programot.

– Jól látom, hogy a programotok célja, hogy minden gyermek, még a kevésbé ügyes is megszeresse az éneklést?

Mindennapos művészeti nevelés

– **Kiválasztani a dalokat, feldolgozni, hangszerelni, stúdiófelvételt készíteni, aztán az utómunka – összetett folyamat, amely nem kevés anyagi ráfordítást is kíván. Milyen forrásból dolgoztok?**

Krisztián: – Egy lemez elkészítése nagyon drága, és mi teljesen saját pénzből csináljuk. Jó lenne, ha megtalálnának bennünket azok, akiket ez az ügy érdekel, és esetleg fel tudnák karolni. *Dezső Antal*, egy újvidéki gyógyszerész barátunk adott egy nagyobb összeget, illetve az NKA pályázata. Folyamatosan próbálkozunk, de most kicsit áll a munka, az első két CD szinte minden forrásunkat felemésztette, ami pénz pedig bejön, azt visszaforgatjuk a továbbiakba. De lépegetünk előre, és jelenleg az a legfontosabb, hogy ismerjék fel az értékteremtő hatását, használják.

Ágnes: – Szakmai ajánlást *Lezsák Sándor* úrtól kaptunk, a lemezeket *Ördög Mária* lektorálta. Ha ő nincs, valószínűleg a lemezek se, neki külön hálásak vagyunk! Ő szokta mondani, ha már megcsináljuk, minden hang legyen a helyén. De mindenki szívességből, ingyen dolgozik.

– **Krisztián, te eredetileg zenész vagy, marad idő a saját muzsikára?**

Krisztián: – Főállásban tanítok, emellett játszom egy zenekarban és készítem a CD-ket. Szeretném, ha egyszer muzsikálnék, és közben azt taníthatnám, amit kitaláltam. De a közös nagy célunk, hogy egyszer mindenki a kisujjából rázza ki a népdalokat, és a zene szeretete épüljön be a családokba.

Aki dudás akar lenni – mint új ének-zene tanítási módszer

„Mi, az Aki dudás akar lenni munkatársai nagy lendülettel és energiával vágtunk bele ebbe a munkába. De erőfeszítéseinknek és a lemezek folytatásának akkor van értelme és jövője, ha kezdeményezésünk értő fülekre talál. Szívesen vállalunk előadásokat, továbbképzéseket is, ahol kollégáknak beszélhetünk elképzeléseinkről. Bízunk abban, hogy a hittel és meggyőződéssel tanítók körében mihamarabb elterjed majd az Aki dudás akar lenni módszere, és álmunk egy újra énekelni tudó és szerető nemzedékről, valóra válhat.”

Munkánkat figyelemmel kísérheti, és további információkat talál honlapunkon: www.akidudasakarlenni.hu

Jánosi Ágnes és Kisgyőri Krisztián

PROBLÉMA: Nincs megfelelő eszköz az énektanárok kezében ahhoz, hogy a magyar népdalok tanítását élvezetessé, autentikussá tegyék. Hiszen egy pedagógus nem képes arra, hogy egy egész zenekart megszólaltasson, és a zongorakíséret is kevés, hogy megszerettesse az együtt éneklést.

Egy nem tagozatos iskolában heti egy énekóra van osztályonként. Két óra között legkevesebb egy hét telik el, de az iskolai rendezvények és szünetek miatt inkább kettő. A gyerekek így sokszor nem emlékeznek az előző órán megtanult dalokra, ezeket újra és újra meg kell tanítani. Így kevesebb dalt tudunk feldolgozni, és amire idő jut, az sem rögzül. A gyerekek nem mernek énekelni, nem szeretnek énekelni, éppen ezért nem is tudnak énekelni.

CÉL: A gyerekeket visszavezetni a Kodály Zoltán által kitaposott, majd Bárdos Lajos által tovább épített útra, az örömteli együtt éneklés világába.

SZÉLESKÖRŰ FELHASZNÁLÁS: A dalok alkalmazhatóak az énekkari munkában, a színjátszó szakkörök előadásain vagy iskolai rendezvényeken aláfestő zeneként stb. A nyár folyamán elkészülnek az 5. és 6. osztályos lemezekhez a dalsokorokat tartalmazó hangzóanyagok. Miután külön-külön megtanulták a gyerekek a népdalokat, azokat csokorban is tudják majd énekelni zenekari kísérettel.

A MÓDSZER: Egy lemezen osztályfokanként közel 50 magyar népdal szerepel, melyek tartalmazzák a Nemzeti alaptanterv által előírt kötelező népdalokat, illetve a forgalomban lévő három legelterjedtebb ének-zene tankönyvben található választott dallamokat is. A dalokat a gyűjtés helyének és a táncnemeknek megfelelő, autentikus hangszeres kísérettel, a tájegységnek megfelelő hangszerekkel megszólaltatva rögzítettük. Az eddig elkészült két lemezen több mint tíz népi hangszer szólal meg: hegedű, brácsa, bőgő, cimbalom, klarinét, tárogató, citera, duda, tekerő, koboz, ütőgardon.

Egy-egy lemezen minden népdal kétszer szerepel. Először zenekarral együtt népdalénekes mutatja be az adott dallamot, majd ezt követően ének nélkül, csak a hangszerek szólalnak meg, mely lehetővé teszi, hogy a gyerekek zenekari kísérettel énekelhessenek.

TAPASZTALATOK, HATÁS: A gyerekek bátrabbak, szívesebben énekelnek akár kisebb csoportban vagy egyedül is, mert „elbújhatnak” a zenekar mögé. Ugyanakkor a hangszerek vezetik a gyermekek fülét és hangját, könnyebben elsajátítják a dallamokat.

Címlista: Aki dudás akar lenni 5.

A csitári hegyek alatt...
A szántói híres utca...
A szennai lipisen-laposton...
A szép fényes katonának...
A, a, a, a farsangi napokban...
Aki dudás akar lenni... (dudával)
Által mennék én a Tiszán...
Árpa is van, makk is van...
Béreslegény...
Csillagok, csillagok...
Csipkefa bimbója...
Én elmentem a vásárba...
Erdő, erdő, de magos a teteje...
Erdő, erdő, erdő, marosszéki...
Érik a szőlő...
Este van már, csillag van...

Este van, este van...
Fehér fuszulykavirág...(tekerővel)
Fekete föld...
Felülről fúj az őszi szél...
Föl, föl vitézek...
Gábor Áron rézágyúja... (tárogatóval)
Győri kanász a dombon...
Haragusznak a batai gazdák... (klarinéttal)
Három éjjel, három nap...
Hej, Dunáról...
Hess, páva, hess... (kobozsal)
Hol jártál az éjjel cinegemadár...
Hull a szilva a fáról... (ütőgardonnal)
Jól van dolga a mostani huszárnak...
Kelj fel, juhász, ne aludjál...
Madárka, madárka...
Megrakják a tüzet...

Megöltek egy legényt... (hajdúsági ballada)
Megyen már a hajnalcsillag...
Mikor gulyáslegény voltam... / Sej, a szakcsi utca... (citeraival)
Mikor leány voltam... (kobozsal)
Nem vagyok én senkinek sem...
Nincs Szentesen olyan asszony... (tekerővel)
Pásztorok, keljünk fel...
Sej, a tari réten...
Szélről legeljetek...
Szépen úszik a vadkacsa...
Tavaszi szél vizet áraszt... (kobozsal)
Te vagy a legény... (tárogatóval)
Töltsd teli, pajtás...
Úgy tetszik, hogy jó helyen vagyunk itt...

Zenészek:

Kisgyőri Krisztián – zenei rendező, nagybőgő, ének
Csernók Klára – hegedű, ének, ütőgardon
Samu Zoltán – hegedű, ének
Bohák Endre – brácsa
Zimber Ferenc – cimbalom
Szabó Dániel – cimbalom
Szabó Enikő – ének
Németh Anna – duda
Tamási Borbála – tekerő, ének
Tintér Gabriella – ének
Kerékgyártó Gergely – citera
Kiss Krisztián – koboz
Makó Péter – tárogató, klarinét

Grafika: Kisgyőri Dávid – Hájer Viktor

Stúdiómunkák: Szladik Tibor – Takács László Taki

Asszisztens: Jánosi Ágnes

Címlista: Aki dudás akar lenni 6.

Ablakomba, ablakomba...
A jó lovas katonának...
A horgosi csárda
A Vidróczki híres nyája...
Az én rácsos kis kapum...
Az ürögi faluvégen
Balázsolás
Betlehem városba...
Betlehemnek pusztájában...
Bonchidai menyecskék
Bölcsőcske
De szeretnék páva lenni...
Duna parton van egy malom
Édesanyám de sokszor kért...
Édesanyám rózsafája...
Él a magyar...
Erdő, erdő, kerek erdő

Erdő nincsen zöld ág nélkül...
Érik a ropogós cseresznye
Ez a kislány...
Fáj a fának...
Glória
Ha felmegyek...
Haragszik a gazda...
Három ürü...
Hej, két tyúkom tavalyi...
Hej, rozmaring...
Huszárosra vágatom...
Jaj, de beteg vagyok...
Jászkunsági gyerek vagyok...
Juhászlegény...
Kádár Kata
Karácsonyi pásztortánc
Kiöntött a Tisza
Kisunyomi templom tetejére...

Kocsi szekér, kocsi szán
Kossuth Lajos táborába...
Lányok ülnek a toronyba...
Ma van húsvét napja...
Már Vidróczki emelgeti...
Nekem olyan emberecske...
Nem vagyok szép...
Ősszel érik...
Sárga kukoricaszár...
Sej, a tari réten...
Sej, felszállott a kakas...
Szárnya, szárnya...
Tisza-partján mandulafa...
Tizenhárom fodor van a szoknyámon...
Török(vörös)bársony süvegem...
Új esztendő...
Vágjad, vágjad a búzát
Voltál-e már Igricében...

VÁRNAGY CSALÁD

A muzsika (magyar) hangjai

„Minden attól függ, mit sugáرزol kifelé”

Egy csárdában hány dudás fér meg pontosan? Akárhogy is szól a mondás, annyi biztos, hogy a budai ház nappalijában összegyűlt népes társaság egy komplett kamarazenekart kitesz. A vonósnégyes két hegedűse, egy brácsás, egy csellista, ráadásként pedig egy ifjú zongorista. Hangszerek helyett a Várnagyok a família történetét szóltatták meg.

Gősi Lilla

Nézegetünk körbe, barátságos, tágas szoba. Előttünk pódium, a gyakori családi muzsikálások színhelye, rajta egy kottatartó, amott egy zongora. A családfő mutatja a Jerevából kalandos úton hazahozott tar nevű hangszert, a ráfeszített bőrhólyag sajnos beszakadt, de dísznek sem utolsó. És függ a falon intarziás mandolin az Ecseriről, ereklyeszámbe menő, régi citera, egy képen brácsa és a híres-neves vonósok, másik keretben a firenzei dóm... Utazásokat, koncerteket és kedves emlékeket idéznek a tárgyak, amelyek között az összekötő kapocs maga a zene.

Fotó: Molnár Attila

Vonósnégyesből kávéházi barangolás

Várnagy Mihály és felesége, Czettner Vera hegedűművészek a Zeneakadémián ismerkedtek meg. Fiuk, Simkó-Várnagy Mihály maga is a muzsikus pályát választotta, díjnyertes csellista lett, míg nővére, Judit angoltanár. Ádám pedig, Judit kisfia zongorázni tanul. Először arra kértem őket, hogy mutassák be a hangszereiket.

– **A cselló, a brácsa, a hegedű hasonló, mégis más... Laikus zenekedvelőként sosem tudtam pontosan, mi is bennük a közös, mi a különböző?**

– Mindegyik vonós hangszer – kezdi egyszerűen Vera. – Közös, hogy a férjem, Misi és én is hegedűművészek vagyunk. Misi ugyan most brácsázik, de a brácsa nem egy külön hangszer, a mi időnkben kötelező másodhangszer volt. Ugyanúgy kell használni, mint a hegedűt, csak kicsit nagyobb az alakja és mélyebb a hangolása. A cselló és a brácsa hangolása megegyezik, míg a cselló egy oktávval lejjebb szól. A brácsát brácsakulcsban, a hegedűt violinkulcsban, a csellót főleg basszuskulcsban, de violinkulcsban vagy tenorkulcsban is lehet olvasni. Miska, a fiam azért lett csellóművész, mert amikor kicsi volt, a családban már mindenki hegedült...

– Óvodásként találtam ki, hogy csak hegedűt ne, én vagy mozonyvezető, vagy csellista leszek – ért egyet Miska. – Egyik első élményem a csellóval, amikor a keresztanyámat láttam játszani, illetve, amikor a későbbi zeneakadémiai tanáromat. Három-négy éves lehettem, ültem a nappaliban, anyuék és a barátaink kamarazenéltek, én pedig csak néztem: „Ez a hangszer király!” Nevetnek, tényleg így volt. Kiderül, Várnagyéknál ez a lázadó szellem nem egyedi eset, Miska nővére, Judit még továbbment, hegedű helyett az egész muzsikát lecserélte – az irodalomra.

– Amikor még Juti is hegedült, Várnagy Kvartettként léptünk fel, aztán lettünk Trió. De így is kitaláltuk a módját, hogyan álljunk színpadra mind a négyen, sőt, Ádikával együtt öten. Kávéházi muzsika néven szervezünk zenés irodalmi esteket, ahol Juti konferál és szaval, mi játszunk. Zenész körökben szokták mondani, két hangszer létezik, a zongora és a vonósnégyes. Nálunk megvolt az összes kategória!

ZENÉSZ NÉVJEGYEK:

CZETTNER VERA – hegedű

- 1976-ban diplomázott a Liszt Ferenc Zeneakadémián
- A Liszt Ferenc Kamarazenekar tagja, a Magyar Állami Hangversenyzenekar hegedűse, a Postás Szimfonikus Zenekar koncertmestere
- A Budapesti Fesztiválzenekar alapító tagja
- 1989–2013 a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola hegedűtanára
- Bartók-Pásztory-díjjal tüntették ki

VÁRNAGY MIHÁLY – brácsa

- A Budapesti Fesztiválzenekar alapító tagja
- A Magyar Állami Hangversenyzenekar hegedűse
- A Liszt Ferenc Kamarazenekar szólamvezető brácsása
- A Várnagy Trió tagja

SIMKÓ-VÁRNAGY MIHÁLY – cselló

- 1981-ben született
- Tanult jazzt, gordonkaművész és -tanárként diplomázott
- Szólócsellista a Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekarban
- A Vígszínház két darabjában csellista és basszusgitáros
- Formációi pl. Fugato Orchestra, Nossa, Várnagy Duó, Fele Királyság
- A Brahms Nemzetközi csellóverseny Pörtlach különdíjasa
- A Weiner Leó Országos Kamarazenei Verseny első helyezettje

Az a bizonyos hegedű

Már a felmenők „parasztmuzikusok” voltak, Mihály édesapja mulató ember hírében állt. Zenei tehetséggel nem csak őt, a testvéreit is megáldotta a sors, sőt, egyik nagybátyja amatőr hegedűs volt, de zenélni végül csak Mihály tanult.

– Amíg anyám mákot darált, én abban az ütemben jártam a járókában. Így vették észre, hogy van érzékem a zenéhez. Anno egy szabadszajú énektanárnóm azt üzenté a szüleimnek: „Nincs testvéred? Akkor mondd meg apádnak, hogy az ilyeneket kéne szaporítani!”

Veréék családjában szintén csak ő és a nővére tanult hangszeren, de egy hegedűről családi legenda járta:

– Apám édesapja a háborúban megmentette egy cseh hegedűművész életét, aki hálából nagypámnak ajándékozta a hegedűjét. Hazatérve mindenkinek mutogatták, messi földről jártak a csodájára, meg is akarták venni. Kisfiúként apám Bicskén, ahol éltek, „a muzikus cigányok falujában” húzogatta a cukrászda előtt. Mindig kapott egy-egy süteményt. Egyébként édesapámnak a hangja is fantasztikusan szép, és a hallása olyan, hogy az esküvőnkön hegedült, zongorán lekísérte magát, pedig soha nem tanulta. Fiatal korában járt Bicskén egy híres operaénekes, a falubeliek pedig feltölték apámat a színpadra énekelni. Állítólag anyira megtetszett az énekesnek, hogy el akarta vinni ingyen tanítani, de a család nem nélkülözhetette a dolgozó kezét. Nálam és a nővéremnél aztán anyám sokat adott arra, hogy műveltek legyünk, mindketten tanultunk zongorázni. Amikor pedig hegedűtanár került a faluba, én hangszeret váltottam. A hegedű apámnak is nagy vágya volt...

– Mi történt azzal a bizonyos hegedűvel?

– Tragikus vége lett. A második világháborúban levették a pincébe, apám ruhák közé rejtette. Amint a háború befejeződött, rögtön mentek érte. Hogy lássanak, fáklákat tűztek a földbe, de a ruhák lánggra kaptak. Miközben oltották a tüzet, rátapostak a hegedűre is.

Csak elkezdni lehet, befejezni soha

A Várnagy szülőket fiatalon a családjuk különlegesként kezelte, hiszen olyanhoz értettek, amihez ők nem, a gyerekek azonban már egy zenész családba nőttek bele. Simkó-Várnagy Mihály és Judit számára a muzikus közeg megszokott, ennek ellenére mindig tudták, hogy a sikerhez a tehetség kevés:

– Nem kellett a nulláról kezdenünk, de folyamatosan dolgozni és tanulni igen. Isaac Stern hegedűművészt kérdezték, ehhez a pályához nem kell-e egy kis exhibicionizmus. Gondolkodott: „Nem... Nem kicsi!” Ez a szakma azoknak való, akik szeretik magukat megmutatni, egy művész legyen kicsit extrovertrált, érezze jól magát a színpadon. Ezt a közönség is érzi és értékeli. Igazi művész az lesz, akinek közlendője van.

– Mit lehet üzeni a zenével?

– Mindent és bármit – vágják rá kórusban, gondolkodás nélkül. – A zene rengeteg érzést tud kiváltani!

– **Azt mondtátok, a sikerhez hosszú az út. Vera, Önnek a zeneoktatásban is különösen sok a tapasztalata. Idén júliussal bezárólag, a hatvankettedik születésnapjáig egy középiskolában dolgozott.**

– Gyerekként először a szomszéd kisfiút tanítottam zongorázni, aztán Pesten a zenei gimnáziumban korrepetáltam, kellett a pénz, mindig volt két-három tanítványom a konzervatórium alatt. Miután megkaptam a diplomát, a Liszt Ferenc Kamarazenekarban játszottam, ekkor Szegedre jártam tanítani. Utaztunk, turnéztunk, ilyenkor a tanításban Misi helyettesített. A sors iróniája, hogy miután aláírtam a szerződést, aznap kerestek a Magyar Állami Operaházból, este hatkor jelenjek meg egy hegedűvel... Végül az Operaházat visszamondtam, ez a műfaj kimaradt az életemből, de szinte minden másba belekóstoltam. A férjemmel tíz évig voltunk kollégák az Állami Hangversenyzenekarban. Ezután még többet akartam a tanításba fektetni, hiszen csodálatos tanárim voltak, és tudtam, hogy amit tőlük kaptam, tovább kell adnom. Csakhogy ugyanaz történt, ami korábban!

Mindennapos művészeti nevelés

Egy napig nem volt állásom, de a Postás Szimfonikusoknak hirtelen szükségük lett egy koncertmesterre. Beugrottam, és az első koncert után öt évig maradtam ott. Ezzel párhuzamosan a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában tanítottam egészen mostanáig, a kötelező nyugdíjkorhatárig.

– Mit adott a tanítás?

– Úgy éreztem, hozzá tudok tenni a gyerekek fejlődéséhez, másrészt, én is rengeteget kapok. A hangszerjátékom tudatosodott, hiszen ahhoz, hogy valamit elmagyarázzak, nekem is nagyon kell értenem. Ha szakmailag hullámvölgybe kerültem, segített, amikor egy hasonló problémával küzdő gyereknél megtaláltuk a megoldást. Számomra a tanítás kiteljesedés, megunthatatlan, naponta új kihívást nyújtó feladat.

A fiúk elgondolkodnak oktatás és élet kérdésein:

– Van az iskola, ahova jár az ember, de igazán úgyis utána tanulja meg. Ugyanaz pepitában, mint az autóvezetés, a budapesti csúcsforgalomban tapasztaljuk meg, hogyan kell a belvárosban közlekedni. A zenész egyébként egy olyan szakma, mint a házépítő, a tanulást csak elkezdeni lehet, befejezni soha.

Régi és friss dallamok

– **Megfér egymás mellett a korábbi és az új? Miska, te klasszikus zenei képzést kaptál, de nem áll tőled távol a könnyűzene, érdekel a jazz, a rock, az elektronikus, változatos formációk tagja vagy.**

– Gyerekkorunkban alapítottunk egy metálegyüttest, és máig szeretem a rockzenét, közben pedig játszom klasszikust. A kettő kiegészítheti egymást!

Vera bólogat:

– Egyik stílus sem rosszabb a másiknál. Legyen az bármilyen zene, mindegyik nagyszerű, ha jól csinálják. Nem kell, hogy a közönség értsen hozzá, elég, ha nyitott. Én sokáig nem értettem a jazzt, de ha jó volt a zenész, lekötött. A színházban ugyanígy, ha őszintén adja elő a színész, hatással van rám, „megvásárol”. Amikor Kelenvölgyben elkezdtük a családi koncerteket, a kamarazenei stúdióban együtt muzsikáltunk a gyerekekkel, a koncertekre meghívtuk a szülőket. Először így fogadták: „Nem értünk a zenéhez, de a kedvetekért eljövünk.” Ma már úton-útfélen kérdezik, mikor lesz a következő. Akik egy koncert után úgy érzik, ez a műfaj nem nekik való, nem hibásak, az előadóművész nem tudta bevezetni őket a gondolataiba.

– A fiam legtöbb osztálytársa tanul hangszeren, de a mi időnkben ez nem volt általános – emlékszik Judit. – Akármelyik osztálytársunkat hívtuk el komolyzenei koncertre, először pfujolt mindegyikük, majd utólag bevallották, nem is gondolták, hogy ez ekkora élmény lehet!

– Mi a helyzet a modern klasszikus zenével?

– Eklektikus, nehéz hova tenni, összedobálja a stíluselemeket. Bach korában egyetlen stílus létezett, előtte a hangszeres műveket nem igazán írták le. Majd Mozart idejében a közönség újabb és újabb darabokat várt, aztán jött a sokrétűbb romanti-

Fotó: Molnár Attila

ka, ahonnan már vannak nyomtatott emlékeink. Beethovennek kiadója volt, és először Mendelssohn nyúlt vissza Bachhoz. A mi korunkra elértük, hogy már mindenfélét leírtak és játszottak, tehát jönnek a historikus dolgok és kísérletek: hogyan játszhatók az adott zeneszerző idejében? A mai könnyedebb gondolkodásba belefér, hogy az akkori miliót a huszonegyedik századi, akkoriban még nem létező hangszereinkkel teremtsük meg, és lazább, sokféle stílusban játsszuk a régiakat.

– Mi lesz a jövő zenéje?

– Az a jövő zenéje! A nagyon strukturált modern zene inkább útkeresésnek nevezhető, és a mai fiatal zeneszerzők egyre dalamosabb, emberi fogyasztásra alkalmasabb zenét írnak – avat be a fiatal csellista, aki a modern zenében leginkább járatos. – Mozart volt a klasszikus zene Stingje, aki a saját korában modernnek számított. De igazából a jazz megjelenésével kezdett különválni, jött a beat, a rock and roll, majd a crossover és fúziós műfajok... Minden összemosódik, a kortárs klasszikus zenében is használnak elektronikát.

Egyszer egy modern klasszikus darab előadásakor Veráék zenekarát paradicsommal dobálta meg a közönség. Érdekes, hogy amikor ugyanazt maguk a zeneszerzők adták elő zongorán, állva tapsoltak nekik, és a hallgatóság nem vette észre, hogy a két darab azonos! Ez Verának meghatározó pillanat:

– Mivel ők értették, képesek voltak átadni. Mi hiába tudtuk szakmai szempontból, nem ismertük fel a darab lényegét. Ekkor értettem meg, hogy íme, mindent lehet, csak attól függ, mit sugároz kifelé.

Mint a bányászmadár...

– A napokban utaztok el Svájcba egy nyári táborba, ahol Vera hegedűt, Simkó-Várnagy Mihály csellót tanít.

– Tizenöt éve minden nyáron Szarvason rendeztünk egyhetes zenei tábort, záró hangversennyel koronázva. Idén ez elmarad, helyette Svájcba utazunk három hétre egy másik táborba, amelyet egy Magyarországról származó hegedűművész talált ki huszonhat éve, öt éve pedig már az unokája vezet. A világ minden részéről érkeznek tanárok és diákok kilenctől kilencven éves korig, vannak amatőrök, orvosok, egy vegyészprofesszor is. A résztvevők főleg külföldiek, a kurzus ára borsos. Tőlünk ilyen anyagi feltételek mellett magyar diák nem kerülhetett volna ki, de mivel az alapító ismeri az itthoni viszonyokat, mindig teremtett lehetőséget, hogy a magyar növendékek kedvezőbb feltételekkel kijussanak.

– Miska, számodra hatalmas szakmai elismerés lehet, hogy ilyen fiatalon taníthatsz.

– Valóban az! A kis zenekarban tíz-tizenkét éves gyerekeket kell lekötönnöm napi kétszer másfél órára, a kommunikáció németül és angolul folyik. Összefogni őket és rávenni arra, hogy nyafogás nélkül csinálják, a figyelmük ne kalandozzon el – nehéz. Meg kell találni az egyensúlyt a régi pedagógiai módszer, az „ezt kell csinálni” és a másik véglet között, amikor „azt és akkor teszi, amihez kedve van”. Ha ugrókötelezni akar hegedülés helyett, azt mondom, hogy próbáljon meg kicsiket ugrálni, miközben hegedül.

– Én középiskolában tanítok diszlexiásoknak angolul, és látom, hogy a Waldorfhoz hasonló nevelés hátrány is lehet – teszi hozzá Judit. – Ráadásul, nem szabad hülyének nézni a gyereket.

Élő loop – Az egyszemélyes koncert

Élő loop (angolul: *live looping*): hangminták (loop-ok) felvétele és visszajátszása, egymásra keverése, valós időben, egy élő koncert alkalmával. Az ún. loop station szerkezet és szoftver segítségével az előadó egy egyszemélyes koncertet is képes felépíteni. Az előadó az előadás alkalmával – szájjal, hangszerekkel, hangkeltő eszközökkel – létrehozott hangokat rögzít, majd arra, mint alaphangmintára, újabb és újabb zenei rétegeket játszik rá.

A loop station szoftvere a felvett mintákat képes tovább torzítani, gyorsaságukat, hangmagasságukat változtatni, de sokan az előadások alkalmával csak az alap hangmintákkal dolgoznak, és építenek fel rendkívül gazdag hangzásvilágot. Az eszközök sokszor lábbal vezérelhetők, mivel az előadó a hangszerek kezelése során csak a lábával tudja kapcsolni, felvenni a mintákat, asztali loop station esetén effekt pedál kapcsolható az eszközökhöz.

Az élő loop technika az elmúlt években kezdett terjedni, ma már világversenyeket is szerveznek. Az élő loop-nak Magyarországon is egyre több követője van, kiemelhető pl. Simkó-Várnagy Mihály, de külföldön is számos élő loop technikával dolgozó zenészt ismerünk, mint Dub FX, Beardyman, Shlomo.

Példa: *Sting: Shape of my heart (feldolgozás):*

<http://www.youtube.com/watch?v=6u988iJlkZQ>

Használ, ha elmagyarázom, mit miért kérek. Szarvason én is rendezek angol nyelvű táborokat, ahol az élet angolul folyik, angolul írunk bevásárlólistát, megyünk a piacra. Játékosan tanulunk, úgy, hogy közben észre sem vesszük.

Fotós kollégámmal szívesen maradnánk még meghallgatni egy kis családi muzsikát, de az idő (és az oldalszám) véges, így már csak egy Várnagyéknál hallott történetet mesélek el. Kommentár nélkül:

– Kurt Vonnegut szerint a művész és a zenész léte egy társadalomban olyan, mint a bányászmadárka, amit levittek a tárnába. Ez a nagyon érzékeny madár, amint megérzi a sújtólég jelenlétét, meghal. Ekkor a bányászok tudják, hogy menekülni kell. Ilyen madárkája a társadalomnak a művészet. Az az ország, amelynek kultúrája van, stabil, viszont, ha a kultúra és a művészet haldoklik, valószínűleg az egész rendszer megbukik, és ennek a művészet halála az első jele.

A néptánc az önkifejezés egyik eszköze

Fotó: Timár Sára – Fuchs Máté

Az új Nemzeti alaptanterv összeállításában a művészetek szakmai műhely egyik tagja, **Timár Mihály** is részt vett. A néptánc tanár Eck Júlia drámapedagógussal közösen dolgozta ki a dráma és tánc tanításának célkitűzéseit. „Szabad kezet kapnak a pedagógusok, mi csak irányt mutatunk, kereteket adunk, amelyeket az iskolák szintjén kell majd konkrét tartalommal megtölteni” – mondta lapunknak Timár Mihály, a Csillagszemű Táncegyüttes tanára, aki 1996 óta tanít néptáncot a Szent Angéla Általános Iskola és Gimnáziumban.

Tóth András

– Hogyan értékeli az előkészítő munkát?

– Nem várt sikerként értékelem azt, hogy szinte minden lényeges elem bekerült a végleges változatba abból a tervezetből, amelyet *Eck Júliával* állítottunk össze. Mindketten a magunk területét dolgoztuk ki, de megvolt az összhang, mivel én tánc- és drámapedagógus diplomát szereztem az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán, Juli pedig nagyon otthonosan mozog a táncművészet világában.

Közösen megegyeztünk az alapelvekben. Ezek közül legfontosabb a tevékenység- és élményközpontú tanulás, valamint a képességfejlesztés előtérbe állítása. A tánc esetében azt rögzítettem, hogy az első évfolyamokon a gyerekek mozgásanyanyelvét kell megalapozni, lehetőleg a szülőföld, a szűkebb régió néptánc- és népzene hagyományait kell megismerniük. Erre építve lehet aztán bővíteni a tanuló táncstílusok körét.

Éppen ezért nem kerültek a Nat és a kerettanterv szövegébe konkrét táncanyagok, ezeket a pedagógusoknak helyi szinten, a saját adottságok figyelembevételével kell kiválasztaniuk. Pedagógiai módszereket sem említek, az édesapám, *Timár Sándor* által kidolgozott Timár-módszert sem, hiszen éppen ennek szellemével lenne ellentétes a táncot tanító pedagógus önállóságának, kreativitásának korlátozása. A Timár-módszer alapelveit ma már egyébként sem kérdőjelezi meg senki a szakmában.

– Milyen hangsúlyt kap majd az iskolákban a művészet, ezen belül a néptánc?

– Az új Nemzeti alaptantervben a dráma és a tánc együtt szerepel, a kerettantervben önállósul a két művészeti ág, ez azonban nem szakítást jelent, inkább nagyobb teret kap külön-külön is a két terület.

Az iskola a mindennapos testnevelést heti öt mozgásos óra keretében szervezi meg, ebből legfeljebb heti két óra a Testnevelés és sport műveltségterületében jelzett sporttevékenységekre, vagy más sportra fordítható, amennyiben az iskola lehetőségei és

felszereltsége ezt lehetővé teszi. Óriási előrelépés, hogy a mozgásos órákból hetente egy vagy két óra tánc lehet, anélkül, hogy a művészeti órák még mindig szűkös keretét használnánk. Az már a tanári karon múlik, mennyire tartja majd fontosnak a néptánc népszerűsítését. Nem cél a produkció létrejötte, lehet létjogosultsága, de a művészi mozgás közösségi élménye a fontos, méghozzá igényes zenére. Olyan, mintha az iskolákba vinnék a táncot. Azt szeretnénk, hogy megismerjék, megszeressék a diákok a néptáncot, amely fejleszti a ritmusérzékenységet és a zenei képességeket, elősegíti a térérzékelést, javítja a testtartást és a mozgáskoordinációt. A tánc kiegészíti a testnevelésórán történő mozgásfejlesztést, illetve egészségmegőrző hatása sem elhanyagolandó. Ezzel kapcsolatban többször egyeztettem *dr. Somhegyi Annamária* reumatológus szakorvossal, az Országos Gerincgyógyászati Központ prevenció igazgatójával, aki nagyon fontosnak tartja a néptánc és a népzene, az éneklés egészségmegőrző fejlesztő szerepét. (A teljeskörű iskolai egészségfejlesztés egyik alappillére éppen a mindennapos testnevelés, amely lehet testedzés, tánc, például néptánc, valamint tartásjavító torna is – a szerk.) Ezek mellett a tánc összpontosítja a figyelmet, a kooperációs és kommunikációs készségekre, kitűnő közösségteremtő, erősíti az összetartozás érzését.

– Milyen elemek épültek be a tematikába?

– A motívumok gyakorlásán túl a tanulást segítő ritmusgyakorlatok, a testtartás és térérzékelés fejlesztése, az improvizáció, a tanult táncokhoz kapcsolódó játékok, énekek gyakorlása. A táncokhoz és a kísérő zenéhez, dalokhoz kapcsolódó zenei, néprajzi, földrajzi, művelődéstörténeti alapismereteket is beemeltük. Ezek élményszerűen adhatók át például a dalok tanulásához kapcsolt irányított beszélgetések alkalmával. A tudás így konkrét tapasztalathoz, tevékenységhez kapcsolódik, nem válik száraz tananyaggá.

A Timár-módszer

A Timár Sándor koreográfus által kidolgozott módszer lényege, hogy a gyermek minél kisebb korban ismerkedjen meg a még elevenen élő néptánc- és népzene-hagyományokkal, s ne csak színpadi megjelenítés által, mint muzeális érték találkozzon vele, hanem mint megélt tapasztalat épüljön be a mindennapi életébe.

Az 1970-es években újtárra induló táncművészet legendás táncpedagógusa, Timár Sándor ezzel a módszerrel tette bárki számára elérhetővé, kortól és adottságoktól függetlenül megtapasztalhatóvá a néptánc élményének teljességét.

Az UNESCO a magyar Táncművészet 2011-ben felvette a szellemi kulturális örökség megőrzését szolgáló legjobb gyakorlatok jegyzékébe.

– Milyen kapcsolata lesz a táncnak a többi művészeti ággal, tantárggyal?

– Elválaszthatatlan egymástól a tánc és az ének-zene. A zenei műhely tagjaival és vezetőjükkel, *Nemes László Norberttel* kitűnő munkakapcsolatot alakítottunk ki, ami nem fejeződött be azal, hogy a kerettantervben létrehoztuk a kapcsolódási pontokat, és kölcsönösen utalunk a másik műveltségterületre. Tovább dolgozunk együtt azon, hogy mindez a mindennapi pedagógiai gyakorlatban is megjelenjen.

A néptánc például különleges zenei élményt is nyújt. Az a legjobb, ha élő zenére táncolhatunk, ezt azonban nehéz megvalósítani, bár én a Szent Angéla Iskolában egyszer-egyszer népzenei tanuló fiatalokat hívok el az óráimra, ez nekik is nagyszerű bemutatkozási lehetőség, a gyerekek pedig élő zenét hallanak, látják a hangszereket, megérinthetik a nagybőgő húrjait. Nem beszélve arról, hogy a hangszeres dallamokat közelebb érzi magához a diák, ha táncol. Számos olyan népdalt megtanulhatnak a gyerekek a néptáncban, amely színesíti az ének-zeneórán tanult dalok tárházát. Ez így van jól, szükség van az átjárásokra. Nem is gondolnánk, hogy milyen szoros kapcsolat van a néptánc és az információs-kommunikációs technológia (IKT) között. Igen, nekünk is alkalmazni kell az internet adta lehetőségeket. Megnézzük például, hány tartalmat, videót, hanganyagot találunk a vilghálón az adott témában. A diákok ilyenkor is ráeszmélnek, hogy a mai, kortárs kultúra része, élő valóság a néptánc, a népzene. Jelen van a mindennapokban, a vilghálón is.

– Cél-e, hogy egymásra épüljenek a megszerzett tudástartalmak?

– A legtöbb tematikai egység minden évfolyamon visszatér.

A horizontális síkok egymásra épülnek a különböző évfolyamokon, ebből lesz aztán egy vertikális fejlődés. Minden évfolyamon vissza-visszatérünk a már tanult táncokhoz, nem feltétlenül csak az ismétlés miatt, inkább azért, hogy elmélyültebb legyen a tudás, az ismeret. Bővüljön az ismert motívumok köre, az

improvizációs készség is fejlődjön, ritmikai, plasztikai szempontból finomodjon a mozgás az életkornak megfelelően.

– Említette, hogy nincs konkrét táncstílus az összefoglalóban, egy példán keresztül mégis ismertetné, hogyan épül fel a tematika?

– Tegyük fel, hogy somogyi ugróstáncot kezdünk tanítani az osztályunknak. Ennek a táncnak vannak egyszerű, és vannak igen bonyolult, összetett lépései is. Kezdetben a tanulók szimultán követik a tanárt, együtt csinálják az egyszerűbb motívumokat. Nemsokára már önállóan is táncolják a tanult lépéseket, esetleg kisebb-nagyobb ritmikai, stílusbeli hibákkal. Néhány motívum megismerése után már párba állhatnak és egy rövid táncfolyamatot tudnak rögtönözni. A táncolás élménye, az önkifejezés lehetősége tehát már az első pillanattól kezdve jelen van. A tanult motívumok száma és bonyolultsága fokozatosan bővül, ezzel párhuzamosan tágul az improvizáció lehetősége. Közben egyre több dalt tanul meg a gyerekek népzenei köztől abból az archaikus rétegeből, amit a somogyi ugróshoz kapcsolódó dalok jelentenek. Egy negyedikes gyerek képes lehet beazonosítani a somogyi ugrós típusát (ugrós táncok), hozzákapcsolni a többi somogyi táncípust (lassú és friss csárdás, kanásztánc), megmutatni a tájegységet a térképen, valamint egy egyszerű, de kerek táncfolyamatot rögtönözni a párjával, és képes a kísérő zene dallamait is felismerni, énekelni. Ezekon kívül meg tudja nevezni a kísérő zenét adó hangszereket.

A felsőbb évfolyamokban továbbra is foglalkozhatunk a somogyi ugróssal, bővítve a motívumok körét, összetettségét. Az életkornak megfelelően finomul a tánc előadásmódja, növekszik a dinamikája. Hosszabb, összetettebb improvizációkra lesznek képesek a tanulók. A tánc stílusa egyre pontosabb lesz, a fiú és a lány egyre jobban „érti egymást” a rögtönzés közben. Egyre több dalt megismernek, életkoruknak megfelelően jobban értik a somogyi ugrós egykori társadalmi-kulturális környezetét (a tájegységhez kapcsolódó viseleteket, szokásokat stb.). Felső tagozatban, illetve a középiskolában már képesek lehetnek a tanulók önálló anyaggyűjtésre a somogyi ugróstáncra és kísérőzenéjével kapcsolatban, ehhez nyújt segítséget a könyvtár vagy az internet. Koreográfia megtanulása és előadása is szóba kerülhet ezen a szinten.

Ezzel a példával azt kívántam érzékeltetni, hogy egyetlen tánc tanulásának a folyamata is évek gyakorlásának az egymásra épülése, mindig van mit fejleszteni, elmélyíteni.

– A művészetpedagógia valamennyi ágának közös vonása a gyakorlat- és tevékenységközpontúság. Kik fogják tanítani az alapokat? Képesek lesznek-e erre a pedagógusok?

– Ahogy édesapám, Timár Sándor mondja a kisgyerekek tanításával kapcsolatban, most azt játszunk, hogy táncolunk. A játékosan a készségfejlesztés örömteli módja, a játék és a tánc na-

Nagyon is élő kultúra a néptánc! Nem pusztán a múltunk iránti tiszteletből foglalkozunk vele, hanem azért, mert jó táncolni. Olyan értékeket őrzött meg számunkra a magyar parasztság, amelyek az egész európai művelődéstörténet lenyomatát magukon viselik – hangsúlyozza Timár Mihály.

Fotó: Kovács László – Konkam Stúdió

**Mindennapos
művészeti nevelés**

Fotó: Kovács László – Konkam Stúdió

gyon közel van egymáshoz. A gyerekek könnyedén megtanulják, a saját szintjükön elsajátítják szinte bármilyen tánc alaplépéseit. A magyar óvodák kitűnő alapokat adnak. Valaki már egészen gyakorlottan érkezik az első osztályba, amennyiben van az óvodában néptánc-foglalkozás, ha pedig nincs, akkor is megtanulják a körjátékokat, abban szereznek egy alapot, ami aztán nagyon jól jön az iskolai néptáncnál. A mozgásos feladatok elősegítik a kapcsolatépítést, amikor megfogják a gyerekek a társuk kezét, nem érzik feszélyezve magukat.

Olyan szakemberekre van szükség, akik képesek megtartani egy mozgásos foglalkozást, legyenek akár testnevelő-, ének-zene vagy akár napközis tanárok. Nem kell, hogy profi táncos legyen, csak jó érzéke legyen hozzá, és értsen a gyerekek nyelvén. Itt nincs házi feladat, feleltetés. Van ugyan értékelés, de egyéni, nem egymáshoz méri a gyerekeket, hanem az egyént tekinti mércének: saját magához képest hová jutott el, mit valósított meg a feladatból. Ez a szemlélet inkább a pedagógussal szemben támaszt követelményeket.

– Kell valamit változtatni a tanárok hozzáállásán?

– A jövő tanév második félévében várhatóan elindul a Csillagszemű Táncgyűttes bázisán az a 60 órás gyakorlatorientált továbbképzés, amely az óvodapedagógusokat, testnevelőket, ének-zenetanárokat, illetve általában az érdeklődő pedagógusokat készíti fel a néptánc-foglalkozások megtartására, koncentrálva a tanítás módszerére. Ez az első lépés. A cél az, hogy országosan minél több pedagógus érdeklődését felkeltsük a néptánc iránt.

– Mit vár el a művészeti képzés a diákoktól?

– Nyitottságot mindenképpen. Az a cél, hogy a tanulók megértsek, a néptánc az önkifejezés egyik fontos eszköze. A rögtönzésre, az improvizációra épül, vannak ugyan szabályok, de mégis a pillanat szüli a tánc folyamatát. Ha erre ráérez a gyerek, ez hozzásegíti ahhoz, hogy művészetet értő és érző felnőtté váljon, képes legyen eligazodni a kultúra sokszínűségében, különbséget tudjon tenni, kulturális értelemben igényes fogyasztó legyen.

Csillagszemű Táncgyűttes

A „Csillagszeműek” a magyar táncművészeti élet egyik legrangosabb társulata. Rendszeresen fellépnek a Magyar Táncművészek sztárgáláján az Operaházban, részt vesznek kiemelkedő táncművészeti eseményeken, fesztiválokon, és hatalmas sikerrel képviselik hazánkat a világ különböző tájain.

1998-ban **Magyar Örökség Díjjal**, 2003-ban **Európa Táncdíjjal** tüntették ki az együttest.

2002 nyarán a japán császári pár előtt táncoltak Esztergomban, ősszel pedig Strassbourgban az Európa Parlamentben szerepeltek.

2006-ban elnyerték a magyar művészet és kultúra erősítése elismeréseként a **Prima Primissima Díjat**.

Csokitorta, hiperaktivitás és a néptánc

Beszélgetés Kocsis Enikő és Fitos Dezső Harangozó-díjas táncosokkal, hagyományról, tanításról, elhivatottságról

Kocsis Enikő és Fitos Dezső lélekemelően szép pár. Párok a gondolkodásban, a táncban és a házasságban. Mindketten megkapták a legnagyobb táncművészeti elismerést, a Harangozó Gyula-díjat. Előadóként, koreográfusként, táncpedagógusként megfordultak már az ország szinte minden jelentősebb néptáncgyűjtésénél. Hívják őket Amerikába, a Felvidékre, Erdélybe és Újvidékre is, hogy tudásukból további táncosok építkezhesenek. Győrben a Győri Lippentő, Szentendrén az idén 30 éves Szentendre Táncgyűttes vezetői. Dolgoztak az Experidance-szel és a Magyar Állami Népi Együttessel is. Életükben, ahogy Enikő meséli, nincs külön oktatás, gyűjtés, előadás, színház. Együtt van mindez! Együtt tölt ki mindent bennük és környezetükben a tánc.

Fábián György

– Benneteket hogyan talált meg a néptánc? Vagy inkább ti találtatok rá?

Fitos Dezső: – Kilencéves, tehát pont harmadik osztályos voltam. A televízióban láttam meg a táncosokat. Nem tudtam sem tőlük, sem az akkor hallott zenétől szabadulni. Attól kezdve magam próbáltam ellesni a lépéseket a tévéből. Az első sikeremet a táncban abban az évben értem el. Édesapám, látva, mennyire érdekel ez, készített nekem egy kis koreográfiát. A farsangi iskolai mulatságon adtam elő. Nagy sikerem volt, én nyertem az egyik fődíjat, egy hatalmas csokitortát! Hát innen, a csokitortától indul a táncos pályafutásom.

Kocsis Enikő: – Engem a hiperaktivitásom miatt anyukám mindehova beíratott, csak hogy ne őszüljön meg tőlem! Így kerültem el egy táncsoportba is. Amikor már tudtam menni, attól kezdve ugyanis mindennel táncoltam. A szobajátóval éppen úgy, mint a seprűvel vagy a konyhai kisszékkal. Szerintem a szüleim agyára mentem. Akkor vettem hát egy pörgős szoknyát és egy kopogós cipőt. Hú, ez még inkább motiváló volt számomra, és háromévesen beíratkoltam táncolni!

– Táncosok vagytok, koreográfusok. Mikor kezdtétek el tanítani is a néptáncot?

Enikő: – A csornai óvónőképzőben végeztem. Egy hagyományörző óvodában kezdtem el tizenhét évesen tanítani a gyerekeket. Ettől a pillanattól kezdve kíséri az életem a táncoktatás. Majd kicsivel később jött a Győri Lippentő Táncgyűttes, ahova Janszky Andrea ötlete alapján hívtak dolgozni. Ezután mentem el a Budapest Táncgyűtteshez táncosnak. Abban az évben, 1997-ben kezdtem a szentendrei csapattal is foglalkozni, vagyis szinte téniszserkoromtól folyamatosan tanítok is.

Dezső: – Akárcsak én. Tizenhat évesen kezdtem bele abba, hogy ne csak táncoljak, de táncra tanítsak másokat is. Zalaegerszegen egy iskolában cigány gyerekeknek próbáltam megmutatni, hogy is van a titi és a tá. Katasztrófális eredménnyel, egyszerűen nem ment. Hazaküldtem mindenkit, hogy otthon nézzenek körül, kérdezzék meg, hogyan kell táncolni, aztán jöjjenek vissza, és majd meglátjuk, mi lesz. Abból aztán, amit magukkal hoztak, egy egészen fergeteges műsort tudtam összerakni. Szép sikerünk volt a bemutatón. Azt is mondhatom, úgy tartom, táncpedagógusként ez volt az első nagy sikerem. 1997-ben én is a Budapest Táncgyűtteshez kerültem, és 2000 óta Enikővel együtt élünk, dolgozunk. Táncolunk.

– A tánc révén szinte az egész világot bejártatok. Elsősorban mint fellépő művészeket hívtak meg?

Enikő: – Inkább azt mondanám, is-is. Hiszen egy fellépés után, a táncházban már tanítunk. Kanada, az USA, Erdély, Újvidék, a Felvidék számos együttese, fesztiválja invitált minket. Itthon Miskolctól Pápáig, Székesfehérvártól Szekszárdig, Győrtől Szentendrétől mindenütt előfordulunk, ahol komolyabb munka folyik profi vagy amatőr együttesekben. Készítünk koreográfiát, a Magyar Állami Népi Együttes és a Duna Művészegyüttes számára, dolgoztunk az Experidance-szel is.

– Mellette pedig sok-sok gyereket tanítottok az alaplépésektől egészen a komolyabb táncokig.

Enikő: – Óvodáskortól tanítjuk a gyerekeket. Ilyenkor még nem is a tánc megtanítása a legfontosabb, hanem a mozgás örömeinek átadása. A legkisebb gyerekeket a játék vezetheti rá a táncra. Negyvenöt-hatvan percig lehet velük ilyen korban foglalkozni.

Mindennapos művészeti nevelés

ni. Ennyi ideig tudnak befogadni zenét, ritmust és a mozgás új formáit. Látható, hogy számukra mindezt vidám formában megmutatva, felszabadító érzéseket válthatunk ki. A játékoság az alap, de már ott vannak a néptánclépések. Fontos, hogy ezeket is megtanulják! A gyerekek ezekből kiindulva, ezekből építkezve tudnak majd fejlődni, tánc tudásukat csiszolni.

– **Az idősebb gyerekek már nemcsak önfeledten játszanak a Győri Lippentő vagy a Szentendre Táncgyűttes egy-egy színpadi fellépésén. Komolyan veszik magukat és tudásukat is.**

Enikő: – A nagyobbaknál már bizony fontossá válik a fegyelem és a precizitás. Egyszer voltam a Győri Tánc- és Képzőművészeti Iskolában egy balettórán. Amikor a tanár beszélt, olyan csend és áhítat volt, hogy a padlóra lehulló tollpihe hangját is lehetett volna hallani. Fegyelmezettek voltak a gyerekek. Nálunk nyilván nincs ilyen vasfegyelem a próbákon, de én is és Dezső is olyan szakemberek vagyunk, akik nem engednek a huszonegyből! Megpróbáljuk a gyerekekből is kihozni a maximumot, megköveteljük, hogy teljesítsenek. Mert tudjuk, meg tudják csinálni. Erős, kemény munka folyik a nagyobbaknál, ám mindig figyelünk arra, hogy ezt kompenzálja a jó közösség, a jó hangulat. Egy fesztivál-fellépés, egy tábor. Hiszen nekik gyerekeknek kell maradniuk a legkeményebb munka mellett is.

Dezső: – Mindezt úgy, hogy csakis a tiszta forrásból merített ismeretanyagot adjuk át számukra.

– **Mit jelent a tiszta forrás?**

Dezső: – Igazából 1940-től vannak néptáncgyűjtések. Ezek mind egyikét meg kell tanulnunk rendszeren, és ezenkívül, ha lehet, még ki kell menni falura is. Hisz élnek még az idősebb korosztályból olyanok, akiktől, ha táncot már nem is, de életformát, emberiséget lehet még tanulni, gyűjteni. Számunkra ők a tiszta forrás.

Enikő: – Fontos dolog ez: nemcsak a táncot, de az életet is megtanulni az öregektől! Amit ők tudnak, az nagy metszete a mi kultúránknak, amit csak akkor ismerhetünk meg, ha táncban is személyes történeteket mutatunk be a huszonegyedik század

emberének. A mai kor emberének füle, szeme, szíve így könnyebben áll rá a népi kultúra értékeinek felismerésére.

És pont ezért fontos az, hogy a gyerekeknek ne csak a táncot tanítsuk, hanem minden mást, ami körülötte van. Így sok minden a helyére kerülhet. Megtanulhatják a női-férfi szerepeket is. Miért a férfi vezet, és miért erős oszlop, támasz a nő. Az egészséges emberré válásnak az egyik feltétele lehet az a folyamat, amely gyerekjátékok tanulásával kezdődik el egy próbateremben.

– **Miként látjátok, a körülmények ezen értékek átadására megfelelőek Magyarországon?**

Enikő: – Tízennyolc éve tanítok, nem érzem, hogy most mások lennének a körülmények, mint korábban. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy még sem én, sem Dezső nem tanítottunk művészeti iskolában, tehát olyan helyen, ahol kötelező lett volna néptáncórákra járni, így arról nem tudok mit mondani. Ám azon a területen, ahol a tánc választható kulturális szabadidős program, van tapasztalatunk. A gyerekek ma is, tegnap is és azelőtt is ugyanolyan érdeklődők, kaphatóak a játékokra, kíváncsiak. Mindig van egy generációs vákuum, amikor a régiek „kiöregednek” és egyetemre mennek, de az utánpótlással soha nem volt gond. Az más kérdés, mennyire támogatott az ilyen néptánc tanítás. Országosan vagy települési szinten is azt érezzük, lehetne jobb a helyzet. Különösen a pályázatok hiánya az, ami nehezíti az amatőr együttesek, csoportok létét.

– **A néptánc most akár háromféle módon is tanítható: dráma és tánc tantárgy keretében, ami választható tantárgy 1–4., 6–8., és 10–12. évfolyamon, 5. és 9-en pedig kötelezően. El tudnátok képzelni, hogy a néptánc több évfolyamon át kötelező tantárgyként kerüljön be az iskolai oktatásba, úgy, mint például a biológia?**

Enikő: – Mindenképpen.

Dezső: – Nagyon jó lenne, és a nemzeti tudatnak is jót tenne. A gyerekek talán átéreznék, honnan is jövünk.

Enikő: – Ha a hivatalos oktatási programok közé bekerülne a néptánc és az ahhoz kapcsolódó hagyományok, mint tantárgy, nyilván könnyebb lenne megérteni, kik vagyunk. Fontos lenne az átörökítésben. Azt gondolom, a gyerekek szellemi és testi egészségéhez is segítség lenne, ha lennének ilyen órák az iskolákban.

– **Az elhivatottságotok érezhető, ám a művészembert azért csak csábítja a színpad, a koreográfiák készítése. Meddig szeretnétek még táncpedagógusok is lenni emellett?**

Enikő: – Ameddig koreografálunk, addig tanítunk is. Nem tudjuk ezt másként elképzelni. Én nem tudok például székben koreografálni, mindent ki kell próbálnom. Hogy érezzem a saját testemen: megfelelő, jó, amit kitaláltunk. Ha kiprobálom, csak akkor tudom, hogy az szép lesz, és meg tudják csinálni a táncosok is. Nálam nem két-háromfunkciós a dolog, nem nagyon tudom elkülöníteni sem a táncművészt, sem a koreográfust, sem a táncpedagógust magam-

ban. Nem három részből áll a mesterségem, hanem egyből, a táncból!

– Beszéljünk az aktualitásokról, ha tetszik, arról, mire készültök. Az USA-ban, Washingtonban nagy siker volt Magyarország bemutatkozása. Ebből oroszlánrészt vállalt Fitos Dezső és a néptáncos csapat. Itthon láthatunk ebből valamit majd?

Dezső: – Elsőszámú „projektünk” a kislányunk, Rozi. Ő minden percünket, gondolatunkat kitölti. Persze azért foglalkozunk a táncsal is. Tény, hogy az USA-ban hihetetlen sikerünk volt. A 98 fős magyar delegációból 24 táncos vett részt a Smithsonian Folklife Festival-on, ahol hazánk volt a díszvendég.

Enikő: – A washingtoni fesztiválon minden este fellépett Fitos Dezső Társulata a Szentendre Táncgyűttessel – többek között *A magyar falu* című közös műsorral –, aminek igazán nagy sikere volt. Ennek a koreográfiáját mi készítettük, és örömteli, hogy *A magyar falu* című előadást ősztől a Nemzeti Táncszínházban is bemutatják. Közös munkára készülünk *Mihályi Gáborral* a Magyar Állami Népi Együttesnél. Dezső a Vaskakas Bábszínházzal közös produkcióban Pygmalion szerepébe bújik, és bunraku bábuk lesznek a partnerei. Ugyancsak a Vaskakas kért fel minket egy táncos produkció elkészítésére. Aztán a várandósságom miatt sok meghívásnak nem tudtunk eleget tenni, bár a *Suszter álma* című bábos, táncos mesénket

számos helyre hívták. Ősztől ezeknek a felkéréseknek is szeretnénk eleget tenni. És természetesen folytatjuk a munkát a gyerekekkel, fiatalokkal, a három együttesünkkel, a Lippentővel, a Fitos Dezső Társulattal és a Szentendrével. Ez utóbbi idén lesz 30 éves, akiket korábban tanítottunk, ma már felnőttek. Vannak, akik közülük már a mi munkánkat segítik. A hagyományok, ez szépen látszik, átöröklődnek.

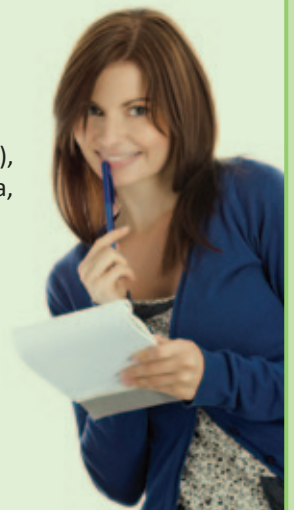
ÍRJUK EGYÜTT AZ ÚJ KÖZNEVELÉST!

Várunk/várjuk:

- **PEDAGÓGUSOK ÍRÁSAIT:** olyan, az oktatáshoz-neveléshez köthető élményeket, történeteket, beszámolókat, amelyek mások számára is érdekesek, tanulságosak lehetnek
- **MÓDSZERTANI ÍRÁSOKAT, ÓRAVÁZLATOKAT:** olyan tantárgymódszertani leírásokat, tapasztalatokat, bevált jó gyakorlatokat, óravázlatokat, melyet szívesen közzéteszünk
- **DIÁKOK ÍRÁSAIT, ALKOTÁSAIT:** verseket, novellákat, rajzokat, jól sikerült rövid dolgozatokat
- **PÁLYAKÉPEKET, PORTRÉKAT:** pedagógus életpályák bemutatását (fényképpel) – riport vagy portré formájában
- **ÓVODAI/ISKOLAI HAGYOMÁNYOKAT:** olyan hagyományok, tematikus napok, ünnepek, tevékenységek bemutatását, melyek szorosan kapcsolódnak az intézmény életéhez
- **ÜNNEPSÉGEK FORGATÓKÖNYVEIT:** annak leírását (elsősorban konkrét forgatókönyvszerűen), hogy miképp zajlik az Önök óvodájában, iskolájában egy ünnepség (március 15-e, Anyák napja, október 6., október 23., karácsony, farsang)

Az írásokat az alábbi címre kérjük elküldeni:
KÖZNEVELÉS Szerkesztősége (Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet),
1055 Budapest, Szalay utca 10–14.

A legjobb műveket közzéteszük a lapban!

Alkotás és befogadás

A rajz és vizuális kultúra szerepe

A rajz és vizuális kultúra tantárgy kapcsán az előkészítő munkában a művészetek szakmai műhely tagja, Szalay József, Apáczai Csere János-díjas művészettanár, a Magyar Rajztanárok Országos Egyesületének elnöke is részt vett. Véleménye szerint a komplex, integrált elemekből felépülő tantárgy elsajátítását minimum hetente két órában lehetne megvalósítani, ezért fontos lenne, hogy a felső tagozaton a szabadon tervezhető órák egyik kedvezményezettje a rajz és vizuális kultúra legyen.

Tóth András

– A megújult Nemzeti alaptanterv számos változást hoz a diákok és a pedagógusok életébe, az eddig megszokott rajz és vizuális kultúra tantárgyon belül a tanulók új ismeretekkel is gazdagodhatnak. Melyek ezek?

– Igen sokrétű elemek kerültek a tantárgyba, amely nem csupán a hagyományos képző- és iparművészettel, a művészettörténettel foglalkozik, hanem magában foglalja a vizuális jelenségek, közlések köznapi formáit, a multimédia egyes területeit, a képi feldolgozást, a kommunikációt, a médiatudományt. Ezek mindegyike integrált tantárgy, helyenként súrolja a társadalomtudományokat is.

A négy fő terület az 1–4., 5–8. és 9–12. évfolyamon: vizuális nyelv és technikák, kifejezés és képzőművészet, vizuális kommunikáció, valamint tárgy- és környezetkultúra. Az utóbbi három terület alkotó és befogadó tevékenységeket is jelent.

– Milyen célkitűzések valósulnak meg így?

– A vizuális nevelés fontos célja az alkalmazható tudás megszerzése, az érzéki tapasztalás (látás, tapintás, hallás), a környezettel való közvetlen kapcsolat fenntartása, erősítése, valamint a közvetlen tapasztalatszerzés, a manuális készség életkornak megfelelő fejlesztése.

Hangsúlyos a művészeti tevékenységek mással nem pótolható fejlesztő szerepe, így az ízlés mint életszerű igény, valamint a műértés, a képzelőerő-képzetalkotás, a kifejezőképesség, a figyelem összpontosítása, az emlékezet, a kooperációs és kommunikációs készségek, képességek és kompetenciák kialakítása, fejlesztése.

– Miben lesz más a vizuális kultúra tanítása és ez milyen feladatokat ró a pedagógusokra?

– Sajnos a kevés óraszám többletfeladatokat jelent a tanároknak, hiszen adott életkori szakaszban fejleszhető, alapozó képességek kialakításának felelősségteljes feladatát kell ellátnia. Az is fontos kérdés, milyen módszertani utat választ a pedagógus a felsorolt célok megvalósulásához. A kerettanterv egy keretet ad, lehetőséget nyújt, ugyanakkor a tanár felkészültségére, kreativitására van bízva, mit és hogyan valósít meg belőle.

Fontos cél, hogy hetente legalább két órában foglalkozzanak a vizuális kultúrával, akár tantermi, akár külső helyszínen, például egy múzeumi foglalkozáson. Élővé, személyes élménnyé kell tenni a művészetet, nem csak könyvből kell tanítani! Több iskolában láttam, hogy az aulában kiállításokat szerveznek, kortárs alkotók mutatkoznak be, illetve a diákok is kiállítják saját munkájukat, bemutatkozási lehetőséget kapnak, ezzel is fejlesztve értékítéletüket, életre hívva kritikai gondolkodásukat.

A pedagógusok rendelkeznek megfelelő kompetenciával az összetett feladat megoldásához: évek óta vizuális kultúra tanárokat képeznek az egyetemek, most eljött az idő, hogy tágabban értelmezzük a tantárgyat. Nagyon fontos tantárgyközi szerepet is képes betölteni a vizuális kultúra!

– **Fontos szerepet kap a személyiség, az egyéniség...**

– Igen, a vizuális nevelés gyakorlati tevékenységeinek szinte mindegyike – eredeti céljától függetlenül is – személyiségfejlesztő hatású. Motiválnak, segítik az érzelmi gazdagodást, az empátia, az intuíció fejlesztését. Ehhez azonban a diák nyitottságára, hatékony közreműködésére, kreativitására is szükség van.

– **Megtanulják, mi a jó és a rossz közötti különbség, hogyan figyeljenek egy műalkotást, hogyan legyenek értő műkedvelők?**

– Ez is cél, az önálló értékítélet, a belső igényesség, az önértékelés és önismeret kialakulása. Nem feltétlenül képzőművészeket képzünk, de az erre fogékony diákok „rákésülhetnek” a területre, kapnak egy biztos alapot.

– **Elegendő ehhez a heti két óra?**

– Az alsó tagozatos nevelés-oktatás egyik kiemelt feladata a mindennapos művészeti óra, amely az iskolai délutáni foglalkozás keretében továbbiakkal is kiegészíthető. Felsőbb tagozaton

a tantárgyak megnövekedett száma miatt ez már nehezebb, az igazgató, a pedagógusok nyitottságán múlik, mit tartanak fontosnak, illetve a diákok és a szülők hozzáállása is mérvadó. A kötelező tantárgyak és óraszámok átvétele mellett a nevelőtestületek dönthetnek az évfolyamonkénti órakeret 10 százalékának (szabad órakeret) felhasználásáról. A választások és a szabad órakeretről hozott döntések együttesen meghatározhatják az iskolák, illetve azok egyes évfolyamainak, osztályainak saját nevelési-oktatási arculatát.

A Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumban minden héten két órában vezetek rajzsakkört, ahol a diákok szinte nem is figyelnek az idő múlására, úgy belemélyednek egy-egy feladatba. Ebből is látszik, hogy van igényük a művészetre, az alkotásra. A különböző városi és egyéb ünnepi rendezvényeken fontos hangsúlyt kapnak a kézműves és kreatív foglalkozások, ezek igen sikeresek. Az alkotás, így a rajzolás, festés, mintázás, konstruálás mind örömforrás a diákok számára.

Évek óta vizuális kultúra tanárokat képeznek az egyetemek, most eljött az idő, hogy tágabban értelmezzük a tantárgyat. Nagyon fontos tantárgyközi szerepet is képes betölteni a vizuális kultúra!

Múzeumpedagógia, művészet és köznevelés – kölcsönhatás közhelyek nélkül

Ingerek ezrei, sőt tízezrei érik a gyermekeket minden áldott nap, az internet, a televízió a vizuális élmények sokaságával árasztja el a fiatalokat. Éppen ezért nincs könnyű dolguk a pedagógusoknak, akik más, színvonalas elfoglaltságot kínálnak az érintett korosztálynak.

Gardánfalviné Kovács Magdolna, a Janus Pannonius Múzeum restaurátora, múzeumpedagógus úgy véli, a száraz ismeretátadás nem elég, az érzékekre kell hatni, teljes személyiséggel.

Gerner András

– Manapság gyakran hallani, hogy a „mai ifjúság” szinte semmilyen pedagógiai eszközzel nem motiválható, csak az internetezés, a filmek, a könnyű kikapcsolódás köti le a szabadidejüket. Mivel és hogyan lehet cáfolni e nézetet?

– Aki már egy alkalommal részt vett egy érdekes múzeumpedagógiai foglalkozáson, azt már sikerült kimozdítani a látványos elemekkel teli, mégis valós élményekben szegény virtuális világból. Ha teljes személyiséget adom egy-egy ilyen programon, akkor nagyon könnyen megtalálom a közös hangot a gyerekekkel. Nem elegendő az ismeretanyag, a száraz adathalmaz átadása, a fiatalok érzékszerveire kell hatni, befogadóvá kell tenni őket. Mindig arra törekszem, hogy a gyerekek – persze a szónak legjobb értelmében – a cinkosaim legyenek. Amikor a Zsolnaykerámia kiállítást mutatom be, nem szép és érinthetetlen tárgyak halmazát szemléltetem, hanem emberközelivé teszem a látottakat.

– Hogyan alakult ki az a múzeumpedagógiai programkínálat, amelyből a gyerekek választhatnak?

– Férjemmel, Gardánfalvi Lászlóval közösen komoly pszichológiai képzésen vettünk részt, még a bolognai rendszer bevezetése előtt. Kerestünk egy olyan közeget, amelyben kamatoztatni tudjuk a szakmai tudásunkat. Erre a gyermekvédelem területe tűnt a legalkalmasabbnak. Hatéves, egymásra épülő elemekből álló programot állítottunk össze, ezt azóta a múzeumpedagógiai munkám során használom. A férjem szakdolgozata a program eredményeinek mérhetőségét elemezte. Gyakran látom, hogy a Zsolnay Múzeum látogatói gyorsan végigszaladnak a kiállításon, és már mennek is tovább a következő helyszínre. Nemrég egy gimnáziumi osztály nyolc perc alatt járta végig a tárlatot, ennyi idő alatt talán még az emeletre sem lehet fel-, és onnan visszaérni. Ez persze kiugróan elrettentő példa.

Amikor tárlatot vezetek, mindig az emberi szempontokat helyezem középpontba. Természetesen könnyebb az ismeretek átadása, ha azt valamilyen tevékenységhez tudjuk kapcsolni: ilyenkor a birtokomban lévő eredeti kerámiatöredékeket körbeadva elmesélem, hogy a hétköznapi életünkben hol találkozhatunk ilyen anyaggal. Például a gyerekek azt is kipróbálhatják, hogyan szól egy-egy kerámia, tehát „zenélünk” is a tárgyakkal. A következő lépés, amikor képzeletben megtervezzük a gyár-alapítás részleteit, ehhez tökéletesen illeszthető a Zsolnay család története. Végül alternatív tárlatvezetésre hívom a résztvevőket. A legfontosabb, hogy állandóan figyelni kell a visszajelzéseket, egészen az apróságnak tűnő körülményekig.

– Milyen kiemelkedő sikereket, maradandó élményeket említené az emlékek sorában?

– Több éve az Éltes Mátyás Általános Iskola halmozottan hátrányos helyzetű tanulóinak tárgyaiból nyílt kiállítás a Múzeumok Éjszakája pécsi eseménysorozatában. Legutóbb pedig csikériai (dél-alföldi) gyerekek látogattak el hozzánk. Annyira érdeklődőek, nyitottak voltak, hogy még az ebédre is szívesen lemondtak, csak hogy a múzeumi közegben maradhassanak.

– Mennyire lehet alkalmazni e módszereket a régészet terén?

– Rendkívül bosszant, amikor azt hallok, hogy a régészet múzeumpedagógiája sokaknak annyit jelent, hogy a homokba elásunk valamilyen tárgyat, amelyet utána kiásunk. A régészeti ismeretek igen adaptívak, az átadás minőségét befolyásolja a

befogadókora. A legkisebbeket a kora, az idő dimenziójával lehet megfogni, majd az anyagfajtákat lehet felismertetni a gyerekekkel. Az általános iskolások, felső tagozatosok már jól értik azt is, hogy a régi korokból használati tárgyak és a temetkezés marad fenn. Ilyen esetekben fotókat

szoktam vinni olyan feltárásokról, ahol csontvázas sírok kerültek elő. Ezután megbeszéljük, hogy ezekből a csontokból mit lehet megállapítani az adott személyről. Tisztázzuk az alapfogalmakat (antropológia, archeológia, fibula stb.), és fontos az is, hogy a múzeumpedagógiai foglalkozáson átadott információkat összekössük az iskolai ismeretanyaggal. Az érdeklődés felkeltése elsőrangú szempont: például, ha biológiából már tanulták a domesztikációt, akkor a feltárásokon előkerült állatsontokat is könnyebb azonosítani. Ha kémiából már vették az oxidációt, akkor már tudhatják azt is, hogy a kézbe vett tárgy az adott fémnek melyik vegyülete lehet.

– **Hogyan kapcsolódik a művészet a múzeumpedagógiához?**

– Amikor freskót festünk, nem az a célunk, hogy tökéletes műalkotást hozzunk létre. Ízeltőt szeretnénk adni és azt az érzetet, hogy ha ez a feladat, erre is képesek vagyunk. Néhány éve a szentlőrinci iskolában – főleg cigány származású gyerekekkel – egy szarkofág másolatát készítettük el, a tárgyat Brüsszelbe is elvitték bemutatni.

– **Említette, hogy a férjével kidolgozott hatéves program egymásra épülő elemekből áll. Aki végigjárja ezeket a grádicsokat, mit kap a képzéstől? Mennyivel könnyebben boldogul az életben?**

– Amikor Faddon tábort vezettünk, a fejlődési folyamat állomásait rögzítettük. A kompetenciák változása szépen nyomon követhető volt, a gyerekek önértékelése sokkal integráltabb lett.

– **Milyen a kapcsolata az általános- és középiskolai pedagógusokkal?**

– Mindössze néhány pedagógussal nem találtam meg a közös hangot, a többséggel zökkenőmentes az együttműködésünk. A

Csontvárytól Martyn művészetén át Vasarelyig – múzeumpedagógia élményszerű módszerekkel

Síkföldlakók látogatása a harmadik dimenzióban. E címet viselte az a múzeumi tábor, amely a Janus Pannonius Múzeum szervezésében – *Pásti Katalin* képzőművész vezetésével – ötnapos műhelymunka keretében mutatta be a képzőművészet iránt fogékony általános iskolás tanulóknak a Vasarely, Schaár Erzsébet, Martyn Ferenc, Csontváry kiállításán, valamint a Modern Magyar Képtárban bemutatott műtárgyakat. A program komplex módon foglalkozott a sík, a tér, az ábrázolás és a leképezés témakörével.

A résztvevők (8-12 éves gyerekek) egy kerettörténet segítségével járhatták végig a hat kiállítást. Az alkotóműhelyben a fiatalok a legkülönbözőbb vizuális technikákkal ismerkedhettek meg: tónusrajzolással, festéssel, pasztellel való rajzolással, kollázskészítéssel, gyurmázással, emellett kipróbálhatták a gipszöntést is. Az alkotómunkát vizuális játékok színesítették, amelyek még élvezetesebbé tették a tábort.

segítő szándékot a leggyakrabban érzem, azonban sokszor anyagi okok miatt hiúsul meg egy-egy program, a gyerekek szállítása, illetve elszállásolása költséges, számos iskola ezt nem tudja vállalni. Nagyon fontosnak tartanám, hogy az oktatásba beépüljenek a korszerű múzeumpedagógiai módszerek, hiszen a (köz)nevelés csak így tudná igazán hasznosítani azok eredményeit.

Fotó: Gerner András

„A legfontosabb, hogy a gyerek szeressen iskolába járni”

Már csak néhány nap, és az iskolák újra benépesülnek lelkes, nyári élményekkel teli diákokkal. Kezdődik a tanév. **Benkő Vanda** gyógypedagógus, logopédus, klinikai gyermek szakpszichológussal – sok más téma mellett – a tanévkezdés és az iskolaváltás nehézségeiről, a hiperaktivitásról is beszélgettünk, továbbá útmutatást kértünk abban is, hogy miként segíthetünk legjobban a virtuális világban cseperedő gyermekeknek.

Gerner András

– A tanév napok múlva elkezdődik. Sokan úgy vélik, a gyermek megérdemli a pihenést, mások viszont szorgalmazzák, az utolsó hetekben már tanuljon előre, hogy ne ériék váratlanul az első számonkérések. Ön mit tanácsol?

– A gyermeknek is megjár a szabadság, hiszen ugyanúgy „végigdolgozza” az egész évet, mint a felnőtt, ebben nem különböznek egymástól. Azon már lehet vitatkozni, hogy a pihenés a nyáron mennyi ideig tartson. Tanévkezdés előtt én a lelki ráhangolódást tartom a legfontosabbnak, tehát lehet beszélgetni az iskoláról, a régi emlékeket feleleveníteni, a kisebb gyerekek esetében bele lehet lapozni a könyvekbe, játékos módszerekkel kicsit ismételni a tanultakat.

Sok olyan szülő kér tanácsot, aki tanulási nehézséggel (enyhébb háttérfunkció fejletlenséggel) vagy tanulási zavarral (dyslexia, dysgráfia, dyscalculia) küzdő gyermeket nevel. A szülői aggodalom miatt úgy

gondolják, a nyár tökéletesen alkalmas a hátrányok „ledolgozására”, a teljes felzárkóztatásra. Jobb a fejlesztő pedagógiát szakemberekre bízni; semmiképpen nem javaslom, hogy a tananyagot a szülő beleerőltesse a gyermek

Manapság mintha minden fontosabb lenne: a nyelvvizsga, a sportsikerek, a jövőbeni külföldi pályakezdés tervezgetése, és elfeledkezünk arról, hogy csak egészséges személyiségű ember lehet igazán sikeres és boldog. Nem minden a tudás.

fejébe vagy netán fejlessze saját gyermekét. A szülő maradjon szerető, elfogadó szülő, és ne akarjon pedagógus lenni a gyerek életében.

– Nehéz eldönteni azt is, hogy milyen iskolába írassa a szülő a gyermekét. Sokan arra esküsznek, hogy nem árt egy teljesítményorientált, kemény követelményeket támasztó intézményt választani, mások pedig éppen úgy vélik, a nebulónak elég a középiskolás korban ráhajtani a tanulásra, addig érvényesüljön a megengedőbb pedagógiai szemlélet...

– A legfontosabb, hogy a gyerek szeressen iskolába járni. Ha szorong és minden reggel rossz érzéssel megy be a suliba, lerombolhatjuk a tanulás iránti belső igényt, gyenge lesz a kudarc-tűrése, illetve nehezen alakul ki a sikerorientációja. Nem árt, ha

a gyerek az iskolával és a leendő tanítónővel előzetesen megismerkedik, a szülőnek érdemes odafigyelnie az első reakciókra. Az általános iskola első négy osztálya alapozó időszak – ha megfelelő a pedagógus és a gyermek kapcsolata, nem kell attól félni, hogy a gyermek tehetsége elvész.

– Ha már ez a fogalom szóba került, újból divatosná kezd válni az akaratot a tehetséggel szembeállító nézet, amelynek a lényege: „mindent elérhetsz az életben, csak akarnod kell”. Mi a véleménye erről a vitáról?

– Ez bonyolult, összetett kérdés. Óvodáskorban gyorsan rámondják egyes gyerekekre, hogy nagyon tehetségesek, holott lehet, hogy csak bizonyos képességeik lényegesen gyorsabban fejlődnek, mint a többieké. Ha ez később nem párosul kreativitással, motivációval, külső támogatással, akkor nem biztos, hogy a tehetséges gyerekből nagy tehetség lesz. Minden gyermek tehetséges valamiben, az igazi pedagógus ekként tekint a nebulókra, és valamennyiükből igyekszik kihozni a legjobbat. A tehetségnek sok összetevője van, és nem az akaratérő az elsődleges.

– Elrettentő példaként említhetjük azt a szülőt, aki azzal „biztatja” gyermekét, hogy akármit is tesz, úgyis meg fog bukni, úgysem lesz képes továbbtanulni. A másik végletben az utódot olyan zseninek titulálják, aki csak ötöst hozhat haza, és mindenben a legjobbnak kell lennie. Ez pozitív motivációnak tűnik, de nem lehet hosszú távon ártalmas?

– Ez utóbbi esetben már összekeveredhet a tehetség és a szorgalom fogalma. Akitől a legjobb tanulmányi eredményt várják el – és netán azt teljesíti is –, az szorgalmas. Valóban nagy ebben a szülők felelőssége: a gyermekeket személyiségfejlődésükben érheti kár, hiszen más irányú érdeklődésük, baráti kapcsolataik rovására tudják csak elérni a mások által kívánt eredményt. Ráadásul a mesterségesen előidézett siker később hamis énkép kialakításához vezethet.

– Sok éve működnek Magyarországon hat- és nyolcosztályos gimnáziumok. Milyen támpontot lehet adni a szülőknek abban, hogy a gyerek maradjon az alapintézményben, vagy más-
hol folytassa a tanulmányait?

– Ha egy gyerek jól teljesít egy iskolában, kötődik a társaihoz, nem biztos, hogy a többlettudásért megéri intézményt váltani.

Hiszen emberileg a tanuló lehet, hogy nem kap többet. Csak egészséges lelkületű gyerekekből válhat boldog felnőtt. Manapság mintha minden fontosabb lenne: a nyelvvizsga, a sportsikerek, a jövőbeni külföldi pályakezdés tervezgetése, és elfeledkezünk arról, hogy csak egészséges személyiségű ember lehet igazán sikeres és boldog. Nem minden a tudás.

– Hogyan működik jól együtt a szülő és a pedagógus? Mikor és milyen módon válhat ez a kapcsolat eredményessé?

– A szülő és a pedagógus esetében mellérendeltségről és egymásra utaltságról beszélhetünk. Számos esetben adódnak kommunikációs problémák abból, hogy a szülő számon szeretné kérni a tanárt, és nem beszélgetni a gyermekéről. Pedig utóbbi esetben partnerek lehetnének, egy kiadós vita vagy inkább veszekedés pedig a pedagógus részéről ellenálláshoz vezet. Sajnos e téren még sokat kell fejlődünk, a szülő-pedagógus együttműködési, kommunikációs kultúrája nem alakult ki még Magyarországon.

– Hogyan vélekedik az alternatív képzést nyújtó iskolákról? Példaként említhető az egyedi módszerekkel működő Waldorf-pedagógia. Számos szülőt az tart vissza, hogy ha esetleg a gyermek mégsem érezné jól magát egy ilyen intézményben, onnan már – éppen a homlokegyenest más tanterv és munkamódszerek miatt – nehéz a visszatérés a hagyományos iskolába.

– Érdekesek a tapasztalataim arról, hogy miért íratják a szülők alternatív iskolákba a gyermekeiket. Vagy maguk is alternatív módon gondolkodnak – sok kritikával illetve a hagyományos oktatási rendszert –, vagy pedig a problémás gyermeket előre megkímélnék a porosz rendszer nem kívánt kereteitől, merevségétől. Az alternatív iskolából való átmenet, de általában nem lehetetlen, sőt teljesíthető feladat.

– Nemrég ismét felröppent a hír, hogy tulajdonképpen nem is létezik hiperaktivitás, a betegséget csak egy pszichiáter találta ki. Mi adhat támpontot a szülőknek, hogy a gyermekük nem „rossz”, hanem hiperaktív?

– A hírt nem olvastam, de az tény, hogy manapság nagyon elterjedt a hiperaktivitás fogalmának használata, már a túlmozgásos gyermekekre is ráfognak ezt a jelzőt. A hiperaktivitás organikus idegrendszeri érintettséget jelent, annak megléte nagyon komoly orvosi és komplex gyógypedagógiai-pszichológiai vizsgálatok után mutatható ki, ránézésre, hiedelmek alapján semmiképpen nem diagnosztizálható. Azért nagyon fontos, hogy a gyermek mielőbb szakemberhez kerüljön, ugyanis az organikus eredetű hiperaktivitás nem pszichológiai, hanem inkább egészségügyi szakellátást igényel (természetesen szülőkonzultációs és egyéb módszerekkel segítve), sok esetben gyógyszeres kezelés is szükséges.

– Az internet használata hétköznapijaink részévé vált. Természetes és már senkit nem lep meg, hogy gyerekek 6-7 éves korban mobiltelefont használnak, interneteznek, sőt, a közösségi oldalakon saját profiljuk is van. Csakhogy a nyilvánosság erejét, szerepét, felelősségét sokszor még a felnőttek sem mérik fel teljesen. Mit lehet várni egy általános iskolástól?

– Fontos, amit felvet, mert úgy látom, hogy az iskolarendszerünknek pontosan ezzel a robbanásszerű technikai fejlődéssel kellene lépést tartania. A virtualitásról a gyerekek nem szoktathatók le, nekik ezek az eszközök természetesek. Abban volna szükség pedagógusi és szülői segítségre, hogy ebben a virtuális világban hogyan boldoguljanak. Sehová sem vezet, ha a tanár korlátozza a gyereket, nem engedi az internet közelébe. A mobiltelefonnal kapcsolatban köztes megoldást tartanék a legjobbnak: vigye be a tanuló az iskolába a telefonját, adja át megőrzésre, és órák alatt ne használhassa. Viszont ha napközben beszélni szeretne az anyukájával, akkor kérhesse el a készüléket a szünetben a telefonhívás idejére.

– Mikor engedheti el a szülő a gyermek kezét?

– Nagyon sok tizenévesrel találkozom, akik egyáltalán nem tudják, hogy mihez kezdjenek az életükkel, a pályaválasztás hatalmas terhet jelent számukra. A képzésben túlkínálat tapasztalható, ugyanakkor a fiatalok számára nem láthatók a tanfolyamok, a főiskolai, egyetemi szakok elvégzése utáni következő lépések. Nemcsak a pályaválasztás, hanem a pályakezdés ideje is kitolódik, megszűnt az a világ, amikor 22–23 éves emberek többsége már lelki szemei előtt látta egész életpályáját. A gyermek kezét sosem lehet elengedni. Ha a szülő és a gyermek kapcsolata jó, akkor a fiatal érdeklődését ismerve lehet terelni a gondolkodását. Azt szoktam javasolni, hogy akiknek nincsenek még kialakult céljaik a pályaválasztást illetően, ne hosszú, hanem rövid távú célokat tűzzenek ki! Álmaink lehetnek, legyenek, de sokkal könnyebb a mai világban 1-2 éves távlatokban tervezni.

Új tanév, új iskola – ez ma már nem ritka a családok költözése miatt

Beilleszkedés bemelegítéssel

Amikor új diák érkezik az iskola egy-egy már kialakult osztályközösségébe. Sulyokné Kelemen Judit tapasztalatai alapján a pedagógusnak külön kell figyelnie arra, hogy segítse a tanuló beilleszkedését. A legjobb, ha ez „bemelegítéssel” kezdődik, s hogy ezen mit ért, azt részletesen is elmondta lapunknak adott nyilatkozatában.

Rimányi Zita

Sulyokné Kelemen Judit több mint harminc éve van a pedagóguspályán. Először alsó tagozatban tanított, 1990 óta pedig történelem szakos tanárként felső tagozatban. Három éve lett a győri Városközponti Általános Iskola Radnóti Miklós Általános Iskolájának igazgatóhelyettese, és idén januártól június 30-ig a megbízott intézményegység-vezetői tisztséget látta el. Azért érdemes ezt felsorolni, mert ez mutatja, hogy az iskolát váltó diákok fogadásáról sokrétű tapasztalattal rendelkeznek. Elmondta, hogy intézményükben nem ritka, hogy új tanuló érkezik, előfordul, hogy tanév elején, de az is, hogy tanév közben. Az utóbbi időben azért vált ez gyakoribbá, mert a keleti országrészből a munka miatt több család költözik Győrbe. Most nyáron is ezért jelentkezett náluk néhány szülő, akiknek az intézmény honlapja alapján tetszett meg az iskola.

– Pedagógiai programunkban is megfogalmaztuk, hogy milyen szabályokat, szempontokat veszünk figyelembe a tanulók átvételénél. Ha a beiratkozási körzetünkbe tartozik a gyermek, akkor is előfordulhat, hogy nem tudjuk fogadni, mert lehet, hogy az osztály létszáma, amelybe kerülhetne, már elérte az előírt felső határt. Ha nem a beiratkozási körzetünkből érkezik, akkor azt is meg kell nézni, hogy egy osztályban mennyi a halmozottan hátrányos helyzetű és a sajátos nevelési igényű tanuló, milyenek az átvételt igénylő diák addigi tanulmányi eredményei, magatartás- és szorgalom jegyei – mondta el Sulyokné Kelemen Judit, és rögtön hozzátette: emelt szintű nyelvoktatás van iskolájukban, ezért az átiratkozóknak meg kell felelnie az ezzel járó követelményeknek. Osztályozó vizsgára is szükség lehet, s érdemes átgondolni, be tudja-e pótolni a lemaradást.

– Ha már eldőlt, hogy fogadjuk a diákot, akkor igyekszünk megfelelő osztályt választani neki. Felső tagozatban van erre mód, mert ott évfolyamonként két-két osztályunk van. A megfelelő padtárs kiválasztását is előre átgondoljuk. Amikor jött hozzánk tanév közben egy szolidabb viselkedésű hetedikes, abba az osztályba került, amelyikben több hozzá hasonló személyiségű diák volt. S tényleg könnyebb is volt így beilleszkednie – említett egy példát a tanárnő, aki azt is fontosnak tartja, hogy lehetőség szerint már azelőtt megismerkedjen az iskolával az új diák, mielőtt elkezd oda járni. – Jó, ha szülei eljön körülnézni, találkozhat

leendő osztálytársaival, tanáraival is. Fontos az ilyen előzetes feltérképezés, így nem teljesen ismeretlen számára a hely – indokolta a tapasztalt pedagógus, miért tartja jónak, ha ilyesfajta „bemelegítéssel” kezd az új diák. Az osztálytársaknak pedig az jelenti a bemelegítést, hogy előre beszélnek nekik érkezéséről. Az épület, a tanteremrend megmutatására elég lehet egy tanuló. – Bár a barátkozás nem irányítható, megkérünk egy, a feladatra alkalmasnak tartott osztálytársat, hogy az első napokban az új diák eligazodását segítse. – A szülő azzal segíthet, ha kapcsolatot tart a pedagógusokkal, segít abban, hogy mielőbb megismerjék új tanulójukat. A családlátogatás már ritka, de nehézségek esetén a családi háttér megismerése segíthet. A gyerekkel együtt egy családot is befogadunk, a problémáival együtt – szögezte le.

Nehezebb lehet az iskolaváltás azoknak a diákoknak, akiknek a magatartásával korábban gond volt. Bonyolíthatja a helyzetet az is, ha korábban nem azokból a tankönyvekből tanult, amikből az új iskolájában kell, és esetleg az iskolaváltással egyszerre több dolog is megváltozott életében, megszokott napirendjében. Kamaszkorban problémásabb lehet a közösségváltás. Néhány esetben viszont kimondottan jót tehet, például, ha korábbi osztályában nem találta meg a helyét a diák, akkor az iskolaváltással új lehetőséget kap. Ha pedig a beilleszkedés során gond adódik, akkor a tanárnő szerint a társaival folytatott direkt beszélgetés ritkán vezet eredményre. Leginkább az segít, ha megmutatják, miben jó ez a gyermek. A nehézség áthidalása érdekében olyan feladatot kell rábízni, amiben megmutathatja ügyességét, így lehet elérni, hogy a többiek is megbecsüljék. Ehhez persze a tanárnak mielőbb meg kell tudnia, miben jó.

– Példát mutathat a tanár azzal, ahogyan viszonyul az új tanulóhoz, ahogyan reagál például arra, ha valamit nem tud, mert még nem pótolta be lemaradását. Egy tekintet, egy megjegyzés is fontos, amivel eléri, hogy ne kelljen szégyenkeznie – mondta Sulyokné Kelemen Judit, akinek egyébként is az a meggyőződése, hogy „nem csak a jól tanuló gyerek a gyerek”. Ezek a szavak jól tükrözik hozzáállását, amellyel azt szeretné elérni, hogy ebben a teljesítményorientált világban is mindenki jól érezze magát iskolájában.

Maradtak is, váltottak is

Az iskolaváltás a szülőnek is nehéz

Dönteni mindig nehéz, különösen, ha „a gyerek jövőjéről” van szó...

*Gyerekkorában szüleivel új városba költözve került új iskolába **Albertné Hátori Katalin**, és az az időszak sok nehézséget okozott neki. Ezért, amikor egy éve ikerfiai esetében is felmerült az iskolaváltás lehetősége – képességeik megfelelő fejlesztése érdekében –, körültekintően mérlegelt minden szempontot és lehetőséget. Ma már biztos abban, hogy jól döntöttek.*

Rimányi Zita

– Tizenegy és fél éves ikerfiamat, *Somát* és *Zalánt* meg akartam kímélni az iskolaváltással járó nehézségektől, de negyedik osztályos korukban, a pedagógusok javaslata alapján mégiscsak fontolóra kellett vennem a dolgot. A fiúk nagyon jó képességűek, jó tanulók, éppen ezért vált fontossá, hogy a képességeiknek leginkább megfelelő oktatásban részesüljenek. Tartottam a változtatástól, de úgy gondoltam, a felső tagozatba kerülés eleve több változással jár: új tantárgyak, új tanárok, nem lesz napközi, nem lesz állandó tanterme az osztálynak, hanem szaktantermekbe „vándorolnak” – idézi fel gondolatmenetét Katalin.

A hezitálás több hónapig tartott. A kérdés az volt, maradjanak-e a fiúk a megszokott osztályközösségükben, vagy menjenek nyolcosztályos gimnáziumba? Esetleg még két évet várva hatosztályos gimnáziumba jelentkezzenek? S melyikbe? Albertéknél az is speciális helyzetet teremtett, hogy a testvérek közti szoros kapcsolatnak része volt az egymással való rivalizálás is. Ezért az is felmerült a szülőknél, talán jobb lenne, ha nem egy osztályba, esetleg nem is egy iskolába járnának.

Az édesanya számára egyre jobb lehetőségnek tűnt, hogy a nyolcosztályos gimnázium első két évében tanulni tanulnak meg a gyerekei. Meg kell tanulniuk jegyzetelni, s nem csak a könyvekből felkészülni a témazárókra. Jó képességeiket, megfelelő felkészültségüket az iskolájukban megírt belső felmérés mutatta. „De érdemes-e megírniuk egy másik felvételit is? Érdemes-e kitenni őket az ezzel járó stressznek? Főleg, hogy egy ilyen felvételi teszt általában alaposabb, hosszabb felkészülést igényel speciális feladatsorai miatt.” – gondolkodott Katalin, és az a győri Kazinczy Gimnázium is eszébe jutott, mint lehetséges iskola, amelyről jó tapasztalatai voltak, hiszen diákkorában oda járt. Erről a fiúkkal is beszélgetett, és a testvérek egymásra is mindig gondoltak véleményük elmondásakor.

Végül maradtak is és váltottak is. Az alsó tagozatot még befejezték a győri Péterfy Sándor Evangélikus Oktatási Központ általános iskolájában, viszont az ötödik tanévet már az intézmény gimnáziumában kezdték. Lett több olyan osztálytársuk, akikkel már alsó tagozatban is egy osztályba jártak, és lett több új is. Az ikerk jól beilleszkedtek az új közösségbe. A szülők főleg azzal tudtak segíteni a gyermekeiknek, hogy

nyitottnak nevelték őket, így könnyen teremtenek kapcsolatokat, könnyen barátkoznak. Az is segített ebben, hogy az iskolával együtt sokszor szerveztek közösen programokat, kirándulásokat más családokkal, akiknek hasonló korú gyerekeik vannak. Katalinnak ugyanakkor meggyőződése, hogy a jó beilleszkedés az új osztályközösségbe nagy részben a pedagógusoknak köszönhető, s az osztályfőnök „csapatépítő” munkájának. „Örülök, hogy a fiúk tartják a kapcsolatokat a régi osztálytársakkal és az újakkal egyre inkább összecsiszolódnak” – mondta az édesanya.

– Ma már látom, jobban féltém az iskolaváltástól, mint kellett volna. Több nehézségre számítottam, mint amennyit végül is tapasztaltunk. Az is igaz, sokat számított, hogy éltem az egyéni fogadóórák lehetőségével. Beszélgettem a tanárokkal például arról, hogy Zalán egyéni tempóját vegyék figyelembe. Jó érzés volt, hogy a pedagógusok is szerettek volna alkalmazkodni a módszereikkel a gyerekek egyéniségéhez, érdekelte őket, hogy mit érdemes másképp tenniük, hogy minél többet „kihozassanak” belőlük. Így Zalán, aki fejben számol és általában nagyon gyors minden feladatmegoldásnál, plusz feladatokat kap, hogy lekössék figyelmét. Soma érzékenyebb, figyelmesebb, precíz, céltudatos, könnyen tanul – mesélte Katalin.

– Eszembe jutott, milyen nehéz volt, amikor egy közép-magyarországi kisvárosból Győrbe költöztünk nyolcadik után. Minden barátom ott maradt. Az első napon pedig még el is késtünk, mert nem gondoltunk arra, hogy egy nagyvárosban reggel forgalmi dugó van. A szorgalmam segített át ezen az időszakon egy nyelvtagozatos osztályban. A fiamnál azt látom: a szorgalmuk abból is adódik, hogy a hasonlóan jó képességű osztálytársak egymást motiválják jobb eredményekre. Sok jó képességű gyerek van együtt, ennek van előnye. A későbbiekben előforduló változásokhoz könnyebben fognak alkalmazkodni, kevésbé viseli majd meg őket. Lehet, hogy hatosztályos gimnáziumba mennek majd át, vagy 14 éves korukban egy kéttannyelvű középiskolába. Biztos, hogy megint csak alapos mérlegelés, információszerezés nyomán döntünk. A gyerekek érdekében, szempontjait figyelembe véve, őket a döntésbe még inkább bevonva. Hasonlóképp lesz majd a húguk, Villó esetében is, aki jövőre megy első osztályba – mondta Katalin.

Az iskolakezdesen kívül az iskolaváltás sem könnyű élethelyzet.

Ha valami elszakad...

Az iskolaváltás, főleg, ha általános iskolás tanulóról van szó, nagyon kényes kérdés. Sokan azt mondják, a gyerekek gyorsan átállnak, és hamar megszokják az új helyzetet, ezért nem okoz nekik komoly érzelmi traumát a váltás. Ez azonban nincs mindig így.

Kuslits Szonja

A kisiskolások törékeny, gyermeki világát nagyon komolyan fel-forgathatja egy iskolaváltás, ezért is fontos, hogy ilyen esetekben szülőként és pedagógusként is támogassuk őket. Jómagam nyolcévesen kerültem új osztályba, ami komoly kihívást jelentett számomra. A hirtelen változás okozta összezavarodottság és a kirekesztettség érzése ma is sok szempontból meghatározza az emberekhez való hozzáállásomat. Évekkel később is gyakran érzem magam kívülállónak olyan közegben is, ahol erre semmi okom sem lenne.

Sopronban, a Petőfi Sándor Általános Iskola tanulójaként kezdem ismerkedni a betűk és számok világával. Az osztályom, bár nem volt különösen összetartó, mégis adott egy fix, biztonságos közeget, amit lassacskán megszoktam.

Iskolapadból a kórházi ágyba

A harmadik osztály kezdetekor, egy akkor még kevésbé ismert, komoly betegség ágnak döntött. Hónapokig nem tudtam felkelni, és beköltöztem a soproni kórház gyerekosztályának egy szobájába. A kór egyik napról a másikra forgatta fel a családunk életét. Az orvosok kiemelt figyelmet szenteltek a kezelésemnek, még évekkel később is emlékeztek az esetemre. Mivel akkoriban nagyon energikus és életvidám gyerek voltam, különösen megviselt, hogy nem mozoghatok. Az állandó bezártság, a gyógyszerek és az ingerszegény környezet teljesen megváltoztattak.

Tanító néni a betegágyánál

Az osztályfőnököm, Zsuzsa néni, a törékeny, szemüveges pedagógus kezdetben bizakodott, édesanyámmal úgy vélték, hamarosan visszamehetek az iskolába, ezért a tanárnő szinte minden nap eljött a kórházba, hogy átolvassa velem az anyagot. Szép gesztus ez, manapság nemigen találkozni hasonlóval. De a helyzet a különféle gyógyszerek és beavatkozások ellenére sem javult. Zsuzsa néni és édesanyám végül belátták, nincs rá esély, hogy a második félévben csatlakozni tudjak az osztályhoz. Túl sok a hiányzás és a lemaradás. Úgy döntöttek, ha meggyógyulok, minden szempontból jobb, ha osztályt ismételtek. Végül majd egy évbe telt, mire teljesen felépültem.

Soha nem felejttem el azt az első napot az új helyen. Bár iskolát nem váltottam, ez az osztály nem a régi, jól ismert épületben volt, hanem távolabb, az utca másik végén. Nekem úgy tűnt, teljesen más világba csöppentem, ahol minden idegen. Miután édesanyám bekísért, egyedül maradtam egy csapat ismeretlen gyerekekkel. A fogadtatás rosszabb volt, mint amire számítottam; nem beszéltek velem, rám sem néztek, vagy ha mégis, összesűg-

tak és nevetgéltek. A bemutatkozás után gúnynevek gyártásába kezdtek, melyeket később előszeretettel használtak. Azt hiszem, kicsit olyan lehettem, mint egy kívülálló, aki hirtelen megbontja az osztály szokásos rendjét. Gyerekként nem lehet könnyű, hogy a szeretett tanár – ebben az esetben az osztályfőnök – figyelme hirtelen egyetlen személyre koncentrálódik, nemtetszésüket pedig határozottan ki is mutatták kegyetlen viselkedésükkel.

Gyerekek közt magányosan

Mariann néni, a fiatal, új osztályfőnök végtelenül kedves és türelmes volt, nem sürgetett, azt hiszem, azért ment könnyebben a tanulás, mert nem éreztem a tanárok részéről a nyomást. Az órák gyorsan teltek, kíváncsi és érdeklődő diák voltam. A szünetek ezzel szemben éveknek tűntek. Az első héten teljesen kikészített a többiek viselkedése, akik hol a ruhám, hol a hajam miatt bántottak. Furcsa, hogy már ilyen fiatal korban is milyen meghatározó az, hogy ki a divatos, a „menő” és ki nem az. Mivel a tanárok ilyenkor nem voltak bent a teremben, nem volt kontroll. Bár a hajam nem tépték, és csak a fiúk verekedtek egymással, a lelki bántalmazás miatt komoly kihívás volt feldolgozni a nap eseményeit.

Hosszú hónapok múltak el, mire sikerült beilleszkednem, ez idő alatt, bár otthon igyekeztem titokban tartani, komolyan szenvedtem. Az új osztályban főleg a fiúk voltak ellenségesek, de a lányok közt is akadt olyan, akinek az volt a mindennapi szórakozása, hogy rajtam élcelődjön. Nem értettem, miért történik ez, de igyekeztem figyelmen kívül hagyni a gonosz megjegyzéseket. Csenedségi és visszahúzódnóvá váltam, egy idő után már nem vitáztam. Így ért véget az első fél év. Borzasztóan vágytam a barátokra, arra, hogy életkoromnak megfelelő gyerekekkel játszhaszak. Ezért keményen küzdöttem, hogy ha nem is mindenki, de néhányan befogadjanak.

Beérett barátságok

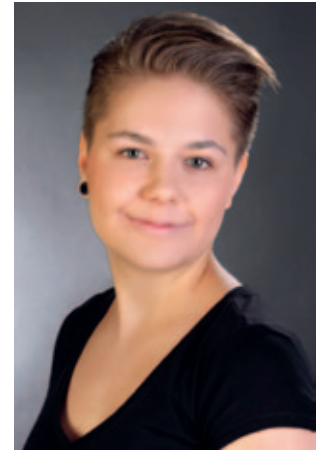
A szerencsétlenül alakult iskolaváltás, a kirekesztés és a sok ellenséges gesztus sajnos hosszú időre visszahúzódnóvá és önbi-zalom-hiányossá tett az iskolában. Az első év megpróbáltatásai ellenére a negyedik osztályt mégis bizakodva kezdtem. Lassan feloldódtam, beilleszkedtem, és az ötödik osztály utolsó heteiben már a nyári programokat terveztük a barátaimmal. A lányokkal aztán együtt végeztük el a középiskolát is, és az egyetem sem szakított el egymástól. Tavaly együtt táncoltunk egyikük esküvőjén. Gyakran eszembe jut, hogy ha nem lett volna a betegség és a nehéz évek, sosem találunk egymásra.

Kinek jobban sikerül, kinek kevésbé...

Sportszerű iskolaváltás

*Kiszakadni a rutinból komoly érzelmi megpróbáltatást jelent. Egy iskolaváltásra kényszerülő diáknak nemcsak a barátoktól való elszakadás nehéz, az új iskolában is komoly kihívásokkal kell szembenéznie. **Balla Dóra** (19) frissen érettségizett diák az intézményen kívül várost is váltott, távol a szülői fészektől, önállóan próbálgatta szárnyait.*

Kuslits Szonja

– Pécsről származol, de a sport miatt Sopronban kezdted a középiskolát. Tudatosan készültél a váltásra már általánosban, vagy ez egy hirtelen jött lehetőség volt?

– Már általánosban is sportiskolába jártam, mivel nagyon fontos volt számomra a mozgás. Egy ismerősöm ajánlotta a SMAFC csapatát az általános utolsó évében. Sokat töprengtem, és úgy döntöttem, kipróbálnám magam Sopronban. Fél év alatt készültem fel arra, hogy a középiskolát már a hűség városában kezdjem.

– Ez egy igen komoly lépés. Mennyire volt nehéz mindezt elfogadtatni a szüleiddel?

– Mikor először szóba hoztam a költözés lehetőségét, azonnal nemet mondtak. Később azonban elég sokat beszélgettünk a témáról, megvizsgáltuk az előnyöket és a hátrányokat is. Végül úgy döntöttek, a kosárlabda érdekében beleegyeznek a költözésbe.

– Hogyan zajlott ez a gyakorlatban, minden hétvégén ingáztál Sopron és Pécs között?

– Először egy csapattársamhoz költöztem 2009 nyarán. Aztán szeptemberben beiratkoztam a kollégiumba, de már az első nap után éreztem, hogy nyomaszt a közeg. Lelki teherként élttem meg. Hatalmas fordulatot vett a történet, amikor a bátyám is Sopronba jött, és közös albérletbe költöztünk. Ennek persze volt mögöttes tartalma is, a szüleim abban bíztak, hogy általa lesz némi kontroll az életemben. Ez idő alatt sok barátot szereztem, kezdtem beilleszkedni. A következő évet már a kollégiumban töltöttem, amit apránként megkedveltem. A hazautazás nem sikerült túl gyakran – egyszer volt, hogy három hónapig nem jártam Pécsen –, mert hétvégenként meccseink voltak a csapattal.

– Ez hosszú idő, főleg ilyen fiatalon. Hogy emlékszel vissza az első időszakra?

– A költözéskor csupán 15 éves voltam, talán épp ezért anyukámat nagyon megviselte az elválás. Kezdetben bennem is nagy volt a honvágy. A régi, általános iskolai osztálytársaktól könnyen elszakadtam, a csapattársaimtól viszont annál nehezebben, főleg, mert a következő szezonban ellenük kellett pályára lépnem. Viszont hamar barátokra találtam, és mivel alapvetően humoros, már-már kicsit komolytalan lány vagyok, aki szeret a középpontban lenni, nem volt probléma a beilleszkedéssel. Jól éreztem magam az új osztályban és a csapatban is.

– A kortársakkal tehát megtaláltad a közös hangot. Mi a helyzet a tanárokkal? Számíthattál rájuk úgy is kicsit, mint „pótszülőkre”, vagy inkább távolságtartóbb volt a viszony?

– A legtöbb tanár az elején nem volt tisztában még azzal sem, hogy nem soproni vagyok. Az osztályfőnököm próbált segíteni, ám én elzárkóztam, inkább nem kértem a segítségből, sőt a flegma stílusommal hamar elértem, hogy ne is próbálkozzon. A tanáraink helyett viszont sokat segítettek az edzőim, egyikükkel a SMAFC felnőtt csapatában is együtt játszottunk.

– Ha minden gördülékenyen alakult, miért kellett két év után ismét váltani és visszaköltözni Pécsre?

– A szülői háttér és a kontroll hiánya nem tett jót nekem. Ez a tanulás terén is megmutatkozott, és sajnos a pályán sem úgy ment a játék, ahogy az elvárható lett volna. A tizedik osztály végén bukásra álltam matematikából. Ekkor a szüleim kérték az iskolát és a csapatot is, hogy engedjenek átiratkozni Pécsre. Utólag visszatekintve, azt hiszem, nem ez volt a jó döntés, mert a bukással legalább tanultam volna a hibámból. Nagyon nehezen tudtam elfogadni, hogy vissza kell költöznöm, sokáig hibáztattam a szüleimet.

– Tizenegyedikben csatlakozni egy összeszokott osztályközösséghez nagy kihívás lehetett, hiszen mások a szokások, más a rendszer az iskolában, és újak a tanárok is. Mi volt a legnehezebb?

– Főleg az, hogy én nem akartam ezt az iskolaváltást, így nem is próbálkoztam annyira, mint kellett volna. Az osztályfőnököm kívül nem sok tanárt érdekelt, hogy új diák érkezett, volt, aki a nevemet sem kérdezte meg, másokat csak az érdekelt, hogy milyen jegyeim voltak az ő tantárgyából. A beilleszkedés összességében hamar sikerült, mivel voltak ismerős arcok és barátok, de Pécsen sem javult a tanulmányi átlagom, és a kosárlabda se ment jobban.

– Mi segített abban, hogy túllépj az elszakadás és a kudarc miatti nehézségeken, hogyan lehet „átvészelni” egy ilyen szituációt?

– Szerintem a mai napig nem dolgoztam fel igazán az eseményeket. Egy dolog éltetett: minden szünetben és néha hétvégenként is visszamehettem Sopronba, sőt a továbbtanulás miatt jelenleg ismét ott élek. A helyzet átvészélése sok kintartást és alkalmazkodást igényel, és persze nem árt a nyitottság sem.

Fotó: Nagy Gábor

A muzsikuskok és a kémia

Holzgethán Katalin biológia-kémia szakos tanár. Évek óta konstruktivista módszerekkel oktat, a tanítás tervezésében az aktív tanulásra igyekszik alapozni. Sok ötlete van a hazai természettudományos oktatás továbbfejlesztésére. Megkértük, ossza meg ezeket velünk is.

Rakovszky Andorás

– Ön biológiát és kémiát tanít a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában és Gimnáziumban. Melyiket szereti jobban a kettő közül?

– Ez attól függ, milyen helyzetről van szó. A kémia sok szempontból kedvenc, de a biológia nélkül sem tudnám elképzelni az egészet, igazából bennem nem választódik szét ez a két tantárgy.

– Ez azt jelenti, hogy együtt szokta tanítani?

– Igen. Ezek mesterségesen szét vannak választva, de nekem mindig nagy örömet okoz, mikor a gyerekek megkérdezik, hogy most milyen óra van. Szerencsére vannak olyan helyzetek, amikor nem választódik szét az ő fejükben sem.

– Ezek szerint szerencsés, hogy ugyanazokat az osztályokat tanítja mindkét tárgyból?

– Én szerencsés vagyok, ők kevésbé, mert nekik engem kell kibírni a természettudományok kétharmadából. Ráadásul csoportbontás sincs, mert kis létszámúak az osztályok.

– Én még soha nem jártam a Konziban, de szerintem az olvasóink közül is sokan kíváncsiak erre, mennyiben különbözik egy átlagos középiskolától?

– A gyerekek szerint annyiban, hogy sokkal családiasabb. Egy jó példa, mikor az érettségi felügyeleten ültem és a másik teremben valaki tüszentett, az egyik fiú maga elé suttozta, hogy „hoppá, ez a Vikcsi volt”. Ők tulajdonképpen egy testvéri közösségben élnek egymással, van rivalizálás is, de tényleg családias hangulat uralja az iskolát. Nemcsak a létszám, hanem a dolog jellege miatt is, hiszen ők szinte az egész napot együtt töltik.

– És sokat zenélnek együtt. A zene mellett mennyire érdeklik őket a közismereti tárgyak, köztük a természettudományok?

– Ez egy érdekes dolog, mert van egyfajta megosztottság a gyerekekben: másként viszonyulnak a zenéhez, másképp a közismerethez. De a gondolkodásmódjuk és a megközelítésük is borzasztóan nyitott, emellett nagyon kreatívak, nem formális a hozzáállásuk a kérdésekhez. Természetesen az iskolarendszertől magukkal hozott keretekben gondolkodnak, de pont az a nagyon jó, hogy ha lehetőségük van rá, ki is törnek ebből a keretből, és ez az egészet feloldja. Nem érzek negatív érzéseket.

– Miben nyilvánul meg ez a hozzáállás?

– Ők általában nyitottak a kérdésekre, bármiről is legyen szó, nagyon intuitív hozzáállásuk van. Sokszor lehet észlelni, hogy

amikor valaki megért valamit, nem azt mondja, hogy értem, hanem, hogy látom! Látom! Lehet, hogy csak a fülem érzékeny erre és azért keresem bennük ezt a jobb féltéke-dominanciát, de valóban másképp gondolkodnak a világról. „Muzsikuskok” miatt sok tekintetben eltérnek az átlagtól.

„Nem jó még, amit csinállok, de a gyerekekkel együtt fejlődünk tovább”

– Úgy hallottam, hogy ehhez igazodva egyedi módszerrel tanít.

– Azt mondanám, hogy a gyerekekkel együtt próbálunk megoldásokat találni, az enyém elsősorban az a szerep, hogy felvessem a helyzeteket. Gyakran a gyerekek gondolatai alapozzák meg a továbbhaladást, de igazából próbálkozásokról van szó. A Konziban természettudományi tárgyakat tanítani kevésbé jelent formális kötelezettségeket a mindennapokban, mint az egy átlagos gimnázium körülményei között megszokott, sokkal inkább lehet alkotó ötletekkel élni.

A szakos elvárásrendszer kevésbé nyomja rá a bélyegét a mindennapi megoldásokra, éppen ezért sokkal szabadabban lehet új módszereket kitalálni, vagy új ötletek mentén haladni. Az iskolai belső tervezés is szabadabb, nekünk sokkal inkább a szűk időkeret jelent nehézséget. A zenei programok eléggé megszorítják a közismeret lehetőségeit, mindössze negyven perces órákat tudunk tartani, és azokon is igyekszünk mindenféle kreatív megoldást kitalálni. Egyrészt mozaikossá próbáljuk tenni az órákat olyan módon, hogy minden témát sokféle módszerrel, megközelítéssel, vagy eszközzel próbálunk körbejárni. A gyakorlatban merészebben tudunk próbálkozni, nagyon sokat dolgozunk csoportban, és igyekszünk kihasználni a mai tudásszemléletnek megfelelő konstruktivista módszereket. Természetesen a tudományos fogalmak rendszerének kialakulására tekintettel kell lennünk, de mindenféle késztetésünk megvan arra, hogy a hagyományos megoldásoktól elszakadjunk.

– Ha jól értem, akkor frontális osztálymunkát szinte egyáltalán nem alkalmaz?

– De igen. Bizony nagyon sokat kell azon dolgozni, hogy a frontális osztálymunkát minél inkább felváltásák az aktív módszerek. A közös ismertetésnek ugyanakkor megvan a maga szerepe, de igyekszünk minél inkább alkotó helyzeteket teremteni a fogalmak megértéséhez, elmélyítéséhez. Általában törekszünk arra, hogy a kontextus közelítsen a mindennapi helyzetekhez. Teljesen át kell szabni az aktuális módszerekre a tantervi köve-

telmények megvalósítását. Ehhez a nagyobb, átfogóbb rendszerhez az új kerettantervek jó alapot adnak. Természetesen ennek a folyamatnak mi is az elején járunk, a diszciplináris megközelítésből most próbálunk átváltani az új tantervek mentén a kontextus alapú megközelítésekbe. Ez olyan értelemben nem friss, hogy mindig is nagyon sok életszerű, környezetből induló feladattal éltünk, de most az egész tanulás-szervezést próbáljuk átalakítani. Ez a kémiánál picit könnyebb, a biológiánál picit nehezebb, de ott sem lehetetlen.

– Ez bizonyára nem könnyű a pedagógusnak...

– Nagyon sok tervező és fejlesztő munkára hárul rám, a tanórát is előre meg kell szervezni. Ha filmet nézünk, a filmet be kell állítani, a vizsgálatnak késznek kell lenni, az aktív tanulást megalapozó feladatoknak késznek kell lenniük. Az egész munkát az előzetes ismeretek feltárására kell alapoznunk, ezt gyakran még előző órán meg tesszük valamilyen formában, például játékkal vagy gondolattérképpel az adott téma jellegétől függően.

– Tudna esetleg konkrét példát mondani?

– Felmérhetjük, hogy mit gondolunk a műanyagokról a témakör elején, majd a végén is. Nagyszerűen lehet ütköztetni az ismereteket, hogy mit tudunk a kérdés tudományos alapjairól, és mennyire látjuk át a problémát egyáltalán. Egyébként a műanyagok nagyon klassz téma, ezt kellően szokták élvezni, az egyetlen gond, hogy az infrastruktúránk nem igazán alkalmas a nagy volumenű próbálgatásokra. Volt, hogy annyira sok műanyag tesztet csináltunk, hogy nem tudtuk szellőztetni a termet. Egy másik példa, amikor az atomszerkezetről a gyerekek javaslatára csoportmunkában bemutattuk a saját atomról alkotott elképzeléseiket, majd ütköztettük a tudományos képpel. Ilyenkor mindig rájön az ember, hogy mennyire nem jó még, amit csinál, és mennyire jó a gyerekekkel együtt kitalálni, hogyan lehet továbbfejlődni.

– Ez nagyon izgalmasan hangzik, mégis gyakran halljuk a konstruktivista módszerek kritikáját, elsősorban laikusoktól.

– Mert ezeket sokkal nagyobb odafigyeléssel kell használni. Nem jó, amikor kellő átgondolás, átdolgozás nélkül átveszünk például angolszász módszereket. Nekem egyébként ez a vesszőparipám. Egyrészt hagyományaink vannak, másrészt mások vagyunk. Saját képünkre kell formálnunk a másutt már bevált megoldásokat, kidolgozunk a magunk elképzeléseit. Szóval megvan az alkotó erő, van egy hatalmas tőke, csak nem jól használjuk. 21. századi megközelítések szerint kell kihasználnunk az oktatási rendszerünkben rejlő lehetőségeket.

„Kellene egy központi, módszertani adatbázis”

– Hogyan kezdődött a kapcsolata a modern pedagógiai módszerekkel?

– Pápán kezdtük el ezt a fajta oktatást, a gyerekekkel kis csoportokat létesítve, aktív módon, tudásépítő jelleggel. Akkor még a konstruktivista pedagógia elméletét nem ismertem. Ebből a szempontból nekem három nagyon meghatározó élmény volt az életemben. Az egyik, hogy a Kutató Tanárok Szövetségében részt vehettem egy műhelynek a munkájában. A másik, mikor elkezdtem *Csapó Benő* munkáit megismerni, végül *Nahalka Istvánt* olvasva a konstruktivista nézőpont vagy világmodell megismerése voltak rám óriási hatással.

– Ha jól tudom, tankönyveket is írt.

– Nem tankönyveket, hanem munkafüzeteket készítettünk a Tankönyvkiadó fejlesztő műhelyében. Arra törekedtünk, hogy az aktív tanulási módszereket a tanárokat segítő módon vigyük be az órákba, hogy ne a tanároknak kelljen mindent kitalálni. Így a kémiát szervező *Oláh Zsuzsa* javaslatára a munkafüzetekbe sok módszertani ötletet csempészünk be, játékot, vitát, forrás-elemzést. Ezek olyan magok, amiket a tanárok továbbfejleszhetnek a saját óráikon. Ez volt az alapötlet, és ennek a kidolgozásában voltam az egyik szereplő a sok közül.

– Miért kell a munkafüzetet keresztül segíteni a tanárokat?

– Az az óriási nagy gond a gyakorló tanárok életében és az oktatás hatékonyságában, hogy nem kapnak igazán használható módszertani segítséget. A Nemzeti Tankönyvkiadós team munkából is az derült ki, hogy a modern működésben egy ember önmagában nem egész. Lehet, hogy nekem van egy jó ötletem, de esetleg Miskolcon kitaláltak egy sokkal jobbat. Nem kellene ezer kört lefutni, hogy a magunk tapasztalatával izzadjuk ki azt újra. Nagyszerű lenne egy központilag szervezett adatbázis, ahol megtalálhatók lennének ezek az ötletek, és amelyet mondjuk a minisztérium háttérintézményei gondoznának. Olyan személyiség vagyok, hogy a saját fejem után megyek, de én is használok sok olyan dolgot, amit más talált ki. Szívesen és örömmel alkalmaznék egy ilyen rendszert is.

– Ez jó ötletnek tűnik. Mivel lehetne még fejleszteni az oktatást?

– A felsőoktatási intézmények vagy kiforrott pedagógiai műhelyek által létrehozott továbbképzések lennének jók. Egyfelől szükség van gyakorlatorientáltabb képzésekre, másrészt az elméleti háttérrel is erősíteni kellene. Ez utóbbi nekem nagyon sokat jelentett Szegeden, ahol most is tanulok. Arra is szükségünk van nekünk, gyakorló tanároknak, hogy nagyobb ívű oktatási célokkal tudjunk azonosulni, tájékozottabbak legyünk a neveléstudományi háttér tekintetében. Sokat lehetne fejlődni a céltudatosság terén, vagy pl. a mérés-értékelési módszerek tudatosabb használatában.

– Úgy véli tehát, hogy a továbbképzések fejlesztése, valamint egy módszertani hálózat jelentene nagy előrelépést?

– Igen. A továbbképzéseknél is nagyszerű lenne, ha tudnánk egymástól tanulni. Nekem óriási igényem van erre. Számtalan természettudományos tanár van, akik el vannak zárva a külvilágtól. Mint például én, mert egyedül vagyok, azzal a fizikus kollégával, aki döntően matekot tanít.

Eötvös József

*„Míveltség nélkül a legszebb alkotmány
holt betűnél egyéb soha nem lesz”*

Barabás Miklós (1810–1898):
Eötvös József képmása,
olaj, vászon, 65,5 x 52,5 cm,
Magyar Nemzeti Múzeum,
Történelmi Képcsarnok

A kétszáz esztendeje született báró Eötvös József nemcsak korának egyik legkiválóbb regényírója, hanem egyik legolvasottabb és legműveltebb személyisége és államférfija volt. Pedig – mint ahogy az ismert anekdotát eddig legteljesebb életrajzának írója, Ferenczi Zoltán 1903-ban felidézte –, amikor az eminens magántanuló 11 évesen a budai gimnáziumba került, egy zsidó fiú kivételével mindenki elült mellőle, kijelentve, hogy egy hazaáruló unokájával nem ülnek egy padba. (Eötvös József apai ágon nagy múltú nemesi család sarja. Nagypja és édesapja, id. és ifj. Eötvös Ignác magas udvari méltóságokat töltöttek be, mindketten hírhedt királyi biztosok voltak.) Eötvös ezt sírva mesélte nevelőjének, aki közölte, hogy nemcsak a nagypja, hanem az apja is hazaáruló, sőt, ő is annak készül, hiszen magyarul sem beszél becsületesen. Eötvös emiatt tanult meg tisztességesen magyarul, s néhány hónap múlva tanuló társainak úgy nyilatkozott, hogy „apja és nagypja nem hazaárulók, hanem igenis a császárt szolgálják; de ő esküszik az élő Istenre, hogy csak hazájának lesz szolgálója és nevének népszerűtlenségét majd hazafiságával és hűségével fogja elfelejtetni. Erre tanuló társai éljenezve emelték vállalkra s ujjongva vitték ki az osztályból [...]”

Az igazi hazafivá vált Eötvös a reformkorban (a címben idézett mondatot is 1846-ban vetette papírra) és az 1848-as forradalom kezdetén végül vezető pozícióba emelkedett, a legnagyobb magyarok közé. Egy olyan időszakban, amikor Magyarország modernkori történetének talán legszebb lapjait írták. Mikor Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Batthyány Lajos

és Eötvös eszmetársai, a megyék rovására a központi államhatalom megerősödését óhajtott centralisták: Szalay László, Kemény Zsigmond, Pulszky Ferenc, Henszmann Imre és Csengery Antal határozták meg a magyar közélet vitáit. Valamennyien hangosan és néha indulatosan veszekedtek az általuk elképzelt haladás ellenzőivel, de akár egymással is. Ám ezt mindig rendkívüli szellemi színvonalon, szigorú szakmai normáikból mit sem engedve tették. Egyidőben ennyi kiváló elme ritkán politizált és dolgozott Magyarország sorsának jobbra fordításáért, mint a 19. század harmincas és negyvenes éveiben.

Minden bizonnyal a közülük is legképzettebb Eötvös József már egészen fiatalon elkötelezte magát azon – egész életét végigkísérő – gondolat mellett, miszerint Magyarország jövőbeni fejlődését kulturáltságának foka határozza meg, amelyet elsősorban az oktatás

minősége befolyásol. Miként 1846-ban kijelentette: „[...] a józan ész s tapasztalás egyaránt arra intenek: miként az anyagi érdekek kifejlődése lehetetlen, ha csak vele egyszersmind a szellemi érdekek nem fejlesztetnek ki.” 1848-ban, az első független és felelős polgári magyar kormány vallás- és közoktatásügyi minisztereként ezért szorgalmazta a népoktatás reformját, s erről törvényjavaslatot nyújtott be az országgyűléshez. Bár ez élénk parlamenti szótárcsokhoz vezetett, végül nem fogadták el, mivel alkotója – megrettenve a Habsburg Birodalommal való összeütközéstől – 1848 szeptemberében lemondott miniszterségéről. Mégsem volt hiábavaló elképzeléseinek a törvényhozás elé terjesztése, hiszen ez lett az alapja a két évtizeddel későbbi, 1868-as népoktatási törvénynek.

Eötvös József volt az egyetlen olyan miniszter, aki az 1848-as, majd a kiegyezés utáni első magyar kormányban is miniszterséget vállalt. 1867-től 1871. február 2-án bekövetkezett haláláig az Andrássy Gyula vezette kabinetben töltött be kultuszminiszteri tisztséget. Ekkoriban még a „haza bölcse”, Deák Ferenc is aktívan politizált, s az ország gazdasági, politikai és kulturális modernizációját célzó kormány komoly sikereket ért el, melyek kiteljesedését csak az 1873-as világválság hátráltatta, már Eötvös halála után. Eötvöst a korabeli magyar politika egyik legtekintélyesebb és legerősebb embereként tartották számon, amit az is jelzett, hogy ő volt a miniszterelnök mindenkori helyettese. Minisztériumában olyan nagynevű munkatársai voltak, mint Tanárky Gedeon államtitkár; Gönczy Pál, a népoktatás elsőrangú szakértője; Szász Károly, a neves drámaíró, későbbi református püspök; vagy Eötvös titkára, Szilágyi Sándor, a század utolsó negyedének egyik legismertebb történésze.

Velük együtt Eötvös is azoknak a nemzeti liberális alapelveknek a szószólója volt, amelyeket leginkább éppen ő fogalmazott meg érvényesen *A tizenkilencedik század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra* (1851 és 1854) című, Európa-szerte nagy feltűnést keltett főművében. Már a reformkortól hirdetett értelmezésében a nagyrészt a felvilágosodás eszméin alapuló liberalizmus az előjogok eltörlését, a vallás-, a szólás-, a sajtó- és az egyesülési szabadságot jelentette – ennek feltétele a művelődés viszonylag magas szintje is –, a kormány erős szervező, ugyanakkor visszafogott hatalmi szerepét, a forradalom nélküli, mélyreható megújulás képességét, a politikustól pedig a szó szoros értelmében vett közszolgálat vállalását várta.

A népoktatást és a népnevelést Eötvös ezért állította programja középpontjába. Hiszen szilárd meggyőződése volt, hogy a politikai jogokat kizárólag azoknak lehet megadni, akik legalább az alapfokú műveltség megszerzése folytán az analfabétáknál nehezebben befolyásolhatóak, felelős döntésre is képesek, és így a maguk urai. Ez a gondolat aztán a két világháború közötti időszak kiemelkedő kultuszminiszterénél, Klebelsberg Kunónál tér majd vissza, aki amúgy is gyakran hivatkozott Eötvösre, és az ő nyomán sokszor hangoztatta, hogy a művelődési demokráciának meg kell előznie a politikai demokráciát. Míg azonban Eötvös idejében ez a gondolat még teljesen elfogadott, Klebelsberg korában már részben meghaladott volt. De nyilván az sem véletlen, hogy Eötvöst tekintette egyik példaképének a szintén nemzeti liberális alapelveket valló Antall József miniszterelnök is – igaz, ő egészen más megfontolásból, főként Eötvös népoktatási programja miatt.

Eötvös többször is kijelentette, hogy a népoktatásnál fontosabb ügyet nem ismer. 1867-ben azon elmélkedett: „A szabadság általában nem csendes, nem hallgatag, nem kényelmes; de vajon lemondjunk-e ezért a szabadság eredményeiről, és inkább mostani állapotaiban hagyjuk népnevelésünket [...]?” 1868 júniusában pedig így írt: „Mai időben teljes meggyőződésem szerint minden áldozat, melyet az anyagi célok előmozdítására teszünk, [...] nem fognak célhoz vezetni, még az anyagi érdekek terén sem, ha nem gondoskodunk mindenekelőtt a népnek értelmi neveléséről. A népnek értelmi emelésében fekszik legbenső meggyőződésem szerint ezen haza egész jövője.”

Legkedvesebb alkotása az 1868-ban elfogadott népoktatási törvény (XXXVIII. tc.) lett, amely megalapozta a modern magyar iskolarendszert. Az állam először 1777-ben, Mária

Terézia *Ratio Educationis* című – csak a katolikusok által elfogadott – rendeletében szabályozta és centralizálta az iskolaügyet. Eötvös is gyakran hangoztatta, hogy a felvilágosult abszolutista uralkodók voltak az elsők, akik az egyház addigi oktatási monopóliumát megtörték. Az ő szerepe azonban ennél lényegesen jelentősebb volt. Míg Mária Terézia felülről erőltette rá elképzeléseit a magyar oktatásügyre, addig Eötvös a saját szándékairól ügyesen meggyőzte a parlamenti többséget, hogy az akkori Európában is példamutató törvényt elfogadtassa.

A jogszabály nyolc fejezetből és 148 paragrafusból állt. Legismertebb és legfontosabb első cikkelyében kimondta az általános tankötelezettséget, miszerint minden 6 és 12 éves kor közötti gyermek a mindennapos, 15 éves kora betöltéséig pedig az ismétlő iskolát köteles látogatni. A gyermeküket az iskolától „visszatartó” szülőket először figyelmeztetéssel, a későbbiekben fokozatosan növekvő pénzbírsággal sújtotta. A második fejezetben a népoktatási intézetek közé sorolta az elemi és a felsőbb (ismétlő) népiskolákat, a polgári iskolákat és a tanítóképezdéket, melyeket hitfelekezetek, magánosok, társulatok, valamint a községek és az állam állíthattak. A törvény ezek tantervét, tandíját – amelyet „szegény szülők gyermekeinek” nem kellett fizetni –, működésének részleteit is szabályozta, illetve rendelkezett az iskolaszékről, valamint az állami ellenőrzést biztosító tanfelügyeleti rendszerről. Azt is kimondta: ahol a községek képtelenek iskolát építeni, az az állam feladata lesz. Eötvös minél jobban felszerelt, képesítéssel rendelkező, anyagilag is kellően megbecsült néptanítókkal működő iskolákat kívánt létrehozni, hiszen mint azt a tanítókról és a nevelésről 1868-ban mondta: „Kétséget nem szenved, hogy ezen hazának összes tisztviselői közt nincs olyan, akire fontosabb ügy bízott, és ki a hazának ily nagy érdekeit kezelvén, oly csekély jutalomban részesülne. [...] teljes meggyőződésem szerint e hazának anyagi tekintetben is emelkedése sokkal inkább függ a népneveléstől, mint bármi mástól [...]” Vagy, ahogy ugyanebben az esztendőben kijelentette: „[...] azon tényezők között, melyek minden népnek jólétére és ezáltal az államoknak hatalmára elhatározó befolyást gyakorolnak, egy-egy fontosabb nincs, mint a népnek értelmi műveltsége; és innen van, hogy jól rendezett állam nem létezik, mely a népoktatás célszerű elrendezésére figyelmet nem fordítana.”

A népiskolai törvény részben megelőzte a korát, hiszen Angliában csak 1870-ben, Olaszországban 1871-ben fogadták el az általános tankötelezettséget. Hatása abból a szempontból is felbecsülhetetlen, hogy jelentősen emelte a népesség műveltségi szintjét, ezzel pedig részben el is érte kitűzött célját. Eötvös 1870-es, a közoktatás állapotáról szóló mintaszerű jelentése – az első ilyen jellegű, teljes körű hazai felmérés – szerint még csak „a tanköteleseknek 48,15 százaléka jár tényleg iskolába”. 1892-ben ez az arány már 81% fölötti volt. Az analfabetizmus tekintetében ugyancsak gyors fejlődésnek lehetünk tanúi. 1880-ban még 58,7%, 1910-ben viszont már csak 33,3%, a magyar anyanyelvűek között azonban mindössze 18% volt az írni-olvasni nem tudók aránya, ami – bármilyen meglepő is ez napjainkban – európai összehasonlításban akkoriban a középmezőnyt jelentette. Magyarország csak Klebelsberg Kunónak az eötvösi politikát folytató népiskola-építési programja eredményeként érte el a nyugat-európai átlagot: 1940-ben már csupán 6% körül volt az analfabéták aránya. (Sajnos napjainkban a funkcionális analfabéták aránya a legoptimistább számítás szerint is bizonyosan magasabb ennél...)

„Most Európának ezen helyén más nemzetnek, mint valóban civilizált nemzetnek, nincs helye” – hangoztatta Eötvös. Klebelsberg ugyanezt emlegette, s azóta is egyre csak erről beszélünk. Eötvös a népiskolák fejlesztését tekintette a haladás egyik legfontosabb tényezőjének. Az oktatást nemcsak az értelmi képességek kibontakoztatása, hanem a jellemnevelés szempontjából is döntőnek tartotta, ezért olyan nemzeti ügynek tekintette, amelynek prioritást kell élveznie. A magyar kultuszminiszterek közül elsőként sikerült ezt elérnie.

Ujváry Gábor

A zene: fölmérhetetlen előny!

Dr. Pukánszky Béla nevelési eszményről és zenei ideálokról

*„A csellózó rektorhelyettes.” E szeretetteljes jelzős szerkezet társult a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának és a Pécsi Tudományegyetem vendégtanárának neve mellé, amióta – két évtized pedagógiai „kerülőt” követően – ismét pódiumra lép „eredeti minőségében”, gordonkaművészként. Pedig a zene mint világkép, értelmezési keret mindvégig meghatározó befolyást gyakorolt a professzor embereszményére, amelyet tanárnemzedékek tettek a magukéva neveléstörténeti tankönyvei révén. **Pukánszky Béla**, ha csak teheti, ma forró hangulatú kamarakonzerteket ad, konferencia-előadásainak témajaképpen pedig a zene és a pedagógia kapcsolatát választja.*

Marton Árpád

– Utad a csellótanári munkakörből vezetett a szegedi egyetem oktatási rektorhelyettesének székéig. Közben föláldoztál egy ígéretes művészkariert a neveléstörténet oltárán. Mégis úgy érzem, a váltás nem okozott törést, két hivatásod valahol találkozik egymással.

– Miután végeztem a szegedi zenetanárképző karon *Báthory Sándornál*, ám kamarazenési álmaimat keresztülhúzta a sors, egy évtizeden át valóban zeneiskolában tanítottam a hangszeremet. A tanítás elmélete mindig is érdekelt. Kézenfekvő volt, hogy elmélyítsem pedagógiai ismereteimet. Karizmatikus professzorom, az ugyancsak zenei képzettségű *Mészáros István* pedagógia-történész hatására aztán eldőlt a sorsom. Egy darabig úgy tűnt, eltemettem zenész éneket. Még valamiféle szégyenérzet is munkált bennem, amikor a főiskolára kerültem, mit keresek muzsikus létemre az elméleti emberek között. Öreg fejjel úgy látom, amit tudósként megtehettem, azt megtettem, és végre föl szabadultam zenélhetek *Dombiné Kemény Erzsébet*tal. Életem nagy ajándéka, hogy ezt újra megtehetem.

– **Mi ösztökélt, hogy ismét pódiumra lépj? Valamifajta megmutakozási vágy?**

– Annak idején nem tartoztam a sikeres előadók közé. Nyarakat töltöttem azzal, hogy zárt ajtóknak mögött gyakoroltam balatoni kulipintyónkban. El kellett telnie bizonyos időnek, hogy beérjen a bennem lévő zenei és stílusérzék. Hogy miért próbálok magam megmutatni? Szavakba nem önthető lelki szükséglet. Pontosan ismerem a technikai korlátaimat, de annál jobban örülök a szépen megformált gesztusoknak és íveknek. Jó hallani a közönség pissenés nélküli, áhítatos csöndjét egy-egy lassú tételnél. Egész más ez, mint amikor egy professzor köhécselve a katedrára lép, és rossz artikulációval fél igazságokat hirdet. Itt koncentrációban, intenzitásban, kifejezőerőben az elsőtől az utolsó tizedmásodpercig karban kell lenni. A közönség figyelme óriási katarzis.

– **Persze a kutató nem hagyja cserben a muzsikust. Olyan műveket fedeztek föl a zeneszeretőknek, mint például D’Hervelois ínyenc francia barokk alkotásai. Egy művelődéstörténész szenvedélye kell ahhoz, hogy ezek a darabok megszólalhassanak.**

– Nem mind új fölfedezés, a D’Hervelois-szvitet már növendék-ként is játszottam, de tény, hogy nagyon ritkán hallható, viszont jó játszani. Nem mondhatnám, hogy filológiai hajlam vezérel. Inkább auditív típus vagyok. Ha itt-ott meghallok valami szép csel-lóművet a barokk és a késő romantika közötti időből, igyekszem megszerezni. Schumann hegedű-zongora szonátájának átíratát például nemigen játsszák Magyarországon. Teljesen más ügyből kifolyólag jártam Barcelonában. Legnagyobb örömöm volt, amikor a hivatalos program szünetében bevehettem magam egy

Portré

zeneműből. Egy halom kottát vásároltam meg. Köztük olyan darabokét is, amelyek nekem már korábban megvoltak, de réges-rég kölcsönadtam a növendékeimnek...

– Neveléstörténészként másként állsz hozzá egy adott kor zeneművéhez, mint teted csellista korodban? Vagy megfordítva: számított-e neveléstörténészként, hogy miként értelmezted egy-egy korszak zeneművészetét?

– Amikor a *Neveléstörténetet* elkezdtem írni – később *Németh András* barátommal fejeztük be, mert rájöttem, hogy a huszadik század neveléstörténete átfoghatatlan egy ember számára –, az volt a vágyam, hogy tág határu pedagógiatörténetet írjak. Amikor mondjuk a reneszánszról van szó, nemcsak pedagógiai szempontokat igyekeztem érvényre juttatni, hanem szellemtörténeti, stílustörténeti érdekességeket is. Persze ez képtelenül nagy vállalkozás. De segít, ha az ember tudja, mi is az a fin du siècle életérzés, hogy milyen zeneművek és festmények születtek az adott korszakban. Milyen volt a gyerekről alkotott kép? Amikor koncertezem, akkor mindez nem segít. Akkor az előadás a feladat, nem az értelmezési keret kijelölése. Utólag tudom csak megköszönni tanárainknak, hogy növendékként annyi életélménnyel láttak el, amennyi elég a zene megszólaltatásához.

– Bartók, Kodály és Dohnányi országában ma sokan úgy tekintenek a művészeti oktatásra, mint valami szükségtelen dologra. Pedig a lélek formálása mindig jegyben járt a zenei képzéssel. Más teoretikusok a zene delejező hatásától óvtak. Pedagógiai szemszögből milyen funkciói vannak a zenének?

– A görögök ismerték a zene lélekrontó és léleknesesítő hatását. Ismerjük Platón és Arisztotelész téziseit a pánsípról és a fuvaláról. Ők a kitharát helyezték mindenek fölé. Számomra a zene életszükséglet. Mindennapi táplálék. Mielőtt nagyképűséggel vádolnak, hozzáteszem, hogy a könnyűzenéből is sok mindent befogadó füllel hallgatok. Szerencsére ma elérhetők olyan előadások, amelyekről nekünk, növendékeknek, fogalmunk sem volt. A mai fiatalok hihetetlen bőségből válogathatnak, miközben – igazad van – sok mindenből kimarad ez a nemzedék. Az apály oka, hogy míg mi a Kodály-módszer jegyében minden nap tanultunk zenét, ez az intenzív zenei képzés ma inkább kivétel. Holott, váljék bár belőle mérnök, orvos vagy ügyvéd, az a gyerek, aki korán megmerítkezett a zenében, fölmérhetetlen előnyre tesz szert. A zenei nevelés hozzásegít, hogy komplexebben lássa a világot, kiegyensúlyozottabban fejlődjenek a készségei, mindemellett pótolhatatlan közösségi élményt, az egymásra figyelés tapasztalatát nyújtja.

– Miért érezzük a cselló hangját annyira emberinek?

– Talán mert annyira közel áll az énekhanghoz, a vox humanához. A cantilénára való képessége ritka. Nem véletlen, hogy annyi költő énekli meg a hangját. Nyekeregni is nagyon könnyű rajta, vékony az az ösvény, ahol a kifejezés is megjelenik. Fizikai adottságtól, technikai fölkészültségtől is függ, ki mit képes megszólaltatni rajta. A legszebb hangszerek egyike.

– A csellistának át kell ölelnie a hangszerét. Személyes a kapcsolatod a hangszereddel? Van saját „személyisége”?

– Egy nemes hangszer lendületet ad. Növendékkoromban nemigen lehetett magas kategóriájú hangszerekhez jutni. Mostani hangszerem egy mittenwaldi manufaktúrában készült. Nem mesterhangszer, de mester felügyelete alatt építették. *Rácz Pál* és *Jámbor Csaba* hangszerész barátaim kihozták belőle a maximumot, amit egy ilyen hangszerből ki lehet hozni. Sokféle tényező befolyásolja a hangzást. Nemcsak a húrok anyaga, hanem például az is, hogy egy adott korban milyen öltözékben hallgatták a muzsikát. A túlcspikézett ruhaköltemények állítólag megváltoztatták a koncerttermek akusztikáját.

– Lám, ismét összetalálkozik muzsikusként és szellemtörténész! Lehetséges, hogy „pályaelhagyásod” felnyithatja a hivatásos zenészek, zenetanárok szemét bizonyos szempontokra?

– Utólag úgy látom, nem voltam jó zenetanár. Egy ideig valóban úgy éreztem, jó lenne sokat beszélni régi kollégáimnak elmétről, zenepedagógiáról. Amit '89 előtt pedagógia címen tanítottunk, azt nem érdemes pedagógiának nevezni. Ezért is kezdtem el alternatív pedagógiákkal és pedagógiatörténettel foglalkozni. Úgy éreztem, a zene mellett egyedül ez képes boldoggá tenni. Az viszont nem biztos, hogy profi zenészeknek tudnék még bármit mondani. Csodálatos fiatal tehetségeket hallgathatunk. Nem szeretnék a legjobb csellista lenni a neveléstörténészek, és a legjobb neveléstörténész lenni a csellisták között. A zeneiskolát hihetetlen életválság közepette hagytam ott. A Gondviselés kezét inkább a visszatérésben látom. Amit az akadémiai-tudományos pályafutásban elérhettem, elértem. De nem szeretem, ha doktornak neveznek. Az életem hátralévő részében, ha lehetne, inkább muzsikálnék. Ott nem számít, hogy az ember profeszor-e vagy sem.

Biztassuk egymást a jóra!

A gyermekek és a felnőttek szeretetéről Bőjte Csabával

*Csaba testvér közszeretnek örvendő nemzeti jelkép. Barna csuhás székelyföldi ferences, aki maga köré gyűjtötte Erdély és a Partium árváit. Nem tett mást, mint valóra váltotta evangéliumi és szerzetesi küldetését. Egyszerűsége, közérthetősége, megalkuvást nem ismerő egyenessége olyanokat is mellé állított az árvák segítőjéül, akiknek jóakarata a hagyományos intézményes keretek között talán sosem talált volna utat a rászorulókhöz. **Bőjte Csaba** titka: könyvben, tettekben, lelki beszédben és szervezetépítésben egyformán sallangtalan, lényegre törő. Szívünkbe lát, olyan mélyre, ahol jóság lakik.*

Marton Árpád

– Papi életedre készülöben, amikor mit sem sejtettél róla, hogy az erdélyi árvák apja leszel egy nap, szabványosabb szerzetesi jövőt képzeltél el magadnak?

– '89 előtt, de mostanság éppúgy nagyon sok kérdés van az emberekben. Ezekre próbálok a magam hitével, világnézetével, keresztény gondolkodásával választ adni. Tudom, hogy az eszmék piacán sokan próbálnak válaszokat adni ugyanezen kérdésekre. Én csupán biztathatom embertestvéreimet, hogy a kétezer éves egyház válaszait is próbálják meg elolvasni. Mérlegeljenek, döntsenek szabadon!

– Ahol megjelenysz, tömegek várnak. Egy politikus sem számíthat ekkora érdeklődésre. Van valami módszered, ami ilyenkor diadalt arat?

– Jézus maga is azt mondja: jobb nektek, ha én elmegyek, mert új vigasztalót küldök nektek, a Szentlelket. Azaz Jézus maga is azért jött, hogy vigasztaljon, bátorítson! Izajás prófétának is azt mondja az Úr: menj, és vigasztald meg az én népemet. Úgy gondolom, hogy ha Istennek ez az egyik legszebb vonása: vigasztaló, bátorító, erőt adó, akkor nekem sincs más dolgom! Bárhová megyek, tudatosan kerülöm, hogy ócsároljam, számon kérjem vagy elítéljem az embereket. Ehelyett a drukkolás a dolgom: hajrá, mindent bele! Kimegy az ember egy hokimeccsre. A nagy, langaléta játékosoknak is jólesik, ha valaki drukkol nekik! Nekem az a dolgom, hogy drukkoljak az embereknek. A gyerekek, aki szeretné megoldani azt a fránya számtanpéldát, de sehogy sem megy. Ha én drukkolok neki, ő hálás ezért. Mindenkinek javaslom, próbálja ki! Drukkoljon a kedves feleségének, férjének, szomszédjának, beosztottjának. Mindannyiunkat azonnal szívesebben látnak majd! „Drágám, de jól áll az a ruha rajtad!” Még ha nem is teljesen igaz, akkor is mennyire jólesik, nem igaz? Biztassuk egymást a jóra! Mindjárt szívesebben lesznek az emberek a társaságunkban.

– Szavaidat mindenekelőtt az hitelesíti, hogy teszel, bizonyítasz az igazságok mellett, amelyeket hirdetsz. De megvan-e mindig benned ez az erő? Betévedt hozzád egy árva, aztán jött három, aztán öt, és most már kétezerrel is több gyermekről gondoskodtok. Nem volt elbizakodottság belevágni? Aki emberekkel foglalkozik, tanít vagy gyermeket nevel, mind fölteszi magának a kérdést: hol az a határ, ahonnan több már nem

Fotó: Somogyi-könyvtár, Szeged

vállalható? Ami meghaladja az erőnket, aminek vállalásába belerokkanunk.

– Az embernek el kell döntenie a lelke mélyén, hogy hisz-e a szeretet végső győzelmében. Hiszek-e a jóban, a szépben, az igazban? Mondok egy példát. Vezetek. Stoppol egy férfi. Fölveszem. Kérdezem, hova megy. Azt mondja, a feleségéhez. És mond egy csúnya jelzőt. Leállítom az autót, és azt mondom: szálljon ki! Miért? – kérdezi az én emberem. – Mert aki így beszél a feleségéről, azt én egy tapodtat nem viszem az autómon – felelek. Esett az eső, sötétedett. Láttam, az atyafinak nemigen van kedve kiszállni. Erre azt mondtam neki: ha mond valami jót a feleségéről, elviszem. Rám néz, s azt mondja: finom palacsintát süt. Sepsiszentgyörgyön történt az eset. Mire elértünk Bikszádig, az atyafi szinte szentté avatta nekem a feleségét. Kiderült, hogy az asszonyka „csak” szült három szép gyermeket, disznót nevel, a majorságot is rendben tartja, vetemény is van – hát milyen ügyes az ő felesége!

Azt hiszem, a mai világban valami nagy nyoszogás van, a média is mint valami kecsapot, önti ránk a siránkozást. Az embereknek szinte jólesik siránkozni, hogy rossz az anyós, a feleség, a főnök

Beszélgetés

meg a plébános és a polgármester. Mindenkit lesajnálunk. Micsoda divat az, hogy valaki megkérdezi: hogy vagy? – mi meg azt feleljük, jaj, de depis vagyok. Ugye, milyen menő meg cool? Szinte szégyelljük kimondani, hogy nagyszerűen! Hogy valami szép meg jó! Tudatosan szembe kell állnunk ezzel az árral, amit ránk akarnak fröccsíteni. Gondolkodjunk pozitívan! Akármerre nézünk, rá kell jönnünk, hogy jobbak a mai feltételeink, mint az elmúlt ezer évben bármikor! Ha mondogatom: ilyen jó dolga a magyar embernek sosem volt, sokan fölháborodnak. Legyünk végre őszinték! Ha a fantáziánkhoz hasonlítjuk a mai világot, persze hogy a béka feneké alatt vagyunk. Mert nagyon jó a fantáziánk! De ha a realitást nézzük? Nézzük a közlekedési feltételeket! Én ma Déván fogok lefeküdni. Olyan jó tudni, hogy a határon nem fognak velem „szőrözni” amiatt, hogy viszek magammal egy csomó lekvárt, amit az itteniek küldenek az árváimnak. Szídjuk az egészségügyet. Azt mondja valaki: akármilyen székelly ember vagyok, itt bent román szív dobog. Nézek rá. Kiderül, szívátültetésen esett át Bukarestben. Lássatok csodát: a román szív kompatibilis a magyar ember testéhez! Húsz évvel ezelőtt zörgethetett volna azért a szívátültetésért! Lakáskörülmények? Sokan mondják, milyen nehéz a sorsunk. Az enyém vagy húsz kilóval nehezebb – felelem erre. De az átlag is vagy tíz kilóval nehezebb a kelleténél. Mire panaszkodunk?

– **A tünetek, amelyekre gyógyírt igyekszel nyújtani, egy társadalom betegségének tünetei, ahol legfőbb problémánk, hogy**

hányadik multimédiás szerkezetet szerezzük be, miközben gyerekek csellengenek otthon híján. Harag vagy inkább szájalom tölt el, ha a társadalom felelőtlenségét látod?

– Sokszor jut eszembe Zeffirelli Jézus-filmjének jelenete, amikor a kis Jézus táncol az emberek fiaival. Gondolom, ott is volt egy csomó újságíró. Kíváncsian lesték: lám, eljön a nagy Isten a földre. Ugyan, hogy osztja majd ki az emberiséget? Kihegyezve várták a paparazzik. Erre jön Jézus, és elkezd kergetőzni, bújócskázni, iapiacsozni. Kecskét őriz, fűrészel. A csuda enné meg! Úgy tűnik, jól érezte magát harminc évig emberbőrben, köztünk! Sok sebzett embert, sok fájdalmat láttam, mégis hiszem, hogy nem olyan rossz ez a világ. Azt is láttam, hogy mennyi jó ember van! Amikor szídják a magyarokat, mindig azt mondom: ne szídják az én népemet, mert ha olyan rossz lenne ez a nemzet, hogy tudtam volna ma is kétezer-kétszáz gyermeknek enni adni?

– **Te fiaidnak meg lányaidnak nevezed őket. Ők apjuknak neveznek téged?**

– Húsz év elteltével kicsit inkább nagytata lettem már nekik. Több is akad, aki nálunk kezdte az óvodát, és azóta egyetemet végzett. Minden évben azzal kezdem a szociális munkát, hogy kimegyek a nyomornegyedbe, és aki még nem volt fürödni, azt elviszem a közeli tóra. Pár éve látom, hogy ott ácsingóztak a nagy, érettségizett kajlák. Fordultam még egyet a busszal, őket is elvittem. Amikor kezdek átöltözni, látom, hogy a nagyfiúk szépen eljátszanak a kisebbekkel a vízben. Leültem egy fa alá, és azt

Fotó: Somogyi-könyvtár, Szeged

éreztem: hoppá, nagytata lettem. Igen jó érzés volt! Mint mikor az ember kutat ás. Nem ő tölti bele a vizet. Magától telik meg. De a kutat mégis ő ásta. Felnőtt egy generáció. Hála Istennek már háromezred munkatárs van a kétezer gyerek mellett. Lehet, hogy ők még jobban csinálják. Úgyhogy én csak jövök-megyek, fontoskodok.

– **Jézus azt mondja tanítványainak: nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket. Neked is ezt mondják a gyerekeid. Minden szülőnek és tanárnak ezt mondják a gyerekek... Mindjüket meg tudtad szeretni, minden rosszassággal együtt?**

– Meggyőződése, hogy Isten nem teremt selejtet. Egy sincs köztünk, akiből Isten kispórolt volna valamit. Ha én valakire azt mondom, rossz vagy selejtes, igazából mintha azt mondanám: Uram, meglöktek, miközben teremtetted? Spicces voltál? Péntek volt már, és csak úgy összezsáptad? Káromkodás, ugye? Ha előkerül egy Van Gogh-kép, lehet azon akármennyi légyiszok vagy pókháló, attól az eredeti alkotás, egy zseni műve! Azt a gyermeket, akit karodban tartasz, akármennyi „légyiszok” van is rajta, a mennyei Atya teremtette! Azt mondom: menj haza, és te is éld át azt a nagy dolgot, hogy a mennyei Atya, Isten alkotása vagy. Ez erőt ad az embernek, hogy önmagát elfogadja, de ahhoz is, hogy a társát elfogadja, és lehajoljon a bajban lévő emberhez.

– **Ferencesként az Úristen szemével tekintesz rászorulóra, tárogatóra egyaránt. Amikor a régiek adakoztak, azt mondták: „fogadja Isten nevében.” Mennyire tartod fontosnak, hogy mindazok, akik segítenek, tudatában legyenek annak, hogy az isteni, teremtő szeretet eszközei?**

– Táborban voltak a múltkor a gyerekeim. Családokhoz voltak szétszórva. Elmentem, hogy megköszönjem. Azt mondtam: nem tudom, hogy önök kicsodák. Azt sem, hogy hogyan élnek. De egy dolgot mondhatok. Hogyha majd haláluk után bekopogtatnak a mennyország kapuján, és Jézus Krisztus azt kérdezi: maguk kicsodák, akkor bátran feleljék: Uram, hát nem emlékszel? Egyszer két hétig nálunk táboroztál! Aki jót tesz, aki jószágos, az valami módon Isten jószágának válik részesévé.

– **Egyik kötetedben azon méltatlankodsz, micsoda aránytalanság, hogy milliókat dobálunk ki fölösleges limlomokra és milliárdokat bankok konszolidálására, miközben az árva gyerekek számára úgy kell összekalapozni a napi betevőt. Főlötölt bennem, vajon nem lett volna-e célszerűbb, ha forradalmárnak állsz. Aztán lapoztam néhány oldalt, és azt olvastam: a szeretet forradalmára van szükség. Mit értesz ezen, és hogyan csatlakozhatunk?**

– Mindig azt mondom: jó dolog jónak lenni. Jó dolog szeretetben élni. Én is élvezem, amit csinállok. Ha az egyház boldognak nevez egy Kalkuttai Teréz anyát, az azért lehetséges, mivel minden nehézség ellenére boldog volt! Hiszem, hogy a Tízparancsolat meg a szeretet parancsa a boldogság iránytűje! Nem erőltetnünk kell egymást arra, hogy jók legyünk, hanem bátorítani: merd! Merd szeretni a feleségedet, a szomszédodat. Megállít a rendőr. Pár jó szó, és azt mondja: na, menjen! Ha elkezdem jól összevissza szidni, mire mentem volna? Egyik fiú négy tantárgyból bukásra állt. Mondom neki: mosolyogj arra a tanító nénire! Próbálj figyelni rá! Eredményesebb, ha szeretettel élünk! Jézus Húsvét

hajnalán föltámad. Hát nem mondhatta volna: „Na, fiúk, ehhez azért pofa kellett”? Eljövök ide közétek, kenyeret szaporítok, szépeket mondok nektek, ti pedig megfeszítetek? Péter! Három évig etted a kenyeremet, és egy idegen kellett, hogy segítsen a keresztemet hordozni? Hát nem szégyelled magadat? Mondhatta volna mindezeket. De mit csinál: tüzet rak, halat süt, megköti a hálójukat, és azt mondja: gyertek, reggelizzetek. Azt mondja Péternek: szeretsz engem? Nem számon kér, nem veszekedik! Ha akkor jól kiosztja Pétert, Jézus ott is maradt volna a fene nagy igazával.

Hallgatok a múltkor egy férfit. Nagyban szidta a feleségét. Jórészben igaza is volt. Azt mondom neki egy idő után: nézd, neked most döntened kell. Vagy az igazság, vagy a feleséged. Mindkettő nem lehet a tiéd. Én a te helyedben átölelném a feleségemet, és azt mondanám: kicsik vagyunk, maflák vagyunk, egy marék porból teremtett az Isten, gyere, kapaszkodjunk egymásba, könnyebb lesz úgy célba érni. Ha minél többen megtapasztaljuk, hogy jó jónak lenni, magától fog megváltozni a világ!

– **Tékozló fiaidra meddig vársz?**

– Minden gyerek más és más. Hozzánk kudarcokkal jönnek. Megkérdezed: mi akar lenni. Azt feleli: semmi. El kell kezdeni szeretni azt a gyereket. Első, hogy menj, és fürödj meg! Levágjuk a hajad, a körmöd. Na, fordulj meg, hadd lássuk, milyen szép vagy! Kap vacsorát, kialussza magát, ad az ember egy pár puszit neki – és az a gyerek szebbé lesz. Az az asszony, akire a férje szeretettel pillant, szebbé lesz. Ha az asszony úgy néz rá, hogy az én uram a világ legerősebb embere, az az ember le tudja hozni a csillagokat. Ha a gyerekre jószággal nézel, lassacskán megszépül. A gyerek olyannak látja magát, amilyennek az én szemem látja. Ha az én szememben azt látja, hogy ő aranyos és kedves, azzá válik. Ha megfogalmazhatnánk kívánságokat a túlvilágra, én egy nagy ablakot szeretnék, ahová kikönyökölhetek, s láthatom, egyik meg másik gyerekből mi válik. Milyen ügyesen meg-nőszült, milyen szép gyerekei vannak. Talán még le is nyúlhatok, hogy egy-egy követ elvegyek valamelyik elől.

– **Ha mindez ennyire egyszerű, úgy csak „rosszul” vagyunk emberek?**

– Amikor azt mondják, hogy nekem „karizmám van”, mindig azt mondogatom: aki ugyanazt a receptet ugyanúgy megcsinálja, annak ugyanolyan piskótája lesz. Saul egy terrorista, amikor Jézus megszólítja: Miért üldözöl engem? A párbeszéd vége, hogy Saul megtér, apostolként bejárja a világot, és élete végén megírja a világ legtöbbet idézett költeményét, a szeretet himnuszát. „A szeretet türelmes. A szeretet mindent eltűr, mindent elhisz...” Jézus kézen fogja ezt az embert, és hosszan vezet. Hiszem, hogy minden emberben ott van egy szép szeretethimnusz. Az a dolgunk, hogy ezt egymásból „kiszerezessük”.

Fotó: Nagy Gábor

De nehéz...

Aczél Petra

Vége a késői lefekvéseknek és a késői keléseknek, az estére csúszó ebédeknek, a hatalmas, cukorlevű dinnyék evésének, a megtornyozott fagyaltoknak és a tömött vonatoknak, a vízbuborékos, nagy derűtartalmú nyárnak.

Lehet, hogy a hőmérséklet még kánikulai, de már szól reggel az ébresztő, leragad este a szem, pontosan kiszámított az ebédelés, a dinnyébe egy bizonyos Lőrinc nem is mondom, mit csinált, és az ősz közelebb lép a hűvösödő reggelekkel és napnyugtákkal.

És az iskola is közelebb lép, avagy mi hozzá. A nyár csak június elején tűnik felszabadítóan hosszúnak, augusztus végén már nyúlfarknyi, akár egy elhaló, trillázó madárfütty. Volt egyáltalán nyár?... Idén talán meg sem tartották! Az augusztus 20-i tűzijáték fényei még egy pillanatra megvilágítják azt, ami elmúlt, és szeptember elején újra alig lehet elférni nyolc előtt a buszon az iskola- és hátizsákoktól. A rádióadók – meglehetősen tapintatlanul – unalomig játsszák a „De nehéz az iskolatáska” című opuszt, amelyben egy bizonyos Peti legott az iskolakerülést fontolgatja, majd később egy kislány delejes hatására letesz meggondolatlan tervéről. Mindenesetre szeptember legelején a diákság megindul, hogy újabb tíz hónapig koptassa, vésse, rajzolja, borogassa, emelvénynek használja és könyveivel bélelje az iskolapadot.

A visszatérés mindig nehéz. Még egy olyan korban is, ahol éjjel-nappal kapcsolatban vagyunk. FOMO (fear of missing out) – így nevezik angolul azt a „betegséget”, amely a virtuális közösségekből és a folyamatos aktivitásból való kimaradás félelmét jelöli, ezért kell mindent lefényképeznünk, megírunk, kipsztoznunk – a tanítványaink korosztályának mindenképpen.

Egy ilyen korban a valóságos iskola valóságos közösségébe visszatérni valóban nehéz. Nehéz, mert újra el kell indulni, szembe kell nézni, helyet kell keresni, lendületet kell venni, neki kell rugaszkodni. Nehéz, mert a kis- és nagykamaszkor napról napra változó kedélyvilágát most hozzá kell igazítani 30-40 hasonló kedélyvilághoz. És közben haladni kell: az anyaggal, a leckével, a felkészüléssel, a nyelvtanulással, az edzésekkel, a különórákkal és az otthoni feladatokkal. És közben álmodozni kell: életről, játékról, szerelemről és kalandokról. És közben úgy kell tenni, mintha még könnyen menne minden. És közben meg kell érteni, amit a szülők, a tanárok, a rokonok és a szomszédok is mondanak: „hiszen ez életed legszebb időszak, Istenem, de jó is volt gyerekek lenni!..” És közben estig kell tanulni, és másnap mindig dolgozat van.

Az iskolatáska nehéz. Benne van a homályos jövő, a tankönyvsúlyú jelen és a – manapság elektronikus naplóba is rögzített – fényes avagy dicstelen múlt. Benne van a remény és a megadás. Benne van már a felnőttkor komolysága és felelőssége.

A visszatéréskor a szívünk mégis könnyű. Könnyű, mint a nyári közös nevetések és a szünidő boldog, erőt adó percei, az ismerősség érzése. Könnyű: bizalommal és örömmel teli, mint a hazatalálás.

Idézetek

„Meg kell tanítani a gyerekeknek azt, hogy önmagáért élvezzék a tanulást, ne csak azért, hogy jó jegyeket kapjanak. Azok a gyerekek, akik élvezik a kihívások legyőzését, felnőtt életükben is keresni fogják a kihívást jelentő helyzeteket. Nagyobb valószínűséggel ragadnak meg új lehetőségeket, keresnek új módszereket, dolgoznak olyan feladatokon, amelyeknek nincs egyszerű megoldása, és ösztönöznek másokat arra, hogy nehéz problémákon dolgozzanak.”

Csikszentmihályi Mihály

„Az iskolának az a feladata, hogy a kérdést természetes és leküzdhetetlen szokásunkká tegye.”

Örkény István

Fotó: Nagy Gábor

Közösségbe. De melyikbe?

Balázs Géza

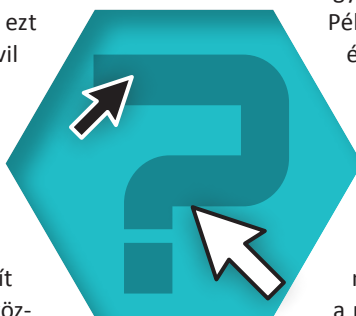
Visszatérés a közösségbe. No de melyikbe? *Közösség* szavunk használata bővül. Korábban a közösség szó az azonos érdeklődésű, azonos érdekeket vagy értékeket valló emberek csoportja volt. Ilyen érdekközösség az osztályközösség és értékközösség egy vallási csoport. Volt nagyközösség és kisközösség. Azután egyre több közösség lett. Ahogy ritkultak a természetes közösségek, úgy szaporodtak a kváziközösségek, s ezt a szó jelentéskörének bővülése is mutatja. A civil rádiózást elkezdték közösségi rádiózásnak nevezni. Ebben még van valami, hiszen valóban kisebb közösségek érdekében, hangján szól. Megszületett a közösségi újságírás fogalma is, utalva arra a modern kori jelenségre, hogy ma már mindenki újságíró lehet, akinél van egy mobiltelefon, s jó pillanatban vesz föl és továbbít valamilyen fontos információt. Amikor a tömegközlekedés elnevezése közösségi közlekedés lett, már mindenki érezhette, hogy a közösség szó jelentése végletesen kitágult.

A szó jelentésfejlődésének legújabb állomásához érkezett, amikor -i képzős melléknévi változata önálló főnévvé vált. Ekképp: *közösségi*. Ebben a formában: Mi újság a közösségin? Fenn vagy a közösségin? Ezzel a különböző kapcsolatkezelő, kapcsolattartó portálokra utalnak. Ezek a közösségik, azaz közösségi portá-

lok az ember egyik legősibb törekvésére játszanak rá: a társ, társak utáni vágyra, arra az érzésre, hogy kíváncsiak vagyunk ismerőseink mindennapi világára. Furcsa, de bizony érthető, hogy a semmitmondó jelzések, beszélgetések világa alapvető emberi igényt elégít ki. A modern eszközök jóvoltából az örök jelenben érezheti magát a közösségi oldal aktív résztvevője. Ennek nyelvi tünetei az „állapotjelző posztok”: Ebédelek, Futottam 8 és fél kilométert, Táborban vagyok, Elkészült a vacsora, Matekot tanulok. – A pillanatnyiség netnyelvi mondatbevezetője lett „Az érzés...” formula. Folytatása leginkább egy „hogya” vagy „amikor” kötőszóval kezdődő mellékmondat. Példák: Az érzés, amikor megérezed a sulis illatát, Az érzés, hogy beleharapsz egy almába, és nincs íze.

Némi grammatikai hiány, mely közösségi hiányt is jelez. A pillanatnyiség közösségeinek korszakába léptünk.

A nyolcvanas évek nagy értelmiségi beszédtemája volt a közösség, illetve annak hiánya. Az okot a politikai rendszerben látták. Eljött a rendszerváltás, sorra alakultak a közösségek. Az informatika világa megsokszorozta a közösségalakítás lehetőségeit. Ma már nonstop (online) valódi és virtuális közösségek egész hálózatában vagyunk, s mintha jóval több lenne a kváziközösség, mint a valóságos, az „ötérzékes”. Egy társadalomkutató nemrég úgy vélte, vége a köegyetemnek, a jövő a virtuális egyetemé. Szerintem nincs igazsága. A valódi közösségek léte antropológiai igényünk. Alkotásuk, alakításuk csak rajtunk múlik. Nem helyettesíthetők. Másra nem mutogathatunk.

„Az emberi kapcsolatok általában a tanulásra vagy a tanításra nyújtanak alkalmat, s elszalasztja az alkalmat az, akij nem akar sem tanulni, sem tanítani.”

Morgan Scott Peck

„A tanár az a gyerek, akij legtovább jár az iskolába.”

Juhász Gyula

„A jó iskola kérdése nem az, hogy »lássuk, mit nem tudsz«, hanem, hogy »mit tudsz«, a te sajátos képességeid (és az intelligenciák legalább nyolcféle formája) szerint.”

Vekérdy Tamás

„Az élet folyamatos tanulás, és az egyik tantárgy, amit meg kell tanulnunk; az emberi kapcsolatok. A világegyetem adja fel a leckéket. Ha nem tanulunk meg egy leckét, akkor azt újra feladja nekünk. Néha osztályt ismétlünk ugyanazzal a személyvel, néha pedig egy új emberrel, de a régi problémával.”

Andrew Matthews

Kultúra és vita

Tanári pályám régmúltba vesző kezdetén sokat vitatkoztunk egymással kollégák, tanári szobában és azon kívül. Vitatémáink módszertani, műveltség tartalmi, általános pedagógiai, etikai kérdések voltak. Hogy példákat is felhozzak: elfogadható-e még az órán a prelekción, a frontális foglalkoztatás, az ún. kérdeve kifejtő módszer, vagy csak a feldolgozásba épített ellenőrzés és csoportmunka az igazi; továbbá: milyen mértékű legyen a „szemléltetés”; hogyan illeszthető a tanítás menetébe a tanulók otthoni munkája. Avagy: milyen legyen a klasszikus és modern irodalom, a népdal, a klasszikus és modern muzsika aránya a nevelőmunkában; hol a határa a személyességnek a tanulókkal való viszonyunkban; hogyan tudjuk összeegyeztetni a követelmény és emberségesség elveit stb., stb.

Heltai Miklós, nyugalmazott gimnáziumi igazgató

Nem emlékszem olyan esetre, hogy idősebb és tapasztaltabb kollégáim a viták során kioktattak volna, arra viszont igen, hogy őszinte érdeklődéssel kérdeztek mint frissen végzetten, mi a tudomány legújabb álláspontja erről vagy arról. Vitáink a kollegialitás szabályai szerint folytak, akceptáltuk a másik álláspontját, s ha egyetértésre nem is jutottunk mindenben, abban igen, hogy véleménykülönbségeink „elférnek” egy közösség keretein belül.

A hivatalos oktatáspolitikai stílusra és illendőségre, a változtatásokat (kivéve, ha világnézeti kérdéssről volt szó) szakmai viták is megelőzték, melyekben hangot kaphattak az ellenvélemények. Formálisan hozzászólhatott a pedagógustársadalom például az úgynevezett politechnikai nevelés ügyéhez, avagy az érettségi tantárgyi struktúrájának, illetve eredményei minősítésének kérdéseire. Ez utóbbi példát azért is érdemes feleleveníteni, mert a pedagógusok kritikája (amely jelentős támogatást kapott a tudományos műhelyektől, sőt a makrotársadalomtól is) utóbb elérte ezeknek az áterőltetett változtatásoknak a visszavonását.

A pedagógusok vitakultúrája és szakmai aktivitása tehát kevésbé demokratikus körülmények között is eredményt hozott.

Nem akarom a hatvanas-nyolcvanas évek közötti korszak oktatáspolitikáját idealizálni – köztudott, hogy ideológiai-világnézeti kérdésekben nem volt és nem lehetett vita. Az azonban kétségtelen, hogy ezt leszámítva pedagógiai kérdésekről pedagógiai viták folytak – a tárgyhöz méltó vitastílusban, voltaképpen még a politika oldaláról is. Alighanem szerepe volt ebben annak is, hogy az akkori pedagógusgenerációk pályafutásuk jó felében polgári körülmények között szocializálódtak idősebb társaiktól tanulhatták a pedagógus-etikát.

Már a kilencvenes évek elejétől észlelhető volt, hogy a tantesületi viták súlypontja szakmai kérdésekről oktatáspolitikaiakra tevődött át. Sűrű egymásutánban jöttek a „reformok”, s a jobb sorsra érdemes tantesületek – jobb híján – arról voltak kénytelenek vitázni, miként hajtsák végre az új és legújabb törvényeket, rendeleteket. Az „autonómia” jegyében az önálló szellemi alkotómunka végrehajtó jellegű adaptációvá fajult, amit ráadásul a tantesületi demokrácia csúcának nyilvánított a hivatalság. Ezzel a viták óhatatlanul átpolitizálódtak, jóllehet a tantesületekben kevésbé, annál inkább az intézményvezetők és fenntartók relációiban. A tantesületi vitaszellemet azonban sajnálatosan visszaszorította ez az átalakulás.

Része lehetett ebben annak is, hogy az oktatáspolitikai viták színtere egyre inkább a tömegmédiá lett, s ezen a szinten az oktatáspolitikai viták stílusa egyre kulturálatlanabbá vált. Nem is csodálkoztam tehát azon, hogy a kioktató stílusú, ellentmondást nem tűrő véleményterror hatására kollégáim egyre inkább visszahúzódtak a véleménynyilvánítástól.

Hiába hivatkozik ugyanis közérdekre, szakmai érdekekre az, aki álláspontját a kétségbevonhatatlan igazság kinyilatkoztatásaként fejt ki. Az ex katedra kijelentésekhez csak kétféleképpen lehet viszonyulni: boldogan magunkévá tenni a kihirdetett igazságot – vagy irtózással undorodni attól, amit a nyilatkozó, mint téves, eretnek, tehát kárhózas tant exkommunikál. Az ilyen első személy-központú kinyilatkoztatás hallatán senkinek soha eszébe sem ötlhet affajta kóros gondolat, hogy a társadalmi-politikai kultúra közegében az első és második személy együtt kellene fogalmazzanak, hogy mondanivalójuk közös termék és így az együttes munka alapja lehessen.

Az aztán még külön szerencsétlenség, hogy a politikai indíttatású és célzatú oktatáspolitikai véleménynyilvánítók jó részénél szemmel láthatólag hiányzik a szakmai műveltség és tapasztalat. Csodálkozhat-e bárki, ha a pedagógus közösségek az olyan vitákhoz nem szeretnek hozzájárulni, melyeknek pedagógiai tartalma hiányos, irányzatok stílusa pedig, ki kell mondanom: kulturálatlan. Márpedig – úgy hiszem – a kultúra kérdéseiben a kulturálatlanság eszközeivel nem lehet megnyugtató konszenzust elérni.

Az elmúlt hetekben az Országgyűlés módosította a köznevelési törvényt, a módosítás szerint az állami és önkormányzati fenntartású köznevelési intézmények pedagógusai pedagógus kar tagjaiként dolgozzák majd ki a pedagógus etikai kódexet, s létrehozzák a kódex betartását felügyelő testületeket. Az elfogadást megelőzőleg vita tárgya volt a Kar felállításának módja, ezt a kérdést a törvénymódosítás most eldöntötte. Lehet, hogy nem a legszerencsésebb a választott eljárás, viszont az eddig felhozott ellenérvek nem alkalmasak arra, hogy az ügyről további kulturált vita induljon a legérdekeltebbek, a pedagógusok körében. Néhány példa a különböző fórumokon megjelenő ellenvéleményekből: a létrehozandó Magyar Pedagógus Kar a bizalmatlanság és a megfélemlítés kultúráját erősíti majd meg; a pedagógusokat, iskolaigazgatókat és szülőket – teljesen értelmetlenül – belekényszeríti egy állam által létrehozott korporációba, ami a jelen körülmények között nem szolgál semmi mást, mint a kölcsönös feljelenthetőség alapján és csatornáinak létrehozását, a bizalmatlanság, megfélemlíthetőség és közöny kultúrájának megerősítését. Az etikai kódex a pedagógusok feletti totális állami kontroll egyik legfontosabb eszköze lesz stb. Természetesen ilyesmikről a törvényjavaslatban egyetlen szó sincs, s a javaslattevőknek tulajdonított szándék észérvekkel nem bizonyítható.

Pedig pedagógus etikai kódexre szükség van, és arra is, hogy kulturált vita során minél szélesebb körű konszenzussal fogadtassék el.

A pedagógus naponta, óránként, sokszor ötpercenként kerül olyan helyzetbe, hogy emberek (csupa nagybetűvel írt emberek: gyermekek, kamaszok, ifjak) igazságérzetét, azaz az élet értelmébe vetett hitét alapozhatja meg (vagy rombolhatja le) egy életre. Az iskolai életnek és kapcsolatrendszernek vannak olyan szegmensei, amelyekkel kapcsolatban le kell szögezni a pedagógiai szempontú összeférhetetlenségeket, ha úgy tetszik: tilalmakat. A pedagógusok nagyobb része – hallgatólagos konszenzus alapján – ennek tudatában is van, s kodifikáció nélkül is betartja azokat a normákat, amelyek az etikai vétségeket kizárják, hiszen hivatásszerető, becsületes emberek. Nagyobb részük, de nem mindenki, mivel a pedagógusképzésben ezek az ismeretek egyre szűkebb helyre szorultak, s mivel az őket szocializáló társadalmi környezet értékrendje is nagymértékben elbizonytalanodott.

Maguknak a pedagógusoknak alapvető érdeke, hogy ezeket a kérdéseket a lehető legszélesebb körben megvitassák, a kodifikálás legkisebb közös többszörösét megtalálják, legitimitásukat kétségbevonhatatlanná tegyék, létrehozásának és felügyeletének szervezeti formáját kialakítsák. Számos „szakma” természetesen tartja, hogy kamarai kódexe tartalmazza hivatásuk gyakorlásának etikai feltételeit is. Miért lenne ez másként egy olyan kiváltképpen emberközpontú hivatás esetében, mint a miénk?

Ismereteim szerint az Amerikai Egyesült Államokban erre is található számos – igen jó – példa! (Másra is persze.)

Ezzel kapcsolatban olvastam már – szintén kinyilatkoztatás formájában – olyan véleményt, miszerint az egységes, mindenkire vonatkozó etikai kódex 19. századi eredetű naiv, nosztalgikus elképzeléseken alapuló vágyálom, ma a pedagógus már nem fákllya, nem példakép, hanem voltaképpen innovációs menedzser.

Nem tagadom, hogy ezekben a gondolatokban vannak méltánylandó motívumok, melyekkel érdemes foglalkozni, ha vitapartnerként, s nem hívőként kell hozzájuk viszonyulni. Valóban: a pedagógustól nem követelhető, hogy önmagát elégető világító fákllya, a magasrendű erkölcsiség és feddhetetlenség szoborrá merevült példaképe legyen. Ámbár: az áldozatkészséget és azt a szabálytartatást, melyet a pedagógus önmagával szemben alkalmaz a legszigorúbban – ma is nagyra tartja a diák- és szülőtársadalom. S nem baj, ha minél több ilyen tanár van – egyébként van is. Az ilyesmi azonban magatartási törvénybe-szabályba nem foglalható. Az azonban igen, hogy például: pedagógus nem létesíthet üzleti kapcsolatot általa tanított diák szülőjével, nem folytathat iskolában politikai propagandát, nem létesíthet intim kapcsolatot még nagykorú diákjával sem – remélem, nem szükséges indokolni, mindezt miért nem.

Jó volna, ha kollégáim minél intenzívebben bekapcsolódnának a fentiekkel kapcsolatos vitákba, és segítenének a kulturált vita polgárjogának visszaszerzésében – még a politikában is. Régi vágyálmom egy olyan országos pedagógiai tanácskozás, amelyen a demokrácia szabályai szerint minden oktatási-nevelési intézmény képviselői alapon és lehetőleg már kialakított állásponttal vesz részt, s a képviselők mandátumot kapnak mindazokra az ügyekre, melyekről fentebb szó van.

S jó volna, ha a politikai pártok felkészültebb, tapasztaltabb szakértőket alkalmaznának és gondot fordítanának megnyilatkozásaik, véleményeik stílusára, hogy ne elriasszák, hanem megnyerjék az oktatásügyben legérdekeltebb vitapartnereiket, a pedagógusokat a saját ügyeikben lefolytatandó kulturált vitának.

Az iskolatervezés: jövőtervezés

Az iskola mint létesítmény több, mint pusztán díszlet, amely a tanítás-tanulás tevékenységét szolgálja ki. Az épület használóival, látogatóival, de még a külső szemlélőkkel is folyamatosan „kommunikál”. Üzenetei beépülnek a tanulók és szülők iskolával és tanulókkal kapcsolatos elképzeléseibe, megalapozzák a neveléssel-oktatással kapcsolatos viszonyulásukat. Az iskola üzen továbbá annak a településnek, településrésznek is, ahol elhelyezkedik. Sugallja, hogy mennyire fontos a jövő nemzedékek kibontakozása, hogy milyen környezetben képzelhetik el fejlődésüket, hogy számít-e, épít-e a helyi közösségek, hagyományok megjelenésére az iskola nevelő munkájában. Az iskola lehetőséget adhat továbbá a pedagógusoknak arra, hogy olyan környezetben dolgozzanak, amely hívja a tanulókat és a szülőket a közös munkára, és amely otthonos, egyénre szabott, de a közösséghez tartozást is kifejező teret biztosít a tanulóknak. Az iskolaépületek újjáépítése és felújítása természetesen hatalmas beruházás. Az épület felelős használatával, folyamatos, célzott koncepciók mentén történő fejlesztésével, formálásával azonban jelentős forrásbevonás nélkül is változások érhetők el. A továbbiakban erre mutatunk be néhány példát.

Réti Mónika és Lippai Edit

A szerzők fotóival

Hatékonyabb lesz-e a tanulás, ha többet költenek az épületre?

Az iskolaépületekkel kapcsolatos beruházások elemzése szerint (Pricewaterhouse & Coopers, 2008) az épületek minősége közvetett és közvetlen módon is hat a tanulók fejlődésére.

A közvetett hatások elsősorban az úgynevezett szerkezeti tényezőknél keresztül mérhetők le. A szerkezeti tényezők közé sorolható az épület kora, állaga, a nyílászárók, a padlózat, a fűtés, a légkondicionálás, a tetőzet, a zárok, a felszerelés, berendezés állapota, a világítás jellege, a meghatározó színek, a zaj típusa, mértéke, valamint eloszlása a nap során, a felhasználók és az alapterület aránya (fő/m²), a belmagasság, a terület mérete. Ezek a tényezők közvetlenül hatnak a tanulási teljesítményre, és az ezeket érintő befektetés erősen befolyásolja (egy bizonyos küszöbértékig) a tanulói eredményeket. Megállapítható, hogy a gyenge tervezés egyértelműen rossz tanulói és tanári teljesítményhez vezet. A fizikai komfort hiánya és a nem esztétikus környezet korrelál a hiányzásokkal és a teljesítményromlással. Az iskolaépület állaga is befolyásolja a tanulást. Az épület korától függetlenül állaga kvantitatív mérések szerint hat a tanulói teljesítményre, viselkedésre, a tanuló iskola iránti attitűdjére és a tanári morálra. Ha ezeket a feltételeket az épület felújítása során javítják, és a zavaró hatásokat megszüntetik, a tanulók teljesítménye javul. Ha azonban már megfelelő szerkezeti tényezőkkel rendelkező épületet javítanak tovább, a tanulói teljesítményekben nem jelentkezik közvetlen változás. Hozzá kell tennünk, hogy bizonyos változtatásokkal

A belmagasság másképp hat különböző életkorú épülethasználókra. Míg a felnőttek számára a nagy belmagasságú terek fokozzák a térélményt, és egyfajta szabadságérzetet sugallnak, addig az ilyen terek kisgyermek számára kifejezetten nyomasztóak, szorongást kelthetnek. Léteznek azonban olyan megoldások, amelyek a belmagasságot optikailag csökkentik. Ilyenek például a térbe belógatott elemek vagy a színekkel való játék.

(például a fenntarthatóság szempontjainak a megjelenítésével, zöld technológiák alkalmazásával) akkor is elérhető változás, ha az épület már eleve is megfelelő volt. Ennek feltétele azonban az, hogy ezeket a szempontokat az iskola pedagógiai munkájába beépítsék. Egyszerűbben: minden épülethasználó (beleértve a tanulókat, a pedagógusokat és a szülőket is) értse, miért jövőbe mutató az adott megoldás, hogyan kell azt használni, mi a jelentősége a változásnak. A befektetések pozitív hatását elsősorban azokban az esetekben sikerült bizonyítani, amelyek a fizikai jólét javítását célozzák (azaz kellemesebb közérzetet biztosítanak az épülethasználóknak, például javítják a levegő minőségét, a szellőzést vagy átláthatóbb tereket eredményeznek). Nem meglepő ez, ha felidézzük Abraham Maslow ismert motivációs elméletét: a megfelelő fizikai állapot és a biztonságérzet elengedhetetlen ahhoz, hogy a pedagógusok és a tanulók megfelelő munkát végezzenek. A gyakorlatban a nehézséget az jelenti, hogy számos oknál fogva (életkori sajátosságai, a munkavégzésük jellege, szociokulturális igényeik) a pedagógusok és a tanulók szükségletei nagyon eltérőek lehetnek, mégis fontos, hogy az épület mindnyájukat kiszolgálja.

Vannak olyan tényezők is, amelyek közvetve ugyan, de jelentősen befolyásolják a tanulók teljesítményét: ezeket a szakirodalom kozmetikai tényezőknek nevezi. Az úgynevezett kozmetikai tényezők közé sorolják a belső és külső burkolatokat és a festést (a színélmény mellett a felületek jellegéből adódó tapintási élményeket), a takarítás minőségét, a rendezettséget, a deko-

rációk és a rongálás jelenlétét, a bútorzat minőségét (anyagát, formavilágát), a tájképhez való illeszkedést, illetve a létesítmény (épület, udvar) kínálta tájélményt. Ezek a tényezők a tanulók hozzáállását, az iskolához mint helyhez való kötődésüket, az órák látogatottságát (a mulasztások számát) és az iskolai morált (például a normaszegések előfordulását, a tanulók magaviseletét) is befolyásolják. Meg kell jegyeznünk, hogy a jó tervezés és a jó minőségű anyagok használatának hatása nem egyértelmű. A színek, az udvar elérhetősége és a fény esetében találtak viszonylag egyértelmű összefüggést, más esetekben valószínűleg olyan összetett folyamatokról van szó, amelyeket nehéz egyértelműen, statisztikai adatokkal megragadni. Tanulói rajzok vizsgálatából arra lehet következtetni, hogy a kozmetikai tényezők javítása hat a tanuláshoz való viszonyulásra, kedvet teremt arra, hogy a tanuló az iskolai tevékenységekbe bekapcsolódjon. Az iskola tervezési koncepciója is hat a tanulásra. Ezek a hatások a fizikai tényezőkhöz túl empirikus tapasztalatok szerint komplex, közvetett segítő hatások lehetnek. Kutatások szerint lényeges, hogy a felhasználókat bevonják az iskola mint környezet tervezésébe, újragondolásába vagy megalkotásába. Azok a tanulók, akik ilyen folyamatban részt vettek, a későbbiekben (különböző méretekben, tesztekben) lényegesen jobb teljesítményt nyújtottak. A fenti tényezők elsősorban az iskolaépület és a bútorzat jellemzőit írják le, és nem említik a technikai lehetőségeket. Az infokommunikációs eszközökkel kapcsolatos kutatások szerint az IKT eszközpark fejlesztésére irányuló beruházások bizonyos mértékig javítják a tanulói teljesítményeket, de az elemzőknek nehéz volt egyértelmű kapcsolatokat (vagy küszöbértékeket) megállapítaniuk. Összességében kijelenthető, hogy az IKT-befektetés pozitívan hathat a tanulók eredményeire. Ez azonban a legtöbb

A Deák Diák Általános Iskolában (Budapest) nem volt lehetőség a teljes épület felújítására, sem nagyobb beruházásokra. Ugyanakkor a pedagógusok tapasztalatai, megfigyelései, a tanulókkal és a szülőkkel folytatott folyamatos párbeszéd (például kérdőíves felmérések, beszélgetések) révén olyan teret alakítanak ki, amelyekben a tanulók otthonosan mozoghatnak. Ebben a tanteremben a tanulók munkáit úgy helyezték el, hogy azok egy része (elsősorban a szöveges anyagok) a gyermekek számára szemmagasságban helyezkedjenek el. Más alkotásokat azonban a terem mennyezetéről lógnak be. Ezzel a belmagasság optikailag csökken (növelve a biztonságérzetet), és a tér tagolása révén kuckószerű részek jelennek meg. A hagyományos bútorokat úgy rendezték el, hogy azok eleve csoportmunkára készítsék a pedagógusokat és a tanulókat is. A természeti elemek megjelenítése (virágok, levél, pillangó, hold, csillagok) javítja a teremben tartózkodók közérzetét. Az élénk színek alkalmazása jól ellenpontoszza az épület komorságát. Fontos tudni azonban, hogy a térrendezésnek és a díszítésnek ez a módja akkor hatékony, ha folyamatosan megújul, alkalmazkodva a tanulás mint utazás újabb és újabb állomásaihoz.

A Building Schools for the Future (BSF) program Nagy-Britanniában hatalmas beruházásokkal az összes iskolaépület újjáépítését, illetve felújítását célozta meg. Ehhez segítő-támogató rendszert építettek ki, a folyamat megvalósítását pedig számos kutatás kísérte. A BSF program vizsgálata során feltárták, hogy az épület minőségén és fizikai jellemzőin túl a nevelőtestület attitűdje és szervezeti kultúrája, valamint az iskola helyi tanterve, alkalmazott módszerei a fizikai környezetnél erősebben hatottak a tanulói attitűdre és teljesítményre.

Az iskola mint környezet vizsgálatakor a BSF programban az alábbi tényezőket sorolták a sikerkritériumok közé:

- ▶ iskolaethosz (hagyományok, közösségi szellem);
- ▶ szervezeti kultúra és iskolavezetés;
- ▶ folyamatos monitoring és tanulói eredményesség értékelése;
- ▶ a nevelőtestület elkötelezettsége;
- ▶ az átalakítással kapcsolatos tervek nyilvánossága és a nevelőtestület bevonása a tervezési folyamatba;
- ▶ az önkéntes segítségadás vagy hozzájárulás kultúrája;
- ▶ a tanterv jellege: a pedagógiai tervezés tudatossága;
- ▶ a tanulók bevonása a tervezési folyamatába;
- ▶ az anyagi támogatás mértéke;
- ▶ a tervezés korszerűsége;
- ▶ megfelelő IKT-eszközök beépítése.

vizsgálat szerint csak akkor történik meg, ha a pedagógusok az IKT-eszközöket innovatív módon, célzottan és eredményesen alkalmazzák a tanulási-tanítási folyamatban.

A hazai és nemzetközi iskolaépítési programok tapasztalatai alapján a befektetés pozitív hatásának egyik lehetséges mechanizmusa az alábbiakban foglalható össze. A pénzügyi források

Élhető környezet

bevonásával megfelelőbbé válik az épület fenntartása. Az iskola-vezetés hat a karbantartó személyzet munkájára, és arra, hogy milyen források segítségével, hogyan alakítson a létesítményen. Mindezek eredményeként javul az épület állaga, ami pozitívan hat a pedagógusok és a szülők iskolához való viszonyulására. Ennek révén a tanulók iskolához való viszonya is változik, amely a viselkedésben és a teljesítményben is változásokat eredményez. A programok legfőbb tanulsága az, hogy a pedagógiai megfontolást nélkülöző iskolaépítési programoktól vagy befektetésektől nem várhatók átütő eredmények.

A részvétel a fontos!

Az iskolaépületekkel kapcsolatos beruházásokat értékelő közgazdászokat némiképpen meglepte, hogy a résztvevők bevonása a tervezés folyamatába, vagyis az úgynevezett partneri tervezés önmagában is növeli a tanulói teljesítményeket. Ezt

a jelenséget azonban az ember-környezet kapcsolatot vizsgáló tudományok (mint például a környezetpszichológia) jól ismeri. Az a környezet, amelyben megjelenik valamennyi használói csoport érdeke, véleménye, növeli az együttműködési hajlandóságot (ami mérhetően megmutatkozik például a csoportokon belüli interakciók számának növekedésében).

Minél valóságosabb, mélyebb a használók, köztük a tanulók bevonása a tervezés folyamatába, annál inkább megalapozza a tervezés a későbbi konstruktív együttműködést, és így annál erősebb a folyamat hosszú távú nevelő hatása. A Tanító Tér projekt kutatásai szerint az olyan iskolák, ahol a felhasználói csoportok tervezett, rendszeres részvételével formálják az intézményt, olyan szövetségeseket nyernek, és olyan erős kapcsolati hálót építenek ki, amelynek révén a későbbiekben jelentős átalakításokat, beruházásokat hajthatnak végre: olyanokat, amelyekről mások csak álmodoznak. Az épülethasználók számos olyan részletre világítanak rá, amelyről a tervező vagy a vezető

Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium és Kollégium, Bonyhád

Bizonyára meglepően hangzik, de a képen látható japánkert egy működő iskolaudvar aktívan használt része. Az iskola és az iskolához kapcsolódó szülők, öregdiákok, a helyi közösség összefogásának köszönhetően sikerült létrehozni egy olyan esztétikus, sportra és rekreációra alkalmas kertet, amelyet a város immár az iskolával közösen használ reggeltől estig.

Az iskolaépület bármilyen változása megváltoztatja a közösség életét. Az iskola esetleges felújítása, átalakítása vagy bővítése olyan léptékű, komoly változtatást feltételez, amely csak ritkán adódik. Ezért itt az alapos előkészítés sokszorosan megtérül. Elengedhetetlen, hogy az intézmény vezetése és a pedagó-

gusok jól meghatározott célokkal rendelkezzenek az iskolával kapcsolatban. Fontos, hogy a vezetőség elképzelései már az alapgondolattól ismertek legyenek a pedagógusok, a szülők és a diákok számára. Ha ez teljesül, akkor nem a beruházási folyamat közben, azt akadályozva jelentkeznek a nézeteltérések, ellentétek, ellenvélemények. Ennek révén a pedagógusok, a tanulók és a szülők is magukénak érzik az átalakítás folyamatát, partnerként vesznek részt benne. Az építész (illetve a tájépítész, belsőépítész) korai bevonása segíti a lehetőségek tisztázását és a részletek finomítását.

nem szerezhethet tudomást, és gyakran innovatív megoldásokkal rukkolnak elő egy-egy probléma megoldására. A tervezésben, környezetformálásban való részvétel révén a tanulók elköteleződnek az iskola mellett, könnyebben azonosulnak az általa közvetített értékekkel, jobban befogadják azokat a tartalmakat (tudáselemeket) is, amelyeket az iskola kíván átadni. Mindezek mellett a közös gondolkodás minden szereplő számára hasznos tanulási tapasztalat, amely az egyéni és közös tudás gyarapítása mellett a közösséget is gazdagítja.

Nézzük végig a partneri tervezés néhány fontos állomását! Az egyes lépések jelentősége természetesen nagyon eltérő lehet: nem mindegy, hogy egy osztályterem újragondolásáról vagy egy épületszárny hozzáépítéséről, esetleg a tornacsarnok teljes felújításáról van-e szó.

Az állapotfelmérés során, az átalakítás előtt minél pontosabb képet lehet kapni arról, hol és miért fontos beavatkozni, melyek azok a pontok, ahol változásokra van szükség. Az állapotfelmérés nyomán alakítsunk ki koncepciót: melyek azok a problémák, amelyek orvoslására égető szükség van (és amelyek ezért prioritást élveznek), és melyek azok, amelyeket lépésenként, tervezett változtatásokkal meg lehet oldani. Az iskolafejlesztés helyi stratégiáját nemcsak tanévben, de hosszabb (akár 10-20 éves ciklusokban) is érdemes végiggondolni. Már az állapotfelmérésben is támaszkodhatunk azokra a partnerekre, akiknek jelenléte, érdekeltsége az intézményben nyilvánvaló: így a pedagógusokra, az iskolai dolgozók teljes körére, a tanulókra és a szülőkre is.

A tervezéshez szükséges a partnerek teljes körének meghatározása, beleértve mindazon szereplőket, akik a fejlesztésben iskolahasználói, működtetői és finanszírozói oldalról érdekeltek. Ajánlott ezen szereplők bevonása a koncepcióalkotás folyamatába, valamint a változás és az utánkövetés teljes folyamatába is. A forrásbevonásban fontos, hogy a pályázati logika helyett az iskolafejlesztési logikát engedjük érvényesülni. Ez azt jelenti, hogy nem célszerű az esetlegesen hozzáférhető források hajszolásával foglalkozni, amelyek eltértenek a pedagógiai koncepciótól és az állapotfelmérés nyomán meghatározott tervtől. Ehelyett a terv következetes megvalósításához kell minden lehetséges forrást (beleértve az emberi erőforrásokat, kapcsolati tőkét) hozzárendelni.

Fontos a partnerek folyamatos, célratörő és korrekt tájékoztatása. Ennek mértékét természetesen meghatározza, hogy milyen léptékű változásban gondolkodunk. Nagyobb átalakítások esetén célszerű a folyamatba az iskola honlapja mellett mindazokat a médiumokat bevonni, amelyeket a partnerek rendszeresen elérnek.

A térszervezés helyi elveiben szükségszerűen kompromisszumoknak kell megtestesülnie. Kompromisszumok az eltérő helyi igények, az igények és a lehetőségek, és esetlegesen egymásnak ellentmondó elvek között, például a biztonság és a nyitottság, a minél költségtakarékosabb kivitelezés és a tartósság, az esztétikai minőség között. A pedagógiai koncepció és az iskola ethosza lehet ennek a kompromisszumnak a zsinórmértéke.

Amennyiben mód van komplex átalakításra, gondoljuk át, hogyan lehet koherens egészzé szervezni az iskolai tereket. A jelenlegi gyakorlatra jellemző, hogy egymástól elszigetelt, és egymásnak ellentmondó jeleket hordozó terek halmaza az iskola. Egyetlen kitüntetett térszervezési modell nem adható meg, de az elérhető, hogy az iskolában pozitív értékek mentén egységes

A felnőttek hajlamosak alulbecsülni a tanulók szerepét a környezet alakításában, különösen kisgyermekkorban. Pedig már egy első tanuló is alaposan megfigyeli, felméri a környezetét. A felnőttek számára az jelenthet kihívást, hogy ezeket a tapasztalatokat a tanulóktól megfelelő formában összegyűjtsék és értékeljék. Ehhez számos eszközt kínálnak az ember-környezet kapcsolatát kutató tudományok.

rendszer valósuljon meg, az osztályteremtől a nagyobb közösségi tereken át, az iskola külső megjelenéséig. (Az iskolák településeken, településrészekben belüli helyzetét megváltoztatni rövid-, de még középtávon is – költségigényénél fogva – irreális elvárás.) A térszervezés helyi elveinek kialakításába be kell vonni valamennyi érintett csoportot: a pedagógusokat, a szülőket, a diákokat és a helyi közösségeket is. Csak így fogalmazhatók meg ténylegesen érvényes elvek, értékek, amelyek aztán a rövidtávú cselekvéseket is vezérelni képesek.

A fejlesztési folyamatba akkor is érdemes belevágni, ha korlátozottak a lehetőségek és körülmények, ezért csak kisebb változásokban lehet gondolkodni. Hiba lenne az apró lépéseket alábecsülni: ha sikerül egy-egy osztálytermet úgy berendezni, hogy a tanulók szívesen töltsék idejüket ebben a térben, vagy ha a folyosórészt egyszerű közlekedőhelyiségből pihenő, közösségi vagy tanító térére formálni, az már az iskola mint közösség életében is kézzelfogható változásokat hoz.

Az iskola teljes keresztmetszetének a bevonása a tervezésbe nemcsak demokratikus folyamatot eredményez, de értékes gondolatokkal gazdagítja a tervezést. Emellett kutatási eredmények bizonyítják, hogy a tervezésbe bevont szereplők morálja, attitűdje, lojalitása és a tanulók teljesítménye javul.

Élhető környezet

Az alábbi táblázat a környezetpszichológiai eszközök alkalmazási területeit foglalja össze. Részlet a *Kívül-belül jó iskola című kötetből* (szerk. Réti Mónika).

Mérési eszköz típusa	Altípusa	Rövid leírása	Javasolt	Hátránya	Előnye
Megfigyelés	Természetes megfigyelés	Az épületet használók viselkedésének megfigyelése – kívülállóként	Nagyobb építészeti változtatások előtt	Ember- és időigényes	Információt ad a használati teljesítményről
	Résztevő megfigyelés	Az épületet használók viselkedésének megfigyelése – résztvevőként	Kisebb építészeti változtatások előtt	Módszertani fegyelmet igényel	Tanárok is elvégezhetik munka közben
	Terepkíséret	Egy adott környezeti jellemzőt/elemet szisztematikusan változtatunk	Új környezeti elem bevezetése előtt	Ember-, anyag- és időigényes	A legjobb környezetpszichológiai módszer
Kérdőív	Kognitív térkép rajzoltatás	Adott környezetről (szubjektív) térkép készül, a rajzokat magyarázattal is kiegészítik	5–15 évesek	A rajzkészség torzít az eredményen Elemzése bonyolult	Nagyon szemléletes és informatív
	Környezeti attitűdvizsgálat	Klasszikus attitűdvizsgálat, adott környezetre vonatkoztatva	11–18 évesek	Papír-ceruza teszt, tehát a legtávolabb van az élettől	Elemzése egyszerű
	Helykötődés mérése	Adott helyhez való érzelmi kötődés típusát és mértékét feltáró vizsgálati módszer	15–18 évesek	Papír-ceruza teszt, tehát a legtávolabb van az élettől	Elemzése egyszerű
Interjú	Strukturált	A kérdéssor előre meghatározott, attól eltérni nem lehet	Ha kvantitatív elemzést tervezünk (100 fő felett)	Papír-ceruza teszt, tehát a legtávolabb van az élettől	Az eredmények korrekten összehasonlíthatók
	Félig strukturált	A kérdéseknek csak a gondolatmenete előre meghatározott	Ha kvalitatív elemzést tervezünk (100 fő alatt)	A válaszokat nem mindig lehet jól összevetni	Tendenciák leszűrhetők a nem irányított véleményekből
	Kötetlen	Beszélgetés, vita a témáról, vagy fogalmazás, rajz készítése	Gyors információszűrés szükség esetén	A válaszokat nem lehet statisztikai módszerekkel feldolgozni	Nagyon szemléletes és informatív

Mit üzen az iskola?

Az iskolák átalakítása szerencsés esetben jelentős változásokat hoz, amely hosszabb időre is meghatározza egy-egy településrész életét, történetét. A környezet bármilyen léptékű alakítása önmagában is üzenetet hordoz. A legkisebb beruházás is az otthonos környezet megteremtését célozza.

Az iskola az a tér, ahol a tanulók idejük jelentős részét töltik. Otthonjellege kiemelkedően fontos. A folyamatosan változó, globalizált világ gyakran kaotikus értékviszonyaiban az otthon viszonyulási pontot jelent. Az otthonos környezet olyan támpontot ad, amelynek mondanivalója egyszerűségben is fontos: figyeljünk oda egymásra és közös értékeinkre! A globalizáció adta igazi lehetőségek: a más értékekkel és tapasztalatokkal való gazdagodás, az információcsere csak akkor fordítható a jövő nemzedékek hasznára, ha ezeket az újdonságokat van hová illeszteni, beépíteni: ha megőrizzük hagyományaink szövetét. Az otthonos iskolai környezet nevel és befogad: üzenete, hogy az iskola számít a tanulókra és az épület minden egyes használójára, üdvözli és helyet (térrel, lehetőségekkel) kínálja őket. Az otthonos iskolai környezet minden tanuló számára otthonos. Ahhoz, hogy ilyen környezetet teremtsünk, alaposan meg kell ismerni a helyi hagyományokat, sajátosságokat, a tanulók, valamint a szülők hátterét, szokásait, elvárásait. A tanító terek úgy teremtenek otthonos környezetet, hogy mindig kicsit túlmutatnak a használók igényein: azzal is nevelnek, hogy megmutatják, mi minden rendelkezhető az otthon fogalmához.

A tudatos térrendezés és a terek formálása egyben szembesíti az iskolát és használóit törekvéseikkel, vállalásaikkal, küldetésükkel. A változtatások mellett a rendezett környezet megtartása is az iskolai nevelés fontos célja lehet.

A Tanító Tér projekt

A TÁMOP 3.1.1. „21. századi közoktatás: fejlesztés, koordináció” projekt I. szakaszának 6.7.2. számú alprojektje az eredményes iskola infrastrukturális feltételeinek meghatározására, minőségi kritériumrendszer összeállítására vállalkozott, hazai és nemzetközi példák, esettanulmányok elemzésén keresztül. A projekt célja volt, hogy oktatáspolitikai ajánlásokat állítson össze, emellett jó gyakorlatokat, megvalósítható példákat, ötleteket bemutató mintaprogram-csomagot szerkesszen. A projekt során végzett szakmai munka a következő főbb szakaszokon keresztül valósult meg: (1) hazai és nemzetközi szakirodalom feltárása; (2) intézménylátogatások, tanulmányutak, felmérések, interjúk; (3) szakértői munkacsoportokkal folytatott munka; (4) tanulókkal és pedagógusokkal felvett felmérések; (5) kiadványok készítése; (6) disszemináció; (7) értékelés.

A Tanító Tér projekt fontos eredménye, hogy a választott tanulási környezet modellt úgy tudta alkalmazni oktatási épületek értékelésére, hogy az segítette a projektben kezdeményezett vegyes szakértői csoportok együtt-gondolkodását. Ezáltal lehetőség nyílt arra, hogy a feltárt minőségi kritériumrendszer egyes elemeit mélyebben, a különböző felhasználói csoportok és más érdekcsoportok szemszögéből is megvizsgálják. Alapvető eredmény az oktatási épület-fejlesztés rendszerszintű kérdéseinek vizsgálata, és az oktatási épületekkel kapcsolatos integrált szemléletmód megalapozása, valamint az ütközőpontok, dilemmák és kompromisszum-lehetőségek feltárása: ez a

Fehér Ignác Általános Iskola, Algyő

Kiváló példa a rugalmas osztályteremre. A berendezés könnyen mozgatható, a pedagógiai tevékenységnek megfelelően átalakítható. A terem megtervezésében és kialakításában az egész osztályközösség részt vett. A felhasznált anyagok kiválasztásában kiemelt szempont volt a fenntarthatóságra való törekvés, a természetbarát, illetve újrahasznosított anyagok preferálása.

projektet megelőző időszakban átfogó módon, hazánkban nem történt meg. A Tanító Tér projekt munkája során megismert jó gyakorlatokat a *Kívül-belül jó iskola* című kézikönyvben, az általános, rendszerszintű kérdéseket pedig az *Ajánlások a minőségi infrastruktúra kialakításához* című oktatáspolitikai javaslatcso-magban foglalták össze.

Miért fontos az osztályterem?

Az osztályterem az iskolai élet, az iskolai munka elengedhetetlen „kelléke”. Fontos lenne, hogy minden osztálynak saját osztályterme legyen. Nem azt állítjuk ezzel, hogy a szaktantermek főlegesenek volnának. De a leghatékonyabb az, ha az osztályok idejük legnagyobb részét az osztályterekben töltik, és a szaktanárok mennek be hozzájuk. Az osztályterem lehetővé teszi egyénre szabott terek kialakítását: meghittebb, személyesebb viszonyulást tesz lehetővé az iskolához. Az osztályterem a közösségépítés terepe is: lehetővé teszi, hogy a tanulók saját termüket díszítsék, otthonuknak érezzék, egyúttal reflektáljanak az iskolai élet legfontosabb történéseire, és szem előtt legyenek saját munkáik. Az osztályterem képes újra és újra elmesélni a közösség történetét. Emellett teret adhat arra, hogy a tanulók (például a tanulók alkotásain keresztül) folyamatosan (ne csak egy-egy órára) visszaköszönjenek.

Módot kell teremteni arra is, hogy a tanulók a tanítási időn kívül (például az órák után) is használhassák a termüket. Megfigyelhető, hogy mennyivel nyugodtabbak azok az osztályok, amelyeknek van saját tanterme, és akiknek nem kell állandóan vonulniuk, a szüneteket a folyosón, zárt ajtók előtt tölteniük. Nagyobb rendszeretetre is nevel a saját tanterem megléte.

Kérdések a partneri fejlesztés segítésére: részlet az Ajánlások a minőségi iskolai infrastruktúra fejlesztéséhez című kötetből (szerk. Lippai Edit)

- ▶ Készült-e pontos állapotfelmérés a felújítandó iskoláról? A felmérés adatfelvétele érintett-e minden szereplőt, aki használja az intézményt?
- ▶ Meghatározták-e azon szereplőknek a körét, akik az infrastrukturális fejlesztésekben iskolahasználói, működtetői és finanszírozói oldalról egyaránt érdekeltek? Milyen módon vonják be őket a folyamatba?
- ▶ Ki koordinálja az iskolafelújítás folyamatát? Megfelelő-e a dokumentáció?
- ▶ Milyen források állnak rendelkezésre az iskolaépület fejlesztéséhez? Rendelkezik-e a tervező egységes szempontrendszeren alapuló hatástanulmány eredményeivel?
- ▶ Van-e párbeszéd a fenntartó és az intézmény között? Van-e közösen kidolgozott hosszú távú tervezési stratégia?
- ▶ Ismerik-e az iskolafejlesztésben érdekelt csoportok a hazai és nemzetközi jó gyakorlatokat? Kapnak-e az érdekcsoportok szakszerű tájékoztatást?
- ▶ Megfogalmazták-e az igényeiket, prioritásait a fejlesztésben érdekelt csoportok? Született-e kompromisszum abban, milyen elveket kövessen a tervező?
- ▶ A meglévő iskolák korszerűsítése egy létrehozott, és folyamatosan karbantartott, egységes szemléletű fejlesztés szerves része? Milyen jogi háttere van a komplex iskolafejlesztésnek?
- ▶ Megjelennek-e az iskola által képviselt értékek az iskola minden terében? Mit sugall az épület külső megjelenése, és mit a belső helyiségei?
- ▶ Az iskolafejlesztés a pedagógiai programban megfogalmazott elveken alapszik-e? A tervezett pedagógiai tevékenységek helyet kapnak-e az intézményben?
- ▶ Megjelennek-e a helyi és nemzeti érdekek a fejlesztésben? Felhasználja-e a tervezési metodika a legkorszerűbb kutatási eredményeket?

Bizonyos tantárgyak tanulásához természetesen időről időre igénybe kell venni szaktantermeket. A testnevelésóra nehezen képzelhető el az osztályteremben, ugyanakkor a legtöbb tantárgy órái (a szaktantermek bizonyos számú látogatásával) jól szervezhetők az osztályteremben is, ha az osztályterem felszereltsége megfelelő (például rendelkezésre áll vízcsap, vetítési lehetőség, számítógép). Az IKT-eszközök megfelelő elosztása (hordozható eszközök beszerzése, iskolán belüli bázisok, forrásszobák létesítése és megszervezése), a szaktantermek (számítógép-terem, laboratóriumok) és a könyvtár használatának ütemezése természetesen komoly logisztikai kihívás. Ha az iskola fontos célnak tekinti, hogy növendékei kötődjenek a létesítményhez, hogy otthonra találjanak benne, akkor mindent megtesz, hogy minden osztálynak saját osztálytermet biztosítson.

Táplálkozás – egészség – vidékfejlesztés

„Helyi termelőktől, helyi termelői piacokon, olyan emberektől vásároljunk élelmiszert, akikben megbízunk... Ha alulról, sok-sok kicsiből építjük fel a társadalmat, talán visszaáll az emberek közötti bizalom, ami összetarthatná a nemzetünket” – vallja dr. Bardócz Zsuzsa egyetemi tanár, a táplálkozástudomány professzora.

Sallai Éva

– Milyen összefüggés van környezetünk és táplálkozásunk között?

– Táplálkozásról szólva, főként a fehérjéket, zsírokat, szénhidrátokat, valamint a vitaminokat, ásványi anyagokat szokták kiemelni. Azonban nagyon fontos az ember számára a levegő és a levegőben az oxigén is. Az oxigén az életető elemünk, ami nélkül csak néhány percet vagyunk képesek élni. Sajnos napjainkban a levegő minősége nagymértékben romlik mindenütt, így hazánkban is. A porszennyeződés, a pollenszennyeződés, a közlekedés – így például az autókból származó gázok kiáramlása – jelentősen rontja a levegő minőségét. Van azonban a levegő minőségének egy olyan tényezője, amelyről szinte egyáltalán nem beszélünk, pedig rendkívül fontos az egészség szempontjából. Beszélünk a széndioxid fölszaporodásáról, de nem beszélünk arról, milyen mértékben fogy az oxigén a levegőből. Amikor az emberi élet kialakult, a levegő oxigéntartalma körülbelül 33% volt, jelenleg a Földön 20-21%, a nagyvárosokban 17-19% között mozog az oxigéntartalom, és ez folyamatosan csökken. 7% alatt pedig már nincs élet! Nem csoda, hogy amikor a levegővelünk nem párosul megfelelő fizikai mozgással, nem tudunk elég oxigént biztosítani a szervezetünk számára. Az oxigénhiányos sejtek pedig könnyen megbetegszene, rák, allergia alakulhat ki, sőt gyakran a különféle egyéb betegségek hátterében is az áll, hogy nem megfelelő a szervezetünk oxigénellátása.

A másik komoly problémánk a víz. Víz nélkül csak néhány napig élhetünk. A Kárpát-medencében nagyon szerencsés helyzetben vagyunk, mert két nagy folyó, a Duna és a Tisza ellátja ezt a területet vízzel. Ugyanakkor rengeteg szennyező anyaggal is, ami a vízzel együtt érkezik. A csatornázást követően sok településen megszűnt a friss vízzel való ellátás, a vízhálózatból részben már az újratisztított vizet kapják vissza a lakosok, amiből többféle probléma adódhat. A vizekbe és a vízbázisunkba sajnos a mezőgazdasági szerek maradékai és a vegyszerek bomlástermékei is bekerülhetnek. Nagyon gyakran éppen a kukorica és az egyéb, nagy területen termesztett növények vegyszerei ezek. Sajnos Magyarországon az emberek óriási mennyiségű gyógyszert fo-

gyasztanak. A fájdalomcsillapítók, a szív- és keringési betegségek gyógyszerei, a fogamzásgátlók maradékanyagai ugyancsak a vízhálózatba kerülnek, és amennyiben a vizet nem megfelelőképpen tisztítják, mindezeket, aki úgymond friss csapvizet iszik, visszakapja. Ha palackos vizet fogyasztunk, az sem sokkal jobb,

hiszen a műanyag palackból is oldódhatnak ki olyan anyagok, amelyek nem támogatják az egészségünket.

Az alapvető táplálékainkkal az a probléma, hogy azok jó részét nagyüzemi mezőgazdasági módszerekkel állítják elő. Ráadásul az állatainkat is bizonyos szempontból „embertelen” körülmények között, mesterséges diétán tartjuk. Vannak olyan csirkék, sajnos most már disznók és szarvasmarhák is, amelyek soha nem voltak kint a szabadban. Ezeket tudományos alapon meghatározott, de teljesen mesterséges takarmánnyal etetjük, amelyek nem vegyszermentesek, mert ezek alapanyagait ugyancsak nagyüzemi módszerekkel állítják elő.

Bár minden egyes vegyszernek megvan a maga biztonságos határértéke – hogy milyen mértékben engedik ezek bekerülését az élelmiszer- és takarmányláncba –, de táplálékként egyszerre

többféle ételmezt fogyasztunk vagy adunk az állatoknak, így a szervezetet tulajdonképpen egy vegyszerkocktól hatásának teszünk ki, amit kísérletileg sem lehetne ellenőrizni. Ezek után nem meglepő, hogy a testünk és a vérünk tele van vegyszerekkel, ahogyan ezt egy néhány évvel ezelőtti Európai Unió kutatás megmutatta. Minél fiatalabb valaki, tulajdonképpen annál több és annál veszélyesebb vegyszerek fordulnak elő a vérében.

– Hogyan változik a táplálkozástudomány? Miért károsak a transzszírok, amelyekről napjainkban egyre többet lehet hallani?

– A táplálkozás szakembereinek véleménye az egészséges táplálkozásról időszakonként változik. Nagyon sokszor befolyásolja a kutatást, hogy milyen ipari lobbierdekek állnak mögötte. Sajnos az elmúlt évtizedekben hazánkban is javasolták, reklámozták a vaj helyett a margarin, az állati zsiradék – elsősorban a disznózsír – helyett a növényi olajok használatát. Az elmúlt 30-

40 év tapasztalatai azonban azt mutatják, hogy ezek nem feltétlenül egészségesebbek, sőt károsabbak. A növényi olajok, amelyek sokkal több többszörösen telítetlen zsírsavat tartalmaznak, mint az állatiak, a technológiai folyamatok, a feldolgozás során, a hőkezelés hatására gyakran átalakulhatnak transzzsírokká. Ezek a transzzsírok rendkívül károsak.

A transzzsírokkal az az alapvető probléma, hogy a szervezet a telített, azaz az állati kemény zsír és a transzzsír között nem tud különbséget tenni. A szervezet a transzzsírokat beépíti a sejtek membránjába, és így a transzzsír a membrán megfelelő működését gátolja és akadályozza. A transzzsírok sokféle megbetegedés, elsősorban a szív- és érrendszeri megbetegedések, a nehéz fogamzóképeség, a tanulási nehézségek okozói. Ezeknek a transzzsíroknak a mennyiségét a világon több országban törvény korlátozza, például Dániában, Indiában. Magyarországon végre most születik egy olyan törvény, ami a táplálék transzzsír-tartalmát korlátozni fogja és behatárolja.

A transzzsírok sajnos nagyon sok népszerű élelmiszerben előfordulnak, és sokat ezek közül csemegeként a gyerekeknek adunk. Így transzzsírok vannak a ropiban, a kekszben, a salátaöntetekben, a margarinban, a cukrászati termékekben, a sütőzsírokban. Tehát ezek bevitelét különösen kisgyermekkorban korlátozni, csökkenteni kellene ahhoz, hogy egészségesebbek legyünk. A magam részéről mindenkinek azt ajánlom, fogyasszon inkább vajat, mint margarint, és használjon kevés, de jó minőségű állati zsírt. A növényi olajokból csak és kizárólag a hidegen préselt olajok az igazán egészségesek, de mihelyt ezeket 80-100 fok fölé melegítjük, sok egészséget védő anyag tönkremegy bennük, és sok káros anyag keletkezik belőlük. Ezért én nem vagyok híve annak, hogy olívaolajjal süssünk-főzzünk. A déli országokban, ahol az olívaolajat rutinszerűen használják, a kenyeret mártják bele, a salátára vagy a megfőtt húsokra, a kész levesekre öntik, általában nem sütnek-főznek benne 120 fok felett.

– **Hogyan hat a születendő gyermekekre az édesanya táplálkozása, vagy a kisgyermekre a szülőké, nagyszülőké?**

– Most már a tudományos adatok is bizonyítják, hogy a táplálkozásunk hatással van a génjeink működésére. És ezek a hatá-

sok továbbörökíthetők. Természetesen a családi hagyományokat is említenünk kell, hiszen a gyermekek úgy nőnek fel, hogy látják, mit esznek a szülei, az édesanyjuk és nagyszülei, s hogyan készítik el az ételeket. Tehát a szülőknél, nagyszülőknél van közvetett és közvetlen hatásuk is a táplálkozásunkra és az egészségünkre. Ugyanakkor, hogyha vegyszerekkel szennyezzük a szervezetünket, akkor ennek egy része – éppen a genetikai hatások miatt – szintén továbbörökíthető az utódokra. Eddig a tudományos irodalom az unokák táplálkozását tudta a nagyszülőktől visszavezetni, én hosszabb távú hatásokról egyelőre még tudományos irodalomban nem olvastam. Azonban mondják, hogy a négy generációval ezelőtti svédországi nagy ínség még a mai emberek életformájára, genetikai állományára, táplálkozási szokásaira is hatással van.

– **Miért fontos a jó példa vagy akár a közétkeztetés megváltoztatása, módosítása?**

– Magyarországon sajnos az emberek meglehetősen szegények, és a lehető legolcsóbb élelmiszereket próbálják megvásárolni. A legolcsóbb a liszt, a tészta, a gabonafélék, és ezekből is

Magyarországon végre születik egy olyan törvény, ami a táplálék transzzsír-tartalmát korlátozni fogja és behatárolja. Transzzsírok vannak a ropiban, a kekszben, a salátaöntetekben, a margarinban, a cukrászati termékekben, a sütőzsírokban.

Fogyasszunk inkább vajat, mint margarint, és használjunk kevés, de jó minőségű állati zsírt.

A déli országokban, ahol az olívaolajat rutinszerűen használják, a kenyeret mártják bele, a salátára vagy a megfőtt húsokra, a kész levesekre öntik, általában nem sütnek-főznek benne 120 fok felett.

Az új közétkeztetési törvény előírja, hogy már kisgyermekkoról folyamatosan friss gyümölcsöt, zöldséget kell adni a gyerekeknek, és megpróbálják egy kicsit egészségesebb irányba vinni a közétkeztetést.

a nagyüzemileg előállított ételek, a cukros ételek. Ezek a leg-egészségtelenebbek. A zöldség, a gyümölcs, amely a vitamint és az ásványi anyagot biztosítja a szervezet számára, az az, ami az egészségünket védi. Most az új közétkeztetési törvény előírja, hogy már kisgyermekkorától folyamatosan friss gyümölcsöt, zöldséget kell adni a gyerekeknek, és megpróbálják egy kicsit egészségesebb irányba vinni a közétkeztetést. Sajnos ez még nem sikerült olyan mértékben, ahogy lehetett volna. Egyáltalán nem esik szó arról, milyen alapanyagokat dolgozzon fel a közétkeztetés. Míg Olaszországban, Németországban, Franciaországban öt éves kor alatt szinte csak bio alapanyagokból lehet ételeket előállítani, ez Magyarországon sajnos még nem követelmény. Sajnos több előírás sem felel meg az egészséges táplálkozás követelményeinek.

– Mi a lényege a Vidékfejlesztési Minisztérium és a Százak Tanácsa támogatásával elindult NOPPP-programnak?

– Az emberek egészségét nagymértékben befolyásolja, milyen táplálékon élnek; ez mennyire szennyezett; a környezetük mennyire szennyezett; és mennyire egészségesek testileg-lelki-
leg. Az egészséges táplálék előállításának az egyik módja az volna, ha az emberek megművelnék a saját kis kertjeiket, a házuk körül a környező földeket. Lehetőleg emberi munkaerővel, amennyire lehet, vegyszermentesen. Ha tudnának kisállatokat tartani maguk körül, csibéket, nyulakat, és ennek a húsát ennék. Ha az ételeiket maguk készítik el, és nem mélyfagyasztott, a szupermarketekben kapható készételeket ennék, amiről azt sem tudják, mi van benne. Tehát az alap elképzelés az volt, hogy megpróbáljuk elmagyarázni, milyen összefüggés van a táplálék, az előállítás módszere és az egészség között. A NOPPP-ban, azaz a Nógrád megyei Primer Prevenció Programban orvosok, agrármérnökök, táplálkozástudósok, mozgásszakértők, papok, művészetterapeuták vettek részt. A megyéből 25 olyan embert hívtunk össze, akikben a közösségük megbízik. Ők húsz különböző településről érkeztek, és részt vettek egy olyan képzésen, ahol előadásokat hallottak a testi-lelki egészségről, a kisgyermek várásának az örömről, a terhesség egészséges lefolyásáról, a csecsemő, a kisgyermek táplálásáról, arról, hogyan válhat belőle egészséges felnőtt, milyen ételekre van ehhez szüksége. Elmondtuk, hogy a lehetőleg vegyszermentes, az adott évszakban a ház körül, vagy pedig a településen megtermelt zöldség-gyümölcsből, házilag, adalékanyag-mentesen elkészített friss étel az, ami javítja mindenkinek az egészségét.

– Milyen volt a program fogadtatása?

– *Dobó Márta* főorvosasszony, a program vezetője Nógrádban a megye vezetését kereste meg, akik óriási segítséget nyújtottak. Ők vezették el a programért felelős csoportot a különböző

településekre, és segítettek megtalálni azokat az embereket, akik a képzésen hallottakat, tanultakat továbbviszik a településekre, és továbbadják az embereknek. Volt a csoportban többek között védőnő, agrármérnök, könyvtáros, polgármester. Az az érdekes, hogy ezek az emberek a program megkezdése előtt nem ismerték egymást, de a hat alkalommal, a képzés alatt annyira összekovácsolódtak, hogy a záró előadáson már mindenki együtt volt, mindenki barátjának tekintette a másikat. Nagyon érdekes előadások hangzottak el arról, hogyan tarthatjuk meg a szellemi és lelki egészségünket, de szó esett a gyermekneveléstől az idős gondozásáig gyakorlatilag az összes problémáról, amivel az ember az élete során találkozhat, és amelyeknek az ismerete szükséges ahhoz, hogy egészségesen, boldogan élhessen. Volt szó a mozgás és a testnevelés szükségességéről, a gerincünk megtartásának fontosságáról – és ezt minden értelemmel mondom. Ez egy sok területet átfogó, nagyon érdekes program. A Vidékfejlesztési Minisztérium, miután a gazdálkodás, az ételmiszer- és a környezetvédelem a hatásköre alá tartozik, a NOPPP-ot kiemelt programként kezeli és támogatja.

– Professzorasszony tehát úgy véli, mi magunk is sokat tehetünk a saját egészségünk, életminőségünk javításáért. Hogyan?

– Nem lehet elvárni, hogy minden problémát szabályozással az állam oldjon meg számunkra. Mindenkinek más a természete, a környezete, a családi állapota. Ahhoz, hogy az ember jól érezze magát a saját bőrében, kell, hogy úgy érezze, valamit elért az életben. Ha valaki elkezd egy kiskertet ápolni, magának és a családjának egészséges ételmelet előállítani, ez óriási örömforrás lehet. Ha az embereknek megmutatjuk, hogy elérhetnek valamit, sikereik lehetnek kicsiben, akkor talán továbblépnek, és kezdenek sikereik lenni nagy dolgokban is. Hogyha alulról, sok-sok kicsiből építjük fel a társadalmat, talán visszaáll az emberek közötti bizalom is, ami összetarthatná ismét a nemzetünket.

– Sokan vagyunk, akiknek nincs kiskertjük, tehát nem tudunk nekilátni egy ilyen örömet okozó, boldogságot szerző vállalkozásnak, munkának. Táplálkozással hogyan segíthetünk magunkon?

– Az egészséges táplálkozáshoz arra volna szükség, hogy amennyire csak meg tudjuk magunknak engedni, minden élelemből vegyszermentes változatot vásároljunk. Menjünk el a termelői piacokra, ismerkedjünk meg a termelőkkel: ki milyen ember, milyen módszerrel állítja elő az ételmiszert; csak akkor használ-e vegyszert, amikor muszáj. Vásároljunk olyan emberektől, akikben megbízunk. Tehát, hogy próbáljunk vegyszermentes táplálékot fogyasztani, tiszta artézi vizet igyunk, és igyekezzünk kirándulni a hétvégeken, kint lenni, amennyit csak lehet, a természetben, a tiszta levegőn.

Ma tananyag, holnap történelem

Vajon milyen lehetett egy történelemből az ókorban? Talán csak pár oldal, de azóta már sok oldallal bővültek a történelemből, és több dolgot is tud az ember. Egyre több szép könyv születik, egyre több információ ér minket. Az iskolákon is látni ezt, hisz eleinte az érettségi is nagy tudást jelentett, de ma már több évet kell eltölteni az iskolapadban. Mennyi ideig bővíthet a tananyag? Mennyi ideig maradhat minden úgy, ahogy most van? Utazzunk előre az időben egy kicsit...

Holcz Csaba írása

A kötelező olvasmányoknak fontos szerepük van az iskolában. Megismertetik a történelmet és a kultúrát a diákokkal. Viszont egy másik szerepükéről nem beszélnek eleget: megszerettetik az olvasást a fiatalokkal, de el is vehetik kedvüket a könyvek világától. Egyrészt a nyelvezet és az azonosulás okozhat gondokat a következő generációknak. Egyre több nehézséget okozhat a *Szigeti veszedelem*, különböző középkori versek és sok más mű megismerése. Vannak könyvek, amik valóban a tananyag alapját képezik, de egy az angol nyelv és internet által átalakult magyar nyelvben is fent tudnak maradni? Ha a diák kap egy hosszú könyvet, amit régebben írtak, lassan szótár segítségével tudja csak megérteni az olyan szavakat, amiket talán a nagyszüleink ismernek. Később ez is csak rosszabb lesz. Az azonosulás egy másik probléma: egy Mikszáth-novella értékrendje mennyire hat egy olyan gyerekre, aki a városban nőtt fel? Egy olyan fiatalra, aki nem beszélhet az idegenekkel, sose látott aratást, lovas kocsit, és csak pár szóban beszél telefonon keresztül. Fel kell tennünk a kérdést, mennyit ér egy régi listához ragaszkodni, ha az olvasás szeretete az ár?

Egy másik kérdés, hogy mennyi ideig számíthat a tantervből a döntéshozók az internet és a számítógépek alkalmazását? Valóban fontos, hogy az emberek rendelkezzenek „saját” tudással, de egyre több információ elérhető pár kattintással. Az iskolai évek után a mai generáció már képes lesz minden apróságot nagyon gyorsan megtalálni akár egy okostelefonnal is. Sok diák már ma úgy véli, felesleges bemagolni a leckéket és tételeket, ahogy mondják: „a Google a barátod”. Ha a tanár nem tud meggyőző választ adni arra, miért kell megtanulni egy halom dolgot, nem lesz elég motivációja egy diáknak, feleslegesnek érzi az iskolát. Ha akár csak – a technológia fejlődésének köszönhetően, szó szerint – megkérdezzük a telefont valamiről, és választ ad egy pillanat alatt, nem szívesen böngészünk a vastag könyvekben.

Ma már egy diáktól főiskolai vagy egyetemi végzettséget várnak el, vagy valamilyen szakmai képzettséget. A fejlődés nemcsak megkönnyíti az információszerzést, hanem bővíti is az ismereteinket. Minden képzés egy kicsit hosszabb lesz, ha nem változtatunk. Az unokáink számára csak egy újabb fejezet lesz a történelemből az, ami nekünk a jelen. Dédunokáink már eggyel több könyvet kell, hogy vegyenek, mint mi? A jövőben elkerülhetetlenül szelektálniuk kell majd a tananyagkészítőknek. El kell dönteniük, mi az, aminek a diák akár az interneten önállóan is utána tud nézni, és mi az az ismeretanyag, amit feltétlenül tankönyvből, illetve tanár segítségével kell átadni.

Bármilyen változtatunk az iskolán és a tanterven, egy dolgot mindannyiunknak el kell fogadnunk: a világ változik, egyre többször fognak gépek keresgélni helyettünk. Egyre többször kell valamilyen idegen nyelv ahhoz, hogy elboldoguljunk a világban, és egyre távolabbi lesz a múlt az emberek számára. Tanuljunk meg jól keresni a hatalmas információhalmazban, ami napról-napra nő, és ne próbáljunk minden tudást szelektálatlanul magunkba szívni.

Az első magyarórán a diákok – ha nem kapták meg már az előző tanév végén – kézhez vehetik a kötelező olvasmányok listáját is. Évek óta vitázik (nemcsak) a pedagógustársadalom, mi szerepeljen a listán, a tanárok már szabadabban állíthatják össze, a legtöbb iskolában mégsem változik semmi... „Hasznos”-e a felgyorsult világban pl. Mikszáthot olvasni? Lássuk most egy diák véleményét minderről...

Mennyit ér egy régi listához ragaszkodni, ha az olvasás szeretete az ár?

Fotó: Gerner András

Korszerű neveléstudományi konferencia Egerben

Neves külföldi előadók, színes kísérőprogramok, nulladik nap és twitter

Szakavatott emberek úgy vélik: minden konferencia, megbeszélés, együttműködés annyit ér, amennyit a résztvevők szakmailag profitálni képesek belőle. Ezen alaptételt pontosan tudják a XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia szervezői is. A tudományos tanácskozásnak az Eszterházy Károly Főiskola (EKF) ad otthont 2013. november 6–9. között. A részletekről, az esemény kuriózumairól dr. Kis-Tóth

Lajos, az EKF főiskolai tanára, a konferencia tudományos bizottságának elnöke nyilatkozott lapunknak.

Gerner András

– **Manapság már számos szakember kellő óvatossággal és távolságtartással viszonyul a konferenciákhoz, mondván, az ilyen tanácskozások gyakran válnak „panaszdelutáná”, a megoldások felé pedig nem történik érdemi előrelépés. Az idei Neveléstudományi Konferencia miben és miért lesz más?**

– Erről már sokat elárul a rendezvény mottója: változó életformák – régi és új tanulási környezetek. Ezzel a szlogennel üzeni szerettünk volna a szakembereknek, nehogy azt gondolják, a régi módszerek lecsereléséről szól majd a diskurzus. A korszerű infokommunikációs technológiák segítségével új utak nyitnak a nevelésben, ezek nem felváltják, hanem kiegészítik a régebbi metódusokat.

– **A könnyűzenei fesztiválokhoz hasonlóan a Neveléstudományi Konferencia szervezői is nulladik nappal várják a résztvevőket.**

– Ez a tanácskozás évről évre a neveléstudomány legfontosabb seregszemléje, hiszen a szakemberek itt mutatják be a legfrissebb kutatási eredményeiket. A mindennapi pedagógiai munkában fontos szerepet töltenek be a neveléstudományi kutatások forrását képező operatív pedagógiai műhelyek. Ezek tevékenységének ismertetése a főprogramba nem illett volna bele, ezért a 0. napon kínáltunk számukra bemutatkozási lehetőséget workshop formában. Ezek közül kiemelném az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet műhelyfoglalkozását, amelynek segítségével a skóciai eredetű kerettörténet (*storyline*) módszert elemezhetjük. Szintén szívből ajánlom a workshopok sorában *Ollé János* (ELTE) *second life* (szimulált élet a virtuális világban) kutatásait, illetve *Komenczi Bertalan*, az Egri Neveléstudományi Doktori Iskola vezetőjének előadását. Ebben a professzor úr rendhagyó módon ízelítőt ad azokból a felsőoktatási módszerekből, amelyeket az elektronikus tanulási környezetek támogatnak.

– **Külföldről is érkeznek neves előadók. Kiket említene közülük?**

– Az Amerikai Egyesült Államokból várunk két kutatót: egyikük *Barabási Albert László*, a Northeastern és a Harvard University egyetemi tanára, fizikus, akinek hálózatokkal kapcsolatos kutatásai nemzetközileg (el)ismertek. A másik *Andy Hargreaves* oktatáskutató, a Boston College professzora, aki küldetésének tartja, hogy elősegítse a társadalmi igazságosságot, illetve az elmélet és gyakorlat kapcsolatának megteremtését az oktatásban. *Simonetta Polenghi* egyetemi tanár, történész, a Milánói

Katolikus Egyetem professzora neveléstörténeti előadást tart majd, *Jean-Francois Rouet* (Poitiers Egyetem, Franciaország) pedig az információs technológiákkal kapcsolatos legkorszerűbb kutatási eredményeit hozza el nekünk.

– **Miért érdemes részt venni a konferencián a közoktatásban részt vevő szakembereknek?**

– A pedagógus életpályamoddellel kapcsolatban jelenleg is folyó olyan kutatások, amelyek eredményei a közeljövőben elsősorban a TÁMOP-program keretében valósulhatnak meg. A kutatási eredmények érintik, ezáltal érdekelhetik a közoktatásban résztvevő pedagógusokat.

– **A tervek között szerepel a konferencia akkreditálása is...**

– Pontosan. A konferencia lektorált esemény, minden előadás előbírálattal kerülhetett csak be a programba. A köznevelésben dolgozók számára hétévenként kötelezően elvégzendő 120 órás képzésbe beleszámítható a konferenciánkon való részvétel, így az ott megjelenő pedagógusok számára igazolást állítunk ki.

– **Mit lehet tudni eddig a jelentkezésekről?**

– Júliusban 476 regisztrált jelentkezőt tartottunk nyilván. Az előbírálattal és lektorációval után 184 elfogadott előadás, 50 szimpózium és 12 poszterelőadás gazdagítja a programot. A munka 10-12 szekcióban zajlik majd.

– **Aki nem tud személyesen részt venni a konferencián, hogyan juthat hozzá az ott elhangzó információkhoz?**

– A XIII. Országos Neveléstudományi Konferencia honlapja már most elérhető (onk2013.ektf.hu), azon minden friss és fontos információ megtalálható. A weboldalon a plenáris előadások online és élőben követhetők lesznek, a szekcióelőadásokat pedig videofelvételen rögzítjük – ezek később kerülnek fel a honlapra. Fontos kiemelnem a konferencia interaktivitását: vendégeink a népszerű közösségi oldal, a Twitter segítségével kérdezhetnek, illetve hozzászólhatnak az előadásokhoz. Végezetül pedig hadd hívjam fel a figyelmet a kísérőrendezvényeinkre: első nap egy színházi előadásra invitáljuk a résztvevőket, másnap pedig a borkultúra és alkoholizmus összefüggéseit vizsgáljuk meg egy szakmai nap keretében. Mindehhez illusztris felszólalókat kérünk fel: *Koltai Lajos* operatőr-filmrendezőt, *Romsics Ignác* történészt, valamint *Unoka Zsolt Szabolcs* orvos-pszichiátert.

Nyári Szabadegyetem Tusnádfürdőn

Idén 24. alkalommal rendezték meg az erdélyi Tusnádfürdőn „A mi időnk!” címmel a Bálványosi Nyári Szabadegyetemet. A rendezvény célja, hogy sokszínű kulturális és szabadidős programokat kínáljon a határon túl is.

Indri Dániel

Tusványos

Az ember egy kicsit elbizonytalanodik, amikor hallja az erdélyi nyári szabadegyetem hívószavát, hogy akkor most ez mi is, van ilyen település? De hát mintha csak Bálványos volna, meg Tusnádfürdő, ez akkor meg afféle összevonás, hogy szabadegyetem Bálványostól Tusnádfürdőig? Az persze sok volna, annyira azért nem esnek közel egymáshoz, annyi történt csak, hogy a huszonnégy évvel ezelőtt bálványosi rendezvény néhány éve átköltözött Tusnádfürdőre, s hogy a márkanévvé vált településnévből is maradjon valami, jött a névkeresztelés, ami esetünkben, első ízben kilátogatókként arra volt jó, hogy gyanútlanul keressük a szálláshelyünket az immár csendes, a fiatalok ezreitől kisé zaklatott egykori nyári heteit már épp feledő Bálványoson, harminc kilométerre a valódi helyszíntől. Tusványos lett tehát a fantázianeve a Tusnádfürdőn, Hargita és Kovászna megye határán (Csíkszereda és Sepsi-szentgyörgy között nagyjából félúton) megrendezett Bálványosi Nyári Szabadegyetemnek.

T.G.

A Commitment sátorban július 24-én „Art vagy nem Art a gyerekek?” – Művészetoktatás és személyiségfejlesztés az iskolákban címmel beszélgetett *Borsos Géza*, a Borsos Miklós Művészetért Alapítvány Kuratóriumának elnöke, *Farkas Ádám*, a Magyar Művészeti Akadémia Oktatási, Képzési és Tudományos Bizottságának elnöke, *Dr. Kaposi József*, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) főigazgatója, *Schanda Tamás*, az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. közoktatási osztályvezetője és *Csik János*, a Csík Zenekar alapító tagja.

A résztvevők a moderátor – *Alföldi Zoltán* – kérdéseire reagálva egyetértettek abban, hogy a művészeti tantárgyak a Nemzeti alaptanterv reformjának nyertesei, melynek alapja a közoktatás helyett a köznevelés elnevezéssel együtt járó paradigmaváltás. A beszélgetés során körvonalazódott az a két nevelésbeli felfogás, hogy míg egyesek szerint a művészeti nevelés már egészen kiskortól kezdve a szülők feladata, addig volt, aki ezt egy az egyben az iskolára bízta.

Ugyanezen dilemmákról ezután közéleti szereplők beszélgettek, úgymint *Gór Nagy Mária*, *Lévai Balázs*, *Novák János*, a Kolibri Színház igazgatója vagy *Majorosi Marianna*, a Csík Zenekar énekesnője. Ő személyes példákat is hozott az otthoni művészeti nevelés fontosságára. A Csík Zenekar este egy kiadós koncerttel bizonyította az egész téma jelentőségét, melyben segítőtársa volt *Lovasi András*, a Kiscsillag együttes frontembere és *Kiss Tibor*, a Quimby oszlopos tagja.

A rendezvény másnapján újabb szakmai beszélgetés következett. Az első felvonás résztvevői *Kerekgyártó Sándor*, az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. ügyvezetője, *Varga Attila*, az EMMI Köznevelésért Felelős Helyettes Államtitkári Titkárság titkárságvezetője, *Thaisz Miklós* politikai tanácsadó, *Dr. Kaposi József*, az OFI főigazgatója, *Kerekes Balázs*, az Oktatási Hivatal projektigazgatója és *Környei László* közoktatási szakértő.

A beszélgetőpartnerek a szeptembertől életbe lépő pedagógus életpályamodell kapcsán vitatkoztak arról, hogy mérhető-e a tanári teljesítmény, illetve mit jutalmaz az életpályamodell, esetleg tényekre vagy inkább véleményekre kell alapozni. A beszélgetés legizgalmasabb kérdései például azok voltak, hogy összefügg-e a tanár teljesítménye a tanuló eredményességével, milyen egyensúlyban kell lennie a belső, tanár által felállított, és a külső, szakértők által meghatározott kompetenciáknak, netán értékelhető-e a tanuló vagy a szülő, és ha igen, az milyen következményekkel járjon.

Fotó: Pálfi Erika

Program

MADÁRGYŰRŰZÉS FENÉKPUSZTÁN

Az egész évben működő Fenékpusztai Madártani Állomás egynapos látogatást kínál, naponta 8-15 óra között. A program ideje: 1-2 óra az érdeklődéstől függően. A felkínált lehetőségek: madárgyűrűzés gyakorlati bemutató, előadás a vonuláskutatásról, a madármentőhely bemutatása, kiállítótermek, madárvédelmi berendezések, kilátó megtekintése. Részvételi díj: egységesen 500.- Ft/fő.
Táborozó csoportok (max. 30 főig, saját vezetővel, csoportosan előre bejelentkezve – legalább egy héttel előre) vagy családok, egyének számára (kizárólag tanulási céllal, szakmai érdeklődéssel) 1.000.- Ft/fő/nap. Kenuzási lehetőség: 2 és 4 fős kenukban 1000.- Ft/kenu/óra (csak saját felelősségre).
Szükséges felszerelés: saját sátor, zseblámpa, hálósák, élelmiszer, szúnyog-/kullancsriasztó, csizma. Konyhasátrat felszereléssel, WC-t, szabadtéri zuhanyzót biztosítanak, egyébként a tábor önellátó. A tábor programja: szakmai munka elsajátítása, felkészülés gyűrűző vizsgára, madárszedés megtanulása, madárgondozás, odútisztítás, kaszálás, villanypásztor-telepítés, fotózás stb.

Megközelíthető: Fenékpusztai vasútállomás a Budapest-Keszthely vonalon, vagy Balatonszentgyörgy átszállással Keszthely felé a Fenékpusztai Madártani megállóig; buszjáratral Fenékpusztai megálló (Berki csárda); autóval a 71-es útról a 115 km táblánál a Balaton felé kell lefordulni, a köves út a Madártani Állomásra vezet.

Kapcsolat: Benke Szabolcs 20/519-2721 és Darázsi Zsolt (darazsizsolt@zelkanet.hu, T:30/520-5968), MME Zala megyei helyi csoport.

CSEMETE TÁBOROK

A CSONGRÁD MEGYEI TERMÉSZETVÉDELMI EGYESÜLET ŐSZI KÍNÁLATÁBÓL

2013.09.15.

XXII. Ember a gáton éjszakai teljesítménytúra (Csongrád – Szentés – Mindszent – Mártély – Algyő – Tápé – Szeged, 80 km). Nehézségi szint: közepesen nehéz; aszfaltozott út mennyisége: 50%

2013.09.28.

Természetvédelmi Járőr – Óföldségi erődtemplom túra (Szeged – Tápéi komp – Maroslele – Óföldségi Maroslele – Tápé – Szeged, 50 km). Nehézségi szint: könnyű; aszfaltozott út mennyisége: 100%

2013.10.19.

Természetvédelmi Járőr – Mártélyi tájvédelmi körzet túra (Szeged – Algyő – Mártély – Hódmezővásárhely – Algyő – Szeged, 70 km). Nehézségi szint: közepesen nehéz; aszfaltozott út mennyisége: 70%

2013.10.26.

Természetvédelmi Járőr – Zsombói Ósláp túra (Szeged – Kiskundorozsma – Zsombó – Szatmáz – Sándorfalva – Szeged, 50 km). Nehézségi szint: könnyű; aszfaltozott út mennyisége: 90%

A túrákon csak üzembiztos kerékpárral javasolt a részvétel.

A túrákon való részvételre a Facebook-csoportban vagy telefonon lehet jelentkezni a túra előtt 5-10 nappal.

További túrák és információk:
www.csemete.com

MAGYAR KULTÚRA A ZENE ESZKÖZEIVEL,
ERDÉLYI GYERMEKEKNEK

A 2005-ben alakult Maroszáki Kodály Zoltán Gyermekkar az iskolánövérkek zenés miszsiójának gyümölcseként jött létre, hogy a muzsika, a kóruséneklés segítségével élhető és élni segítő közösségeket hozzanak létre, hogy lehetőséget teremtsenek, reményt ébresszenek, hogy segítsék a szülőföldön maradást a székelyföldi gyerekek, fiatalok számára. A gyerekek lelkesedése és kitartása eredményeképpen született meg egy iskola-rendszeren kívüli komplex zenei műhely, a „Tündérváros Iskola”, amely a Kodály-módszer segítségével ma már 250 (8-19 éves korú) gyermeknek ad lehetőséget az aktív muzsikálásra, a zenei anyanyelv megőrzésére. A kóruséneklés mellett fontos a magyar kultúra egyéb területeiben való elmélyülés: magyar irodalom, történelem, néprajz, a Kárpát-medence földrajza, néptánc. A képzés intenzív műveltségi táborok, utazások alkalmával valósul meg. Szombatonként a leghűségesebb gyerekek, fiatalok (kb. 60-70 fő) számára közös kóruspróba van, mely alkalmat teremt a különböző falvak (és városok) hasonló értékrendű gyermekei, fiataljai számára a kapcsolatépítésre, a közösségépítésre. A kóruséneklés mellett magyar irodalom, történelem, zenetörténet foglalkozásokba is bekapcsolódhatnak alkalmanként a résztvevők.

Információ: www.maroszekikodalygyermekkar.hu

DRÁMAJÁTÉK-VEZETÉS PROJEKTSZEMLÉLETTEL
AZ ÓVODAI EGÉSZSÉGNEVELÉSBN

Szentes, 2013. szept. 13., 27.

A Gondolkodj Egészségesen! program akkreditált drámapedagógiai továbbképzése rendkívül gazdag eszköztárat ad át az óvodás korú gyermekekkel foglalkozó pedagógusoknak, amelyből saját óvodájuk jellegzetességeinek megfelelően, gyermekcsoportjaik összetételének ismeretében bátran, szabad szellemben válogathatnak a legszebb, legnemesebb cél: a gyermek személyiségfejlesztése érdekében.

Jelentkezés, információ:
Gondolkodj Egészségesen! Program
Mag Anikó
Tel/fax: +36-1-267-22-32
Mobil: + 36-30-7577-481
dramakepzes@gondolkodj.hu
<http://kepzesek.gondolkodj.hu/>

ERDEI ISKOLA TÁBOR SZÁNTÓDON

Az erdei iskola tábor remek lehetőséget biztosít az oktatási intézmények számára, hogy megtörjék az iskolai hétköznapi egyhangúságát, és egyszerre szolgáljanak élményekkel és ismeretekkel diákjaiknak. Az erdei iskola lehetőséget teremt a tantárgyi tudás elmélyítésére, gyakorlati felhasználására; a gyerekek játszva, észrevétlenül szerezhetnek újabb ismereteket. A tábor az ismeretterjesztésen túl a természet megszerettetésének is a legjobb színtere. Általa a gyerekek megtanulják tisztelni és csodálni az őket körülvevő élővilágot.

A szántódi Erdei iskola programkínálatából (5 napra):

Balatoni séta (faluközpont, műemlékházak, templom-tér). Riportkészítés a településen élő emberekkel: horgász, hajós, polgármester stb. A Balaton keletkezése, kialakulása, növény- és állatvilága. Tájékoztató gyakorlat: térképismeret, túrázási ismeretek.

Környezetvédelmi őrjárat. Gyalogtúra: Dörgicse (kb. 2x 4 km): templomrom, szabadtéri szoborpark; Halom-hegy-Mencshely (kb. 2x 6 km): Kossuth Lajos kilátó; Hegyestű (kb. 2x 8 km): geológiai bemutatóhely az egykori bazaltbányában. Kirándulás autóbusszal vagy vonattal Tihanyba, Balatonfüredre, Nagyvásonyba vagy Veszprémbe.

További tábori programok: monda- és mesemondó verseny. Bátorságpróba, éjszakai akadályverseny, emlékfa-ültetés.

A szakmai jellegű programokért a Balaton-felvidéki Nemzeti Park munkatársai felelnek.

Információ: www.balatonierdeiiskolak.hu

ÉNEKLŐ MAGYARORSZÁG

REGIONÁLIS KÓRUSFESTIVÁL EGERBEN

Október 19–22.

A fesztivált 20 éve rendezik meg az október 23-i ünnepek előtti hétvégén, észak-magyarországi és határon túli magyar kórusok részvételével. A kínálat: a kórusok szakmai zsűri előtti bemutatkozása és lehetőség biztosítása KÓTA minősítésükre, továbbá önálló koncertlehetőség, karnagy klub, kotta- és lemezbörze, szerenád a város közterein, bordalok versenye. A szakmai programok, előadások neves karnagyok részvételével zajlanak (karnagy klub, kottabörze, legújabb kotta- és lemezkiadványok, minősítések szakmai értékelése, konzultáció).

További tudnivalók: www.ekmk.eu

A lendületes tanévkezdést és tartalmas közösségépítést elősegítő programokból ajánljuk

KISVASUTAK NAPJAI 2013 ŐSZÉN

Egyéni, családi és osztálykirándulások kerete lehet az erdei vasutak kínálta hétfélig program. Szeptember 7-én Balatonfenyvesen az utolsó gazdasági vasút várja a keskeny nyomközű szerelvények barátait. A Nagycenki Széchenyi Múzeumasút és a végállomáson található járműgyűjtemény szeptember 21-én várja különleges programokkal az érdeklődőket. A Gemenci Erdei Vasút Európa legnagyobb összefüggő ártéri erdejében kanyarog 30 km hosszan. A kisvasút napja itt is szeptember 21. A 120 éves Királyréti Erdei Vasút a főváros közelében kínál borszónyi túralehetőségeket, október 5-én különleges programokkal. A közeli nógrádi, visegrádi vár, a Duna-kanyar, a barokk Vác és Esztergom osztálykirándulások célpontjaként is vonzó. A kisvasút mentén minden igényt kielégítő táborhelyek és erdei iskola is van, a kocsikat hívős időben fűtik. A Szilvásvárad Erdei Vasút október 12-én tartja az őszi kirándulónapját a méltán nemzetközi hírű bükk Szalajka-völgyben.

Információk: www.kisvasut.hu

MÚZEUMOK ŐSZI FESZTIVÁLJA 2013

külön figyelemmel a tanároknak

„A lámpás én vagyok” – Tanárok éjszakája program során a múzeumok első alkalommal kínálnak komoly témákat, beszélgetéseket, könnyed formában, éjszakába nyúlóan a tanároknak, országszerte ugyanazon a napon, október 11-én Magyarország számos településének múzeumában. A program lehetőséget biztosít arra is, hogy a pedagógusok a múzeumi kiállításokat kicsit másként is megismerhessék, betekintsenek a színpalok mögé. A cél nem kevesebb, mint hogy a múzeumok kiállításainak, a munkatársak tevékenységének, a múzeumi programoknak, a műhelytitkoknak „bennfentesként” történő megismerése inspiráló legyen számukra. A 16+ múzeumi találkozások – Diákok buli előtt című modul a középiskolás és a fiatal felnőtt korosztályra fókuszál. A programsorozatban péntek délutánonként olyan események színterévé válhat a múzeum, ahol a fiatalok jól érzik magukat. A program célja, hogy a fiatalok a múzeumba ne kötelező iskolai programként, hanem alternatív kulturális szórakozási helyként gondoljanak. A program akkor éri el célját, ha a fiatalabb korosztályt meg tudja mozgatni: akár önkéntesként, akár látogatóként. **2013. szeptember 30-án** pedig a Magyar Nemzeti Múzeum ad otthont az **Országos Múzeumpedagógiai Évnyitónak**.

Információk: www.mokk.skanzen.hu

Összeállította: **Marton Árpád**

Iskolakapun kívüli programok – Sportos vakáció a városban

2013 tavaszán újszerű kezdeményezéssel állt elő a Főpolgármesteri Hivatal. Az „Iskolakapun Kívüli Program” elnevezésű rendezvénysorozat célja, hogy Budapestet élhetőbb és fiatalos várossá alakítsa. Mindezt úgy kellett megszervezni, hogy a program anyagilag se jelentsen pluszterhet a családok számára. Az Önkormányzat ezzel mintát szeretne adni, hiszen a gyermekek oktatása és nevelése nemcsak az iskola falain belül, hanem azon kívül is megvalósítható.

Indri Dániel

A főváros az önkormányzatok hagyományos működtető-fenntartó jellegét próbálta meg eltolni a szolgáltató-támogató szerepkör felé, lévén a város tulajdonában lévő kulturális, sport és szabadidős intézményi hálózat eddig is adott volt. Június közepétől – a vakáció első napjától – kezdve újabb programokkal gazdagodott a kínálat. A Sportos vakáció a városban programsorozat az egészséges életmódot hivatott népszerűsíteni, mindezt teljesen ingyenesen. A programok összeállításánál elsődleges szempont volt, hogy minden korosztálynak és érdeklődési területnek kínáljanak változatos és érdekes tevékenységeket.

Az egyik legnépszerűbb program a **görhoki** volt. Az elnevezés elsőre talán furcsának tűnhet, azonban pusztán egy egyszerű szóösszetételről van szó: a görkorcsolya és a hoki elegyéről, amely így nyáron is, mindenféle pályahűtés nélkül megvalósíthatóvá teszi a jégkorongozást. A kőbányai jégpálya sátrában felépített, speciális borítású pályán próbálhatták ki a többségében 6-8 éves gyerekek, hogy milyen is lehet Wayne Gretzky bőrébe bújni, és elsajátítani az alapokat. Bemelegítésként páros gyakorlatokat végeztek, kellett szlalomozni, kaput megkerülni és hátrafele menni. A néha kissé elfáradt kicsik ilyenkor már csak egyetlen mondatra vártak: Lehet inni! Ekkor mindenki a pálya szélén kialakított asztalokhoz sietett, ahol folyadékot vett magához.

Labdarúgás nélkül a sportot elképzelni igencsak nehéz, így július közepétől minden héten kiemelt szerepet kapott a foci a programok között. A Fővárosi Önkormányzat a Budapesti Labdarúgó Szövetséggel összefogva ingyenes labdarúgó edzéseket szervezett a Margitszigeti Atlétikai Centrumban. A program augusztus végéig fut, a szervezők egyfajta tehetségkutatónak is szánják. Mészöly Kálmán volt válogatott labdarúgó hangot adott reményének, hogy hátha az a rengeteg tehetséges gyerek, aki Magyarországon focizik, újra fellendítheti a magyar futballt. A gyerekeknek tartott edzéseken fiúk és lányok vegyesen vettek részt, ahol a bemelegítés után már rögtön labdához is jutottak és rövid csapatjátékokban folytatták az edzést.

Bűnmegelőzési napot is rendeztek a XX. kerületi Hársfa játszótéren, amit pár évvel ezelőtt, külföldi modell alapján építettek. A park közepén álló kisházban egy játszóházat is kialakítottak, ahol az esemény egyik fő programja zajlott. Az óriási, szőnyeg méretű társasjátékot háromfős csapatokra osztott 8 és 14 éves

kor közötti fiatalok játszották. Megtudhattuk például, hogy hány éves kortól büntethetőek a fiatalok, és miért veszélyes a kábítószeres használat. Később a gyerekek közlekedési ismereteket tanultak a kerületi rendőrség egyik rendőrnőjétől, akihez fordulva az egyik kisfiú első kérdése a következő volt: „Neked hol a fegyvered?”... Ha fegyver nem is került elő, így is sikerült lekötöni a figyelmet a kerékpáros és autós közlekedési szabályok közérthető elmagyarázásával, melyet követően a rendőrnő által felmutatott közlekedési táblák felismerésével csokoládéhoz lehetett jutni.

Az **„Adj Isten egészségére!”** elnevezésű programot a XIV. kerületi Vezér utcában kialakított eMagyarország Ponton rendezték meg, ahol évek óta foglalkoznak az alkotói tevékenységek támogatásával, ezzel könnyítvén meg a szülők dolgát a nyári szünet alatt. A hét első foglalkozásán szöveg-fohás, hajtogatás, könyvjelzőkészítés, továbbá arcfestés, memóriajátékok és szerepjátékok is voltak. A fiúkat természetesen a számítógép kötötte le, őket egy fiatal önkéntes segítette. Mivel a hely fő profilja az internetes és számítógépes kultúra terjesztése, ezért évek óta rendeznek grafikai rajzpályázatokat, amelyekből aztán kiállítás is nyílik. Itt mutathatták meg a fiúk, hogyan is lehet számítógépen mesterien – egér segítségével – lerajzolni egy utcán sétáló embert, vagy megrajzolni a száz éve elsüllyedt Titanicot.

A fenti programokon kívül lehetett még **judozni** is Ledényi Levente válogatott cselgáncsozóval, kézilabdázni a Népligetben vagy gombfocizni tanulni a magyar világbajnoktól.

Fotó: Indri Dániel

VÁRHATÓ PROGRAMOK (SZEPTEMBER):

Színházi esték

A Fővárosi Önkormányzat bérlet keretében lehetővé teszi három, a fenntartásában lévő színház (József Attila, Örkény István, Madách Színház) két-két, fiataloknak szóló darabjának megtekintését egy-egy gimnáziumi osztályközösség számára. A bérlet – komplexitását tekintve is – újszerű.

Miénk itt a tér!

Gyermek- és diákcsoportok számára biztosítanak bemutakozási lehetőséget. Kulturális, zenei, irodalmi produkciókat várnak, amelyet a tavaszi és őszi időszakban péntekenként a Városháza parkban mutathatnak be a diákok a nagyközönségnek. Színpadi lehetőséget és hangosítási felszerelést biztosítanak.

További információ: <http://budapest.hu/Lapok/ikp.aspx> – ifjusag@budapest.hu

„Hidak zenével és...”

A Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének szervezésében, a Fővárosi Önkormányzat támogatásával, együttműködések kialakítása a fővárosi zeneiskolák, a hátrányos helyzetű határon belüli térségek és határon túli zene- és művészeti iskolák pedagógiai munkájának fejlesztésére.

Recsk – a magyar Gulág

A Fővárosi Önkormányzat – együttműködve a Recski Szövetséggel – szeptemberben megemlékezést tart a fővárosi diákjai számára a tábor felszabadulásának évfordulója alkalmából. A megemlékezés keretében az önkormányzat lehetőséget biztosít a fővárosi diákok számára a helyszínen meglátogatására.

HOL/MI?

Hasznos honlapok és újdonságok – ajánlók egy percben

Összeállította: Kuslits Szonja

TECHNIKAI ÚJDONSÁGOK ÉS PEDAGÓGUS BLOG

A tanárblog oldal kicsit lazább, kötetlenebb hangnemben szólítja meg az olvasókat. Olyan új technológiákról és ötletekről írnak, melyek lehetővé teszik, hogy a pedagógusok is aktívan használják a 21. század innovatív újdonságait. A honlapra bárki beléphet és maga is írhat. A beküldött cikkeket értékelni is lehet az alapján, hogy mennyire érdekesek vagy hasznosak. A Fórumban kategóriák alapján is lehet keresni, hozzászólni. Témák alapján is rendezik az anyagokat, ilyen például az *Internet a tanórán*, *Letölthető anyagok*, *Tipppek*, *trükkök*, *Nyelvoktatás* vagy a *Tananyag böngésző*.

A honlap: www.tanarblog.hu

Regisztráció: www.tanarblog.hu/component/comprofiler/registers

MINDENKINEK SZABADON

A SuliHáló.hu Iskolai Információs Portál egyszerűen hasznos a pedagógusoknak, a szülőknek és a diákoknak is. A *Főoldalon* hírfolyam található, ahol két hasámban, képpel jelennek meg a cikkek a négy másik rovatból vegyesen. (A kérés nélkül megjelenő reklámblokkok kiszűrésére érdemes reklámblokkolót használni. Ha nincs, a dobozt meg kell fogni az egérral és kicsit balra húzva megjelenik a jobb alsó sarkában a close ikon. Erre kattintva a reklám eltűnik a szem elől.) A négy nagyobb rovat a *Pedagógus*, *Szülő*, *Diák* és az *Ajánló*. Ezek tovább tagolódnak, a *Pedagógus* rovat alatt található többek között fórum, oktatási segédanyagok, ünnepi forgatókönyvek és alkalmi versek is. Hasznosak lehetnek az *Ajánlóban* található különféle pályázati kiírások, könyv- és programajánlók és a *Szülő* rovatban megjelenő Tanulási zavarok kezelése is, ahol a cikkek mellett videókat is közzétesznek.

A honlap: www.sulihalo.hu

KREATÍV FEJLESZTÉS

A *Fejlesztők lapja* honlap azzal a céllal jött létre, hogy kreatív módszereket és feladatokat mutasson be szülőknek és pedagógusoknak. A honlap egyszerű felépítésű, a bemutatkozóban röviden meghatározzák, hogy az óvodások és a kisiskolások fejlődését és játékos tanulását szeretnék segíteni. Minden játékról olvasható egy rövid bemutatás is, ami kiváló ötletadó lehet a pedagógusok számára. Az oldal ünnepek közeledtével is hasznos segítség, mivel a fejlesztő játékokon túl forgatókönyveket is tartalmaz. Március 15-i, húsvéti, anyák napi, október 6-i és 23-i, karácsonyi, sőt még évnyitó és évzáró forgatókönyvek, versek, énekek is olvashatóak, így könnyen összeállítható az iskolai műsor programja. A *Fejlesztő feladatok* rovatban ingyenesen letölthető íráskoordinációs, nyelvi és pszichomotoros fejlesztő feladatok, de ugyanitt drámajátékok leírásai, angol online segédletek, valamint a matematikát és az írás-olvasást segítő feladatok is találhatóak.

A honlap: www.fejlesztoklapja.hu

PÁLYÁZATOK GYŰJTEMÉNYE

A forrásfigyelő.hu oldal aktuális, a pedagógusok és a diákok számára is hasznos pályázati kiírások gyűjtőoldala. A honlapon a témérdek információ ellenére könnyű eligazodni, mivel lehetőség van témák szerinti listázásra. A főoldalon zölddel kiemelve, vízszintes sávban található a főmenü: a *Pályázati híreket* a *Célcsoportok* menüpont követi, ahol leszűrhető a találatokat többek között alapítvány, szervezet, kistérség, természetes személy, intézmény vagy önkormányzat szerint. Ha ez nem hozna megfelelő eredményt, a *Területek* menüpontban huszonnégy további lehetőség közül választhatunk: pl. ifjúság, oktatás, sport, ösztöndíj, média. Az oldal mindkét esetben címkés listázást végez, vagyis azokat a pályázatokat jeleníti meg, melyek tartalmazzák a választott kifejezést. Ez könnyen áttekinthető és eredményes módszer. Akár saját mappa is létrehozható, ahol a felhasználó összegyűjtheti a számára legfontosabb anyagokat. Saját pályázati kiírás is feltölthető.

A honlap: www.forrasfigyelo.hu

Megjelent az

Új Pedagógiai Szemle

2013. évi 3-4. száma.

Megvásárolható:
Budapesten az Írók Boltjában

Előfizethető:
a szerkesztőségben
és a postahivatalokban.

JELES NAPOK, VILÁGNAPOK

Összeállította: **Indri Gyula**

■ Szeptember 8. Az írástudatlanság elleni küzdelem nemzetközi napja

Az UNESCO 1965-ben meghozott döntése óta az írástudatlanság elleni küzdelem nemzetközi napja. Magyarországon ma már a fiatalok az iskolában megtanulnak írni, olvasni és számolni, de a nemzetközi felmérések azt bizonyítják, hogy sok esetben nem képesek használni ezeket a képességeket. Az általános iskola befejezése után a diákok egyharmada funkcionális analfabéta marad. Nemcsak nálunk tapasztalható ez, hanem a legtöbb fejlett országban komoly gondot okoz, hogy az elolvasott szöveget nem értik meg az emberek, és ezért nem is tudják elvégezni a leírt feladatokat.

Egy közelmúltban végzett ENSZ-felmérés szerint a világon mintegy 790 millió felnőtt írástudatlan, többségében fiatal lányok és nők. 67 millió iskoláskorú gyermeket nem íratnak be az általános iskola első osztályába, 72 millió serdülő nem gyakorolhatja jogát a középfokú oktatáshoz, pedig a kora szerint lehetőséget kellene kapnia rá.

Magyarországon a XIX. század végén a lakosság fele analfabéta volt, jelenleg száz-kétszázezerre tehető azon honfitársaink száma, akik egyáltalán nem tudnak írni-olvasni. A felnőtt népesség legkevésbé 6-7 százaléka funkcionális analfabéta, azaz súlyos szövegértési problémákkal küszködik, nem olvas sem újságot, sem könyvet, más becslések szerint a felnőttek 25-30 százaléka sorolható ide.

■ Szeptember 20. A gyermekek világnapja

1954 óta az UNICEF kezdeményezésére tartjuk a gyermekek világnapját, különös tekintettel a fejlődő országok gyermekeinek támogatására. E napon felhívást intéznek a világ országaihoz annak érdekében, hogy támogassák, óvják és védelmezzék a gyermekek – 1959. évi ENSZ-deklarációban megfogalmazott – jogait.

■ Szeptember 21. Takarítási világnap

1992-ben az ENSZ Környezetvédelmi Programja meghirdette a takarítási világnapot, amely nem kötődik egyetlen konkrét dátumhoz sem, minden évben egy szeptember 20-a körüli hétvégén ünneplik. Magyarországon több civil és hivatalos szerv mellett a Magyar Cserkész Szövetség erdőtakarítási és szemétygyűjtési akciókat szervez. – Jelszava: Gondolkodj világméretben és cselekedj otthon!

■ Szeptember 21. A magyar dráma napja

A Magyar Írók Szövetségének kezdeményezésére 1984 óta minden évben ezen a napon ünnepeljük a magyar dráma napját, annak emlékére, hogy 1883-ban ezen a napon került sor Madách Imre Az ember tragédiája című drámai költeményének ősbemutatójára a Nemzeti Színházban. A művet Paulay Ede állította színpadra. A nap célja, hogy felhívja a figyelmet a magyar drámairodalom értékeinek minél szélesebb körben való megismertetésére, valamint az írók ösztönzése újabb alkotások létrehozására.

A megújított Nemzeti alaptanterv alapján az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (OFI) kidolgozta a szakiskolai kerettantervet, amely rögzíti a szakiskolai közismereti tantárgyak óraszámait, tartalmi követelményeit.

Az új szemléletű szakiskolai oktatás tartalmi és módszertani megújítását támogatandó az oktatási kormányzat – az OFI közreműködésével – egy új fejlesztésű kísérleti, az összes közismereti tantárgyat egy kötetben összefoglaló tankönyvet bocsájt az intézmények rendelkezésére a szakiskolák 9. évfolyamán.

Az új közismereti tankönyv a kerettantervben megadott óraszámok alapján a szakiskolai tanulók számára érthető nyelvezettel, képekkel, feladatokkal és illusztrációkkal szemléltetve az alábbi tartalmakat dolgozza fel:

Osztályközösség-építő program (heti 1 óra):

célja a tanulók közösségi szellemiségének megerősítése és az egyéni tanulási motivációk elősegítése.

Ún. KOMA-program (heti 2 óra):

alapvetően a **k**ommunikációs képességek fejlesztését, a **m**agyar nyelv és irodalom iránti érdeklődés felkeltését, valamint a médiatudatosság gyakorlatának kialakítását szolgálja.

Matematika (heti 2 óra):

az általános iskolában elsajátított számolási képességek továbbfejlesztését, valamint a szakmatanuláshoz nélkülözhetetlen alapok elsajátítását szolgálja.

Történelem-társadalomismeret – jelenismeret (heti 2 óra):

a nemzeti azonosságtudat és az európaiság összekapcsolódásával az alpműveltség fejlesztését, az állampolgári ismeretek feldolgozásával a társadalmi szocializációt, integrációt segíti elő.

Természetismeret (heti 2 óra):

a komplex és gyakorlatias szemléletű természetismeret, egészségnevelési szokások kialakítását célozza és a biológia/kémia/fizika/természeti földrajz iránti érdeklődést, elmélyülést kívánja elősegíteni.

A kötetet készítő OFI szándékai szerint az új szemléletű és szerkezetű kísérleti tankönyv segíti majd az általános tanulási képességek kialakítását, fejlesztését és az általános iskolai ismeretek megerősítését, továbbfejlesztését. A kísérlet keretében az Intézet munkatársai folyamatosan, szervezett keretek között gyűjtik majd a visszajelzéseket a kísérleti tankönyv alkalmazásának tapasztalatairól, a bevásárlásról.

A kísérleti tankönyvet a KIR adatok alapján minden 9. évfolyamos szakiskolai tanuló és iskolánként 6 pedagógus 2013. augusztus 30-ig ingyenesen megkapja. Az intézményeknek a tankönyvet nem kell megrendelniük a KELLO-nál, mert a nyomda közvetlenül szállítja a kiadványt az iskolákba. A kísérleti közismereti tankönyv nem lesz része a diákok személyre szóló tankönyvcsomagjának.

A tankönyv bemutatására, alkalmazásával kapcsolatos információk átadására a tanévnyitó rendezvényeken, és az ezekhez kapcsolódó Pedagógiai Napokon kerül sor az OFI munkatársainak közreműködésével. A rendezvények pontos helyszínéről és idejéről a későbbiekben adunk tájékoztatást.

BOLYAI

CSAPATVERSENY®

„Az összedolgozás képessége az egyik legnagyobb érték az életben”

A 2013/2014-es tanévben a Bolyai csapatversenyek megyei/körzeti fordulójának időpontjai:

Bolyai Matematika Csapatverseny: 2013. október 11. péntek

Nevezési határidő: 2013. szeptember 18. szerda

Bolyai Anyanyelvi Csapatverseny: 2013. november 8. péntek

Nevezési határidő: 2013. október 1. kedd

Bolyai Természettudományi Csapatverseny: 2014. március 7. péntek

Nevezési határidő: 2013. november 20. szerda

A verseny fővédnökei:

Dr. Hoffmann Rózsa

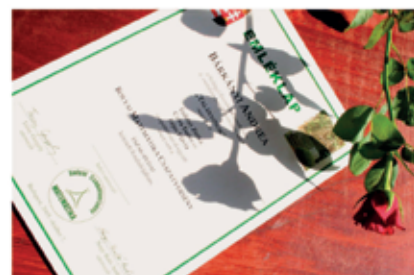
köznevelésért felelős államtitkár

Prof. Dr. Freund Tamás

akadémikus, agykutató

A verseny együttműködő partnere: **Klebelsberg Intézményfenntartó Központ**

Részletes információ és nevezés a www.bolyaiverseny.hu honlapon.

PEDAGÓGUS SZAKVIZSGÁRA FELKÉSZÍTŐ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAKOK A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM NEVELÉSTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN

Szakvizsgázott pedagógus a pedagógiai értékelés és kutatótanári feladatok területén

Szakvizsgázott pedagógus a matematikai tudás értékelése területén

Szakvizsgázott pedagógus az olvasás-szövegértés értékelése területén

Szakvizsgázott pedagógus a természettudományi tudás értékelése területén

Továbbképzési szakjainkat ajánljuk mindazoknak, akik szeretnék az iskolai gyakorlatban jól alkalmazható, modern tartalmú, magas színvonalú tudást szerezni hazai és nemzetközi tudományos-szakmai közéletben aktív szerepet betöltő egyetemi oktatóinktól. Hallgatóink szakmai tudásuk megújításával párhuzamosan új szakmai-közösségi kapcsolatokra tesznek szert, melyek eredményeképpen pozitív célokkal és energiával kerülhetnek ki a képzésből.

GYAKORLATI TUDNIVALÓK

Munkarend és képzési idő	Finanszírozási forma	Képzés helye, gyakorisága	Kapcsolat
levelező, 4 félév (két tanév)	önköltséges, a tandíj fél évente 150.000 Ft	Szegeden, kéthetente pénteken és szombaton	Zergényi Barbara 62/343-063 barbarazergenyi@edu.u-szeged.hu

További információ elérhető a képzés honlapjáról: <http://www.edu.u-szeged.hu/pesz/>

A JELENTKEZÉS FELTÉTELEI, MÓDJA

Képzéseinkre pedagógus oklevéllel lehet jelentkezni, a különféle értékelési szakonként eltérően:

- pedagógiai értékelés és kutatótanári: bármely pedagógus oklevéllel
- matematikai tudás értékelése: tanítói vagy matematika vagy informatika/számítástechnika szakos tanári oklevéllel
- olvasás-szövegértés értékelése: tanítói vagy magyar nyelv és irodalom vagy idegennyelv-szakos tanári oklevéllel
- természettudományi tudás értékelése: tanítói vagy fizika/kémia/biológia/földrajz szakos tanári oklevéllel

Jelentkezés módja: a honlapról letölthető jelentkezési lapon: <http://www.edu.u-szeged.hu/nt/hu/>

Határideje: 2013. szeptember 5. (postára adás határideje – javasoljuk, anyagaikat ajánlott küldeményként adják fel)

Csatolandó dokumentumok: szakmai önéletrajz, oklevélmásolat (ha van, nyelvvizsga másolata)

Postacím: SZTE BTK Neveléstudományi Intézet 6722 Szeged, Petőfi S. sgt. 30–34. vagy 6722 Szeged, Pf. 1147